
कविकुलगुरु - कालिदास - संस्कृत - विश्वविद्यालयः

श्रीराम.
श्रीशिव

॥१॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ जैजा शेषर्षीणां काहि मजनवुविने वीत्स्यविंयं स्वस्थी यत्र [illegible] येयापि धान प्रतिभट [illegible] स्यर्थया वरस्य भुरस्तः । माधा यत्वं त्वं दं श्रि ग्रहतिमित्र मितो [illegible] यते सो धनित्री मित्यं जाभिनि [illegible] रुपट [illegible] न: केतयोनः [illegible] ॥ १ ॥
मुहूर्तचिंतामणिसंतत [illegible] स्य स्वयं [illegible] तस्य प्रमिताक्षराख्यां [illegible] नामेविध नेविवृतिं प्रस्तौमि [illegible] चावर्क [illegible] गौरजेश्वर २
प्रानीपिन तस्य [illegible] निर्विघ्न यविसमाप्त्यर्थं शिष्टाचारानुमित श्रुतिबोधित कर्तव्यात्मकं स्वाभिष्टगतो थदेवताशीर्वादरूपं मंगलमिन्द्र वज्रयोपनिय ध्नाति । गौरी भ्रव इति । द्वीप स्य गजस्य [illegible] स्वमि वस्था स्यं य स्येति द्वीपास्य गता [illegible] हरतुनाशयतु
मुख्यामित्यर्थः ॥ कीदृशो गणेशः । गौरी भ्रव: केतक [illegible] भंगं हलेना [illegible] मुरवाग्रे ददन गौरीपार्वतीतस्या: भ्रवल्लाया:
रिपतं केतक्या: [illegible] केतकं तस्य पत्रं पतंतिस्य भंगं खं [illegible] हस्तेन [illegible] नादन [illegible] मुरवाग्रे ददत [illegible] गृहीत्वा स्वमुखे [illegible] ददातिस्या
पयतीति ददत । अनेन गणेशः स्व [illegible] आस्यदिता । [illegible] मात समीप [illegible] तरकिं [illegible] स्व [illegible] स्तुवं [illegible] गृहीत्वा मुखेनि
क्षिपतीति । अत एव मुहूर्तोक्त [illegible] द्वितीयं दंत प्रमोहः । मुहूर्त [illegible] कलितः [illegible] द्वितीयदंतप्रमोहो द्वितीयदंतां [illegible]
नस: । अनेन केतकपत्रस्य मुखस्थापनसमये पार्वत्या गलं नकरोति [illegible] द्वितीयं दंतरेवाशोभि । कीदृश इति शेषः ॥ [illegible]

श्रीराम.
श्रीशिव.

[illegible] ज्योतिषग्रंथमध्यमाते [illegible] नामे [illegible] प्रयोजनसंबंधाधिकारिणः [illegible] प्रतिजानीते । [illegible]
[illegible] मुहूर्तचिंतामणिं मुहूर्तानां दिने [illegible] ततो [illegible] त: [illegible] मुहूर्त
[illegible] तस्यचिंतामणिरिव मुहूर्तचिंतामणिः यथा मणिर्हि [illegible] समस्त [illegible]
[illegible] मुहूर्तानाम [illegible] नामानं मुहूर्तचिंतामणिं ज्योतिषग्रंथमातनोति । निबंधविध्यादि [illegible]
शेषस्तं [illegible] शेषः । ननु प्राचीनग्रंथे [illegible] मुहूर्तविधाने [illegible] किमनेनेत्यत आह । कीदृशं मुहूर्तचिंतामणिं क्रिया [illegible]
[illegible] क्रिया जातकर्मादिका [illegible] सम्यक् [illegible] स्मिन् शुभदिने कार्यमेतदस्मिन्नशुभदिने न कार्यमित्येवंरूपा
[illegible] प्रतिपत्ति: [illegible] तस्य हेतुः [illegible] तत्र [illegible] श्रुतिस्मृत्यादि [illegible] श्रुतिस्मृत्यादि [illegible]
[illegible] पुन: [illegible] गौरवम् । [illegible] मुहूर्तविधानं [illegible] इति
[illegible] मुहूर्तनिरूपण [illegible] महत्त्वमत आह । पुनः कीदृशं मुहूर्तचिंतामणिं संक्षिप्त [illegible]
[illegible] संक्षिप्त [illegible] स्य विलास [illegible] ग्रंथ [illegible] गौरवेण [illegible]

टी॰म॰
टि॰चि॰

[illegible]

॥२॥

अथ कार्यस्य निरूपणं यथा गुरुमुखं विनैव कार्यज्ञानं सम्यग्मनसि जागर्ति [illegible] गुरुमुखादपि कदाचित्स्यादिति ज्ञानं न भवतीत्येतदर्थं शास्त्रारंभ इति। ननु संबंधादिचतुष्टयप्रकथनं विना कथं श्रोतृप्रवृत्तिः। उक्तं च सिद्धिः श्रोतृप्रवृत्तीनां संबंधकथनाद्यतः। तस्मात् सर्वेषु शास्त्रेषु संबंधः पूर्वमुच्यते। किमेतच्छास्त्रं स्यादिति पृच्छकस्तेन विना प्रयोजनं नोक्तं तावत्केनापि। उच्यते मुहूर्तचिन्तामणिरित्यनेनैव पदेन सर्वं स्पष्टितम्। तथा च [illegible] प्रकरणानन्तरं प्रकरणतादिमुहूर्तसमुदायाः प्रतिपाद्यत्वेन विषयाः। संबंधस्तु शास्त्रस्यादिविनिस्सृतं वेदाङ्गमिति। तथा च नारदः। अस्य शास्त्रस्य संबंधो वेदाङ्गमिति कीर्तितः इति। यद्वा अभिधेयपदार्थानां मुहूर्तानां ग्रन्थस्य च प्रतिपाद्यप्रतिपादकभावः संबंधः। प्रयोजनं तु शुभाशुभनिरूपणं विवाहादिकालनिर्णयश्च यदाह नारदः। प्रयोजनं च जगतः शुभाशुभनिरूपणमिति। कश्यपोऽपि। [illegible] प्रयोजनं [illegible] कालनिर्णय इति। नात्र [illegible] अधिकारी सदा द्विज एव नान्यः। उक्तं च नारदेन। सिद्धान्तसंहिताहोरारूपस्कन्धत्रयात्मकम्। वेदस्य निर्मलं चक्षुर्ज्योतिःशास्त्रमकल्मषम्। विनैतदखिलं श्रौतं स्मार्तं कर्म न सिध्यति। तस्माज्जगद्धितायेदं ब्रह्मणा निर्मितं पुरा। अतएव द्विजैरेतदध्येतव्यं प्रयत्नतः। तत्रैव [illegible] प्रयोजनं विनैव ज्योतिःशास्त्राध्ययनं प्रतीयते द्विजैरेतदित्यादिना [illegible] अत्र [illegible]

॥२॥

२म॰
टि॰च॰

अथ [illegible] प्राप्तरोगिणीनादयीन दर्शपौर्णमासाभ्यां यजेतेत्यादिश्रुतयश्च सन्ति। तत्र यथोदितानां वसन्तादिऋतूनां दर्शपौर्णमासयोरेतेषां ज्योतिषं विना सर्वथा न निर्वहतीति। अतएव [illegible] ज्योतिःशास्त्रम्। उक्तं च वेदाङ्गज्योतिषे। वेदा हि यज्ञार्थमभिप्रवृत्ताः कालानुपूर्व्या विहिताश्च यज्ञाः। तस्मादिदं कालविधानशास्त्रं यो ज्योतिषं वेद स वेद यज्ञान्। यथा शिखा मयूराणां नागानां मणयो यथा। तद्वद्वेदाङ्गशास्त्राणां गणितं मूर्धनि स्थितम्। तस्मात्कर्मोपयोगितयावश्यमध्येतव्यं ज्योतिःशास्त्रम्। [illegible] तदुक्तं भृगुणा। विवाहे व्रत [illegible] दृष्ट्वा नैतदेयं दुर्विनीताय [illegible] [illegible] [illegible] उपलक्षितानि शास्त्राणि [illegible] गर्गः। [illegible] ॥ [illegible] ज्योतिःशास्त्राध्ययने फलमाह [illegible] एवंविधस्य श्रुतिनेत्रशास्त्रस्य [illegible] [illegible] ज्योतिर्वेदः। [illegible] [illegible] संहिताकारः। अविदित्वैव यः शास्त्रं दैवज्ञत्वं प्रपद्यते। स पङ्क्तिदूषकः पापो ज्ञेयो नक्षत्रसूचकः। [illegible]

श्रीराम.
श्रीशिव.

|| [illegible]

नैव साधनम् . यथा कालेन जनेनैतेनैवैनन्दात्रस्तवकः ।। शुभं त्यजेत् गृहे गृहे गत्वा एवं नन्दात्मा राय रविन्यादीनि शुभाशुभफलवकानि स्व
यतीतिनन्दात्रस्तवी . नन्दात्रस्तवको दिवा शुभ यथा संकल्पेति यः ।। सप्रजन्त्यं यथामि श्रेसां द्रमन्दाविदं विना . नन्दात्रजीविनं पापं भिषजं शुभक

13 ||

जीविनम् : तादृक् यो नास्ति कादीर्घ वा मात्रेण विपर्ययेन . नन्दाविदं विनानन्दात्रस्तवके न सहायताभिश्चेन नकं भजेदिति . नन्वेवम
भ्यासात्मा देशके एवनन्दात्रस्तवकः । ननु संकल्प शास्त्र यदि शास्त्रे दैवरा त्वं प्रपद्य इत्युक्तत्वात् . पूर्वकर्मार्जितसदसत्कर्म विपाको
दैवसंज्ञा नातीति दैवज्ञः । गुरुः । दैवज्ञैः शास्त्रतत्त्वज्ञैर्मुहूर्तो निश्चीयते यदि . सन्मुहूर्तैः समन्वेष्यो नान्यैर्नन्दात्रस्तवकैः । कालः
कृदरश्च मंदरश्च विजीमक्षं कृष्ण नयानं सर्वे आश्चेति वेलाः व्यापिनिश्चितावैद्यानमेति । वशिकः । त्रिस्कंदपानं गमरवस्य
ध्याजे तदा मक्त नयदमस्ये । नन्दात्रस्तवी रवजु पापकपोहेयः सदा सर्वसुधर्मपूर्वते । यथाहोपि । नासांवत्सरिके देशे वसत्यं
मतिभिषजा . वचनाभ्नेतोहिय ज्ञेयः तत्र पापं न विद्यते . मुहूर्तनिरूपिनन्नत्रस्तवस्थापनाविव . सर्वोपिरायकुलानिस्पुर्न्यात्सांवत्सरेपिहि ।
क्षेत्रेण गणकानां यत्रा यांतु पात्वमध्य धायि धर्मशास्त्रे नन्दात्रस्तवकाभिप्राये तौ हेयम् . महाप्रयोजनं नु एतच्छास्त्रस्य सम्यक् तानाकुलसाधु
न्यमिति . तथा च गर्गः । ज्योतिश्चक्रे तु लोकस्य सर्वस्योक्तं शुभाशुभम् . ज्योतिर्ज्ञानं तु यो वेद स याति परमां गतिम् . सूर्यसिद्धांते . दिव्यं चक्षु
र्ग्रहर्क्षाणां दर्शितं ज्ञानमुत्तमम् . विज्ञायार्कादि लोकेषु स्थानं प्राप्नोति शाश्वतम् . वराहः । नसांवत्सरपाठी च नरकेषूपपद्यते । प्र

श्रीराम.
श्रीशिव.

तंत्र

अथ मुहूर्तप्रयोजनमाह तत्त्वार्थः । शुभं तत्त्वराशिक्रियां न्नंमजनितापूर्वसंभवाः समदं सर्वलोकानां ज्योतिःशास्त्रप्रयोजनमिति । ननु शु
भमुहूर्तेन च कार्यादशुभमुहूर्तेन च कार्यं न सिध्येदिति . तत्रोच्यते . तेन तु यात्रा व्यंतस्य विपाकं शुभे शस्तविवेपि यः सा कान्ति
यतिपन्नः सोपि न तत्को व्यथा कर्तुमिति शौनकोक्तेः । आवीन सदसत्कर्मरूपदैवस्य अवश्यंभावित्वादिति दैवज्ञ विवाहादिशुचिहीन
कालस्य पुनः प्रयत्नसाध्यत्वाद् शुभयोगे सत्येव कार्यसिद्धिर्न दैवेनेति . तद् [illegible] कथा वार्तेन . फलं यदि प्राक्तनमेव तत् किं शु
त्या शुयोमुपर : प्रयत्नः श्रुतिस्मृतिश्चापि [illegible] निषेधविधिव्यापमके निष्फलेति . यदीदमेव फलं तेन एवं तेजिन : ह्यशु
पायेषु [illegible] प्रयत्नेन : किं वित श्रुतिस्मृत्यादयोपि निषेधविधिव्यापिकानिरर्थकाः स्युः । नन्व सामानो हेतु नेया शुभ्यां नहीनते
त नरं नय मापद्यते स्यादि नामारव जापनादि यवनानां श्रीराम : शुचि कामावा ग्रहपर्ं समावनेत : इत्यादि यासथ का
दिवचनानां विकिं सा शास्त्रस्य वैयर्थ्यप्रसंगः स्यादित्यर्थः । यावत् क्लेशोपि दैवे पुरुषकारे पिकर्मसिद्धिर्व्यवस्थिता . त
त्र दैवमभिव्यनक्ति पौरुषं पूर्वदेहिकमिति . कर्मासिद्धि फलावस्तंताभिः । तस्सा सावकेपते दैवेनव्य ।। वसिष्ठेना . कजित
पुरुषकारेपि पुरुषः कार्य प्रयत्नतः पुरुष कारकाभावे दैवमेव नास्ती स्याद् तत्र दैवमिति . पूर्वदेहार्जितं पौरुषमेव दैव

नाम
सिध

तथाप्यनुष्ठानप्रयत्नानन्तरं महाफलोदयेनाभिव्यक्तं भवति। अत एव वसंतराजः। पूर्वजन्मजनितं पुराविदः। कर्म दैवमिति सं-
प्रचक्षते। उद्यमेन तदुपार्जितं तदा वांछितं फलति नैव केवलमिति। दैवमप्यनयोरन्यतरेण सिद्धिर्न भवतीत्यत्र दृष्टान्तमाह।
याज्ञवल्क्यः।। यथा ह्येकेन चक्रेण न रथस्य गतिर्भवेत्। तद्वत्पुरुषकारेण विना दैवं न सिध्यति। केचिदाहुरपि। प्राक्कर्मबीजं
सलिलेनानौर्वीसंस्कारेण च कर्म विधीयमानम्। ये बाधकोपद्रवास्तेषां तदा वारणतां न हानिरिति। अत एव प्राक्कर्मजन्मान्तरो-
पार्जितं कर्म दैवरूपं तस्य विधीयमानं मनुनाक्रियमाणं कर्म विघ्नबाधोपायरूपं भवति। किंवत्। बीजसलिलयोनिर्वीसंस्का-
रवत्। यथा सहितं प्ररोहे सलिलोर्व्यादिसंस्कारैः संस्कृतं सद्वृद्धिं तद्वत्प्राक्कर्मापि ऐहिकेन सत्प्रयत्नेन वर्धते। अन्यथा गत-
इत्यर्थः। यथा सहितं तस्मात्प्रयाति। शास्त्रविहितकालेनैव विवाहादि कुर्वतां शांतिविविक्तिस्वादि सदाचारवतां पुत्राणां हानि-
र्न स्यात्। अन्यथा दैवं हि पुत्रमनिष्टं तदुद्वकालवशात् एव विपद्यते दुष्टमपि दुष्टांतरसाहित्येनैव दुष्टतरं भवति। यथा दु-
र्जनोऽनर्थान्वेषणेन। अत एव वसंतराजः।। सर्पवह्निविषकंटकादिकं येन दैवयत्नतोपि मानवाः। दूरतस्त्यजति पौरुषं सदा येन
न स्फुरति दैवतोपि जन्मः। पौरुषेण हृदये विचिंतितां गतिं प्राप्नुवंति पुरुषास्तमेव ये।। यांति दैवयत्नतो जयं पथा दर्यो-

तिनाम
नीसिध

अतः शाकुननिमित्तादिभिः सूचितमशुभदैवफलं शुभेन प्रयत्नेन वंध्यमेव तथा च वसंतराजे। तं निरूप्य शकुनेन दुः-
खदं भवति नियतं समुपेतं पौरुषेण पुरुषाः शुभेप्सवः।। संश्रमान्न पुनरात्मनोहितमिति। तदैव फलं दुःखदं समुपेतं शकु-
नेन निरूप्य शान्त्या पुरुषाः पुरुषकारेण वंध्यं कुर्वन्ति इत्यर्थः।। यथा येन गृहे तोयावनीदर्शनं दृष्टवा देवानां तस्याः फल-
मपि पादस्नानं तं कालेनापि व्याप्य भवति स्वतेद्रा प्रमेय कालेन वन्ध्यापत्यमाप्य फलेन निरूपणं यथा तथा तस्य द-
शाफलं तस्मात्प्रथमं तमप्येमाधिवासा भोगं भवति तद्वदेतदपि जोऽस्मत्। नन्वेनं तर्हि सर्पविषवह्न्यादि दृष्टान्तेन पौरु-
षमेव फलसाधनं कर्म न स्यात्। तथा च व्यहृतागर्यापवदाह।। तथापदैन येन्द्रैवं भैषीवलं चितः।। प्राप्यन्ते ताः क्रियासिद्धी-
केवलं न पुरुषमस्य। उत्थानहीनो राजा हि बुद्धिमानपि सर्वदा। प्रधर्षणीयः शत्रूणां भुजंगइव निर्विषः।। विभा-
नस्तानाब्रह्महं६हः।। पुरुषकारस्त्वस्मादेवमनोरथपरिश्रमैर्नयति मुंचति श्रीपुरुषं पराक्रमविनिश्चितो वस्तु बध्नाति सर्वः।। स-
नहरिर्मदकुवालितं पिबति कुञ्जरास्त्रमभुङ्क्त्वादिउच्यते। समानभूमिषु समानसलिलादिषु प्रयत्नेपि फलमेवविशेषदर्श-
नात्। कान्तान्तनं कल्प्यते तदेव दैवमिति। अत उभयोर्योगे सत्येव फलसिद्धिरिति। एतदपि तत्रैव वृष्टिवृष्टिसमायोगे द

श्रीराम·
शिव·

१

स्वयं तेन फलमित्युक्तम्। आमिन्नर्थे ४८ ॥१॥ पुरुषकारो दैवापेक्षमुखो गदन् · कृषिः पौरुषं वृष्टिर्दैवं कर्षकः पौरुषेणाल्प-
षिं करोतीति न दैवं वृष्ट्यादिना साधयति यदि कर्षकः कृषिं न करोति तदा वृष्ट्यापि दैवेन न किंचित्फलं साधयति · अपि कृषिं क-
रोति चेत्तदा वृष्ट्या विना न किंचित्फलं प्राप्नोति · यदि भूतः कर्षकोऽपि बीजं वपति दैवं वर्षति तदा फलमपि समुत्पद्यते · एवं
पुरुषकारदैवयोः समायोगात्फलमिति फलितार्थः स्वयं तेन · अत्रार्थे श्रीव्यासमुखोद्गता श्लोकाः ॥ न विना मानुषं दैवाद्दै-
वं मानुषं विना · नैकेनेति वर्तिष्यत्यर्थमेकानतीता वा नलमिति · केचित्तु कर्मानुसारिणीति मन्यमाना प्रयत्नोऽपि दैव-
कृत इति कृत्वा दैवमेव फलमिति वदन्ति तदयुक्तम् · अनवस्थादोषप्रसंगात् · तथाहि · प्राक्कर्मार्जितं पौरुष-
मेव किल दैवशब्देनोच्यते · अतः प्रयत्नः प्राचीनपौरुषजन्यस्तेन दैवेन जन्यं तेन तदपि पौरुषं तत्प्राचीनपौरुषज-
न्यमित्यनवस्थातः । प्रयत्नोऽपि दैवमेव हीत्यनुपपन्नम् · ननु बीजांकुरन्यायेनानवस्थादोषो न भविष्यतीति
चेन्न · नहि बीजांकुरन्यायेन दैवमेव फलमिति निश्चीयते नापि प्रयत्नः अतस्तत्समयोः प्रयत्नैकफलमिति सिद्धमिति त-
त्त्वम् · एवं चेन्नहि फलीभूतानां सौनकादिवाक्यानां येन तु प्रकारेण तस्य विपाकस्तु नेत्यसविशेषः सान्दोऽन्वयति

श्रीराम·
श्रीशिव·

दैवं तु दृष्टकर्मजं वेति द्विविधम्। तत्र दृष्टकर्मजं तु · यस्याय श्रंभावित्वात् तथा स्वादिरूपेण फलप्रयत्नादपि न निवारयितुं नश-
क्यते · दृष्टफलत्वात् · प्रबलत्वात् तानि वेति दृष्टफलकादपयत्नात् · अदृष्टकर्मजं तु दैवं प्रयत्नेन निवर्त्यते · प्रतिश्लोकफलकादपयत्नत-
न्त्यावजातके · ये धर्मकर्मनिरता विजितेन्द्रियाः · दैवमप्यभोजनानुबोधितदेवमन्त्राः ।लोके नरा दधति ये फलमर्थिनां ते बा-
धिदृष्टमिव याकृतदानधीमि तिति प्रयत्नाभावेऽपि पच्यते · तथा वत चैव · यादिच्छापेतु नावा नादेव धृतलगानि दृष्टा · अपाप्य
योगनाशोगामयकालमरणं ध्रुवमिति · येषु केपि · सर्वजनस्य यत्पापं व्याधिरूपेण जायते · असाध्योऽपि द्विविधो तेनोपा
यः परस्यानुतिक्रियः । साध्यश्चापेत्य मार्यति पापात्स्वासाध्यतां तथा · प्रतिप्राणानसाध्यानां नतासौ स्वाभ्यानामिला
दिना किंचित्स्वयायोऽदृष्टकर्मफलत्वमन्येषामदृष्टकर्मफलत्वं निश्चियते · अतो दैवं स्पन्दं द्वैविध्यमस्ति · अतः पौनक
वाक्यामपवगर्थः । येन त्विति · येन दुरुष्टोपायनया [illegible] कर्मोपार्जितमिति यावत् · तदन्यथा कर्तु-
महत्यति नैव तत्रः । कथं दृष्टकर्मोपार्जितमन्यथा कर्तुं यानदृष्टमर्थः । अतो निमित्त शकुनादि सिद्ध फलं दा-
नेऽपि ध्यापनादि विधिस्तेन नत्वधुनेति दानादिरूपेणाधर्मेणा प्रयत्नेन तन्निवर्तते · धर्मेणापापमपनुदतीति श्रुतिः। शुभका

माम·
शिव·

लेन तुच्छशुभदैवफलं निवर्त्तते शुभं वर्ज्यते । अत एव तेनोक्तम् । कुपतिमित्रितं विलग्नं धर्मार्थकुशलो भवति । इंद्रपालः । तत्कथितं
निषिद्धादिनागताः तीनकालेन । अपनीन्दितं विलग्नं नाहि दैवं बलिनं तेन दैवविदा । अवलोक्य निजमति शास्त्रमवश्या
यकोदयात् । इति दृष्ट्वा तिरश्चीनं प्रत्याह । स्वभावादेव कालोऽयं शुभाशुभसमन्वितः स्मृ ।। नादिभिश्च न सर्वो न निर्दोषो
न निर्गुणः । तस्मिन्निर्दोषकाले ये मुहूर्तमधिगच्छतां मः । कालः शुभमैत्रीतो गुणोत्कोऽवलंबितः शुभप्रदः ।। स्नेहे पुत्रेऽपि
याजाते कृषिसंग्रहव्यवहारो मिति । अतः शुभमुहूर्तबलेन कर्मकार्याजितमशुभमपि दैवफलं निवार्यते इति ।। २ ।।
अथ तिथीशानाह मूमाह । तिथीशेति । एते तिथीशाः तिथीनां स्वामिनः । वह्निरवरुद्रवश्चो ऋता ये तं स्वच्छम् । अथोत
नंदुत न देवता कृत्या प्रतिष्ठादि । अथ मुहूर्तविवादस्य तिरात त्यात् । संवत्सरादिकं तेनोक्तं ततस्तस्य धार्मम् । अथ
तिथीनां ससरास फलमाह । नन्देति । प्रतिपदादिपंचतिथयो नन्दभद्राजयाः । अत्र कर्णाः संज्ञास्य स्थानामथ दशफ
लेदाः स्मृ ।। इति पंचप्रकाने ता सर्वा षष्ठ्यादयोऽपि शेषाः ।। ताः शुक्लपक्षे अशुभमध्यमशुभफलेदाः स्मृ ।। अतिते कृष्णप
क्षे शुभमध्यमाशुभफलदाः स्मृ । यथा शुक्लपक्षे प्रतिपदमारभ्य पंचमीपर्यंततिथयोऽशुभफलेदा । चन्द्रमसोऽनवल

शुक्लपक्षे षष्ठ्यादि दशमीपर्यंतं मध्यमफलेदाः स्मृ । मध्यबलत्वात् नवम्येकादशीतः पौर्णिमापर्यंतं शुभफलदाः तत्र विधोः पूर्णबलत्वात् । कृष्णपक्ष
अथ षष्ठ्यादिदशमीपर्यंतं मध्यमफलेदाः स्मृ । यथा बलात्त्वात् तन्वैकादशीतः शुभफलदाः भवंति । एवं षष्ठ्यादिदशमीपर्यंतं मध्य
पक्षे व्यत्ययाः शेषाः ।। यथा कृष्णपक्षे प्रतिपदामारभ्य पंचमीपर्यंतं विधोः पूर्णबलत्वात् शुभफलदाः भवंति । एवं षष्ठ्यादिदशमीपर्यंतं मध्यम
पक्षे व्यत्ययाः शेषाः ।। यथा कृष्णपक्षे प्रतिपदामारभ्य पंचमीपर्यंतं विधोः पूर्णबलत्वात् शुभफलप्रदाः । शेषाः तत्र चन्द्रमसो हीनबलत्वात् ता
फलप्रदाः तत्र चन्द्रमसो मध्यमबलत्वात् । एवं एकादशीतः अमावास्यापर्यंतं अधमफलप्रदाः । शेषाः तत्र चन्द्रमसो हीनबलत्वात् अ
एवं तिथयः शुक्लकृष्णपक्षयोः शुभाशुभमध्यमफलप्रदाः स्मृ । यथा नन्दा शुक्ले एवं भद्रा शुक्ले नन्दा भौमे रिक्तासु रवौ शनौ पूर्णा गुरौ
एवं तिथयः शुक्लपक्षगतः शनिगुरुवारेषु सिद्धिकराः स्मृ । यथा नन्दा शुक्रवारे एवं भद्रा बुधवारे जया भौमे रिक्ता शनौ पूर्णा गुरौ
इति । अथ सूर्यादिवारेषु यथासंख्यमशिषिद्धतिथिः । यथा नन्दा जातिः वरतातिश्याह । नन्देति । अर्कादि निषिद्धास्तिथयः पंचमी । अर्कमारभ्य
इति । अथ सूर्यादिवारेषु यथासंख्यमेवात्र निषिद्धाः । एवं सोमे भद्रा भौमे नन्दा बुधे जया गुरौ रिक्ता शुक्रे भद्रा शनौ पूर्णेति ।
नन्दादिका तिथिः प्रथमा स्यात् । यथार्कवारे नन्दा प्रथमा एवं सोमे भद्रा । तथा च यरिष्ठः ।। शुभयोगाः गुरौ शनौ रिक्ता पूर्णामंदे स
हृदयाः शुक्रे कालानां अशुभ्यानां मतं वल्लुतल्लुतेशुभाः अमृतयोगाः ।। तथा च वशिष्ठः ।। शुभयोगाः गुरौ शनौ रिक्ता पूर्णा बुधे भद्रा अमृत
दृष्टाः शुभ्रिकानां आयुष्यानां मतं वल्लुतल्लुते शुभाः अमृतयोगाः ।। तथा हस्तगतो अमृता पूर्णा वारे वामता शुभा इति ।
ताः कृत्याः । कृत्यजयदि । आदित्यभौमयोर्नन्दा भद्रा शुक्रशशांकयोः ।। जया हस्त गुरौ अमृता पूर्णा बुधे शुभाः इति
नाम दधाक्षे । रवौ पूर्णा बुधे शुभदेति कल्पितः पाठः ।। वशिष्ठादिम वचनसंभवात् । यतु बुधशुक्रे बुधे रवौ पूर्णा मता शुभेति
पाठश्च । पूर्णासंज्ञा मतांकादिदिति पाठः स्मृ ।। तथा न विधानादिषु याम्ये भवत्यतीतदादौ निनन्दा नातोऽपयाक्रमंदा अनन्दा
त्यातिस्मृ ।। यथा न विधाने भवतीदा

(6)

म:

६४। आदित्यभौमयो...नं स्नानमद्यात् अशायां कृयो: धाना सोमे...नौरि...शनौ पूर्णायां...मा इति पनर्शमर्कवारे ...व नामीमेत्...विरुद्धमम॥ पुनरत्र

विशेषमार्ह...नो अष्टाम्भौरिर्देवि...। रथतिशनिवारे...वेयोगाभवंत्यमि। १ तान्देवनक्षत्राणि...धाना...जन्मभानि...पुत्रा...तानि...ना...वानि वि

धा न्यव ।...। ...ध्यान...धनिष्ठा...नरक...गुरौ॥ जेष्ठा...वानी देवज...मर्क्षभा...त: क्रमात्। सप्तसु...

१।४।६।१० सप्तम्यां १२।११ न...पौरामा १५ स्वमी ३० सर्पादि जन्मभाति...संज्ञा: शुभकर्मसु। जन्मर्क्षे

जन्मतिथौ...शुभकर्म वर्जयेदिति। व...कृत्तिका...नत...नम...पादिति कर्कवाहिनि...योगा...आह।

...षष्ठ्यादिति॥ ...षष्ठ्यादि इति...यो मन्वाद्यन्ते...शेषविपरीत...गता न्या...धमा: स्यु: पथा...नो षष्ठी

अष्टमी...सप्तमी...षष्ठमी। भौमे...सोमे...दृ...प्रतिपदि...योगा: ...तथा

प्रतिपद्बुधवारे सप्तमीरविवारे सम्वर्तयोगाख्याधमा स्यु: अथ षष्ठी...प्रतिपत अमा अमावस्यार्द्धा...नां काष्ठा...

निषाकरणो अष्टमा: निषिद्धा स्यु: ...नवमी...वारे...निबंध: काश्यीबिंदु। प्रतिपद्...षष्ठी नवम्या रविवासरे...तानां काष्ठस

योगा...सप्तमे...मिति॥ ६॥ अथ...विशेष...निषिद्ध...थीरे...वसा...त्ताह। षष्ठ्यामिति। ...मो...प्रसिद्ध...नुर्दश्यां...पो

मावस्यायां...तिथिषु...सेवेत...षष्ठ्यां...सेवेत। पथा षष्ठ्या...॥ अष्टम्यां मासम॥ चतुर्दश्यां क्षौरं अमावास्यायां...

तम४

रस४

...

विष्णुभपर्वप...लक्षण: वसिष्ठ:। स्त्रीसेवनं...षष्ठ्यां...सेवेत्...। रात्रौ विनाशाय चतुर्दश्यां...पासा...आह।

...। नारद:। व्यतिपाते...संक्रांतौ...वैधृत्यां...नवमे...तार्कित्ति॥ पर्वौ...आह। ...

दिश्यष्टमी...अमावा...वपूर्णिमा...निषेध...संक्रांतिर्दिनपस्य...। अ...तिथिस्तान् कालिके...॥ ...

...॥ स्नाने...जने...मैथुने। ति...कालि...का...जन्म...। अथ विशेष:।

...दश्यां...दशम्यां...द्वितीया...तिथिषु...पंजनं...प्रमाण...स्नानं...सेवेत॥ अपि...

...॥ तथा च॥ मदनभास्करे...निदर्शितम्॥ ...द्वितीयायां...विशेष...तिथ्यो: स्नानं...

...कथं...। अथ धात्रीफलै: स्नानम...। अमावस्यासप्तमी...नवमीषु...निषिध्यते। ...

...। ...मिति॥ तत्र आमलक...स्नानं...निषेधो नाभ्यंगस्य॥ वशिष्ठ:॥ कामद...विधि...

ध्रुव॥ सहदामलक स्नानं संपत्...विनाशनम्॥ मदनभास्करस्तु॥ न...म्यादिषु...मलक स्नानं निषेधति॥ सप्तम्यां...

7

टीका प. ८
टि. पं.

[illegible]
अथ सूर्यादिवारेषु दग्धादियोगवर्ज्यत्वमित्युक्तं तेषां स्वरूपमाह । सूर्येशपंचाग्निरसाष्टनन्दादितिथयः सूर्यादिवारेषु दग्धसंज्ञा भ-
वंति । यथा द्वादशी रविवारे दग्धा सोमे एकादशी भौमे पंचमी बुधे तृतीया गुरौ षष्ठी शुक्रे अष्टमी शनौ नवमी । उक्तं च नारदेन । एकाद-
शी चैव सोमे द्वादशी चार्कवासरे षष्ठी बृहस्पतेर्वारे तृतीया बुधवासरे । अष्टमी शुक्रवारे च नवमी शनिवासरे । पंचमी भौमवारे च द-
ग्धाः योगाः प्रकीर्तिताः ॥ अथ विषाख्या योगाः । वेदा इति । चतुर्थ्यादितिथयो रव्यादिवारेषु विषाख्या भवंति । यथा
रवौ चतुर्थी विषाख्या चन्द्रे षष्ठी भौमे सप्तमी बुधे द्वितीया गुरौ अष्टमी भद्रापारूपः । सिद्धियोगास्तु सप्तमी द्वादशी रवौ अर्थः । एवं नवमी सप्त-
दशाऽपि । गुरावष्टमी शुक्रे नवमी शनौ सप्तमी । तथा नारदः । षष्ठी चन्द्रे भौमे नवमी वशु बुधे द्वितीया पनव चतुर्थी । गुरौ अष्टमी शनौ निकुजे
[illegible] सप्तमी योगा विषाख्याः कृतनाशनाः स्युः । अथ हुताशनाख्याः । सूर्यांगेति । द्वादश्यादितिथिषु सूर्यादिवारेषु हुताशनाख्याः भवंति ।
वशिष्ठः । सप्तषष्ठ्यादितिथयः सोमवारादिषु हुता[illegible] सप्तयोगाः मंगले । अथ यमघंटाः । मघाविशाखादिनक्षत्राणि रवि-
वारादिषु यमघंटसंज्ञानि स्युः । यथार्कवारे मघा यमघंटः । एवं सोमवारे विशाखादिः । गर्गः । मघा विशाखा [illegible] यमघंटं च भानि
का । [illegible] यमघंटः क्रमाद्रवेः । एते दग्धादियोगाः । शुभे विवाहादिकार्ये वर्ज्याः । गमने यात्रायां तु यमघंटं वर्ज्याः । हस्ताम प

टि. पं.

[illegible]
अथ चैत्रादिमासेषु शून्यतिथयः आह दिनक्षीणेनाह । भाद्र इति । रामा इति । भाद्रपदादिमासेषु क्रमात् कृष्णशुक्लपक्षयोः प्रतिपद्द्वि-
तीये इत्यादिक्रमेण तिथयः उभयपक्षगाः शून्यसंज्ञकाः । शून्यसंज्ञका उक्ताः कीर्तिताः स्मृताः । यथा भाद्रे प्रतिपद्द्वि-
तीये । उभयपक्षे शून्ये । एवं मासि आश्विने उभयपक्षे तृतीयाद्वितीये शून्ये इत्यादि । [illegible] मासानां [illegible] तपस्य
शुक्लपक्षे कार्तिकमासे कृष्णपक्षे [illegible] [illegible] वा : रामा : पंच एकादश्यः शून्याः
यथा कार्तिके कृष्णपक्षे पंचमी शून्या । एवं माघे कृष्णपक्षे षष्ठी [illegible] चतुर्थी [illegible] चतुर्दशी माघे कृष्णपक्षे
पंचमी । अथैषामेव कार्तिकादिमासानां शुक्लपक्षे एकादश्यादितिथयः [illegible] शून्याः । यथा कार्तिके शुक्लपक्षे चतुर्दशी
शून्या । माघे शुक्लसप्तमी [illegible] तृतीया ज्येष्ठे शुक्लपक्षे त्रयोदशी माघे शुक्लपक्षे षष्ठी चेति । वशिष्ठः । अष्टमी न-
वमी चैत्रे पक्षयोरुभयोरपि । मार्गशीर्षे द्वादशी स्यात् पक्षयोरुभयोरपि । ज्येष्ठे त्रयोदशी नित्यं शुक्लपक्षे चतुर्दशी । आ-
षाढे कृष्णपक्षस्य षष्ठी शुक्ले सप्तमी । द्वितीया च तृतीया च श्रावणे सितकृष्णयोः । प्रथमा वा द्वितीया वा नभस्ये मासि नि-
दिते । द्वादशी एकादशी नित्यं मासि निशे शुक्लकृष्णयोः । उर्जे चतुर्दशी शुक्ले कृष्णपक्षे तु पंचमी । सप्तमी वाष्टमी पौषे प

श्रीराम. ५
श्रीशिव.

॥१३६ [illegible]

अथ तिथिनक्षत्रसंज्ञितदोषावशात् साधिकमुहूर्तमाह. तत्रेति. द्वादश्यां सार्पं रजेत निंद्या. आदिमे प्रतिपदि वैश्वम्
नक्षत्रं ९२५४। द्वितीयायां वानुराधा अग्न्याग्नावत्ततीयया. पंचम्यां मघा [illegible] स्वात्याग्नेयोदशी. एकादश्यां [illegible]
स्यात् वरामा [illegible] त्मनत्सं मूलम्. प्रतिपत्तिथ्यां [illegible] नवम्यां कृत्तिका यदि पूर्वभाद्रपदा षष्ठ्यां मघा द्वादश्यां चतो हि स्तीति. द्वा
दश्यां वषदा रजेतत्रयोदश्यां मघा यदीत्यादि. ११॥ अथ वैशाखादि मासेषु अन्ये नक्षत्राणि अशुभप्रदत्वेनाह. कदा स्त्रीभे हानि.
जो हिं [illegible] पारेवित्यौ जन्मे नक्षत्रे एतज्जन्मनक्षत्रे यतो विनाविनाशदा॥ धनन्नाशकनादयः पर्जः। एवं वैश्यषेत्वा षष्ठवाद्रवि
त्रास्वात्यौ जन्मभे. पाश्वीवक्त्रास्ताभं यतताः नश्यपात पूर्वभाद्रपदा. तथा ववच्छिः। आश्विनी नो हि तीवै त्रेजन्मभे
पतिश्रीर्निते. चित्रास्वातीवयेशाखे ज्येष्ठे ज्यविश्वतानके। मनवासवमाघाढे श्रावणे हस्तचित्रे रश्वमे। नभस्यपानुरान्य
र्दीमजपादश्वज्जन्यपि। कार्तिके वश्विपित्ते मे वित्राद्विदैवते. पौषे दास्त्रकराद्रीः स्पुरती वृषभं [illegible] वविष्ठमं। तपस्ये श
कमवतीजन्मनान्याषु [illegible] नगनाः। एतपारक्षतं क्रमेण नैः स्यहविनश्यतीति. ॥ १२। १३। १४। १५॥ ॥
अथ वैशाखादि मासेषु जन्मनाशीन नुशुभमाह. चपृच्छति. वरिष्ठः। धटेमत्स्यवृषाद्ययमेषक्रन्यासवरविकाः। तुलाचाप

श्रीराम.
श्रीशिव.

अथ विषमतिथिशुद्धिंघलग्नानीन्द्र वज्रयाह. पञ्चादिनहाति. जन्मतः द्वापन्नाधितः प्रतिपदमानम्यत्वाजतितो [illegible] वि
षतिथौ प्रतिपत्तिथौ धटेराततुला मक्रोत्तती पायां सगेन्द्रन क्राहिंमक्रनौ पंचम्यां मि जनकन्ये सप्तम्यां वापेन्दुमेषनुः कर्कीनव
म्यां कर्कहनी कर्कतिंहौ एकादश्यां हयालौ धनुमीनौ त्रयोदश्यां गोत्यौ वृषमीनौ. एतेति थिजन्मगेन्तस्यां तस्यां तिथौ नेष्ट
निषिद्धे. वरिष्ठः। मगालिं हौ नृतीयां प्रथमासां जनुतामगौ. पंचम्यां धनाशीनौ दौ सप्तम्यां चापवद्भमे. नवम्यां सिंहकीण
स्यैवे एकादश्यां गनोटहे। वृषमीनौ त्रयोदश्यां दग्धसंज्ञा स्त्रिमीरहाः। दग्धसत्त्वानि पापानि सर्वतस्तर्वविनश्यति. अथैषां
दुष्टयोगानां मध्ये स्यावेश्यप्रकृत्ये शनिपरिहारमाह. नारदः। तिथयो मासश्रन्याति धाम्यां त्रंजकारालग्नानि विवाह प्रक
नलोपन्द्यते. जगन्मोहने. केन्द्रे वैव त्रिकोसोवभमै शुभं प्रमेषिव. एकोपिदश्वादिशपित्रवनीति शुभ नाशकः। १६। अ
थ हस्तादिकसिद्धियोगानाां तिथिजि। धुवेगोति तिंघ चमनुभूतवेराह. वर्जयेदिति. शुभानुगाधासिति. श्रीपातिः। हस्ताह
वी रोहिणी अजैकवनगौ नमां गंभी विवेश्वितनीच धेदिनेव तथानुराधावागुणे षष्ठ शुक्रेपिवपौ ष्णादि बनौ भौहि तपथार्कत नवे मत
सिद्धियोगाः। एतेपंचम्यादि तिथिशुवेत्पद्यंति तदानेष्टाः। यथा पंचम्यां हस्तार्कयोगः। एवमग्रे षष्ठ्यादौ ज्ञेये. ऽनन्तं च. अर्के हस्तः

रोसम.
रोचिष.

[illegible] ॥

पंचमी च सोमे षष्ठी च बन्धुभम् । आश्विनी सप्तमी भौमे बुधे मैत्रं नपाष्टमी । गुरौ ष्यं च नवमी दशमी रेवती भृगौ । एकादशी शनौ आस्यं वर्ज्यं ये त्वर्थदा ज्येष्ठितिः । अन्यदप्याह । गृह प्रवेश इति । ननु भौमाश्विन्यां गृह प्रवेशादौ त्वत एव वाननन्दात्रयोदशादय [illegible] । किमर्थमिदं वचनमुच्यते । यदि षष्ठि कृत्तीकातादिनं वा [illegible] । [illegible] कार्यमात्र [illegible] आवश्यक प्रवेशादि संभाव नास्मान्नदर्थ प्रवादवचनं [illegible] ॥ २२ ॥ अथानंदादियोगाः वशात्सिद्धपना तिरस्म्यामाह । आनन्दाख्य इति । उत्पात इति । अर्थे योगानां पापमपनुदमाह । दाहादिति । अथ नन्दानां [illegible] गणानां कीयते ऽष्टाविंशतियोगाः । यथा अर्कादिने अश्विन्यादिनन्दाणं [illegible] तिसंख्ये मति । यथा अर्कानन्दादियोगे [illegible] विंशति संख्या कोप जातो [illegible] योगानां [illegible] आह । ध्वांक्ष इति । ध्वांक्ष [illegible] । एवं गदेऽस्था [illegible] । [illegible] । [illegible] ध्वांक्ष [illegible]

सम.
रोचिष.

[illegible]

अथ दोषापवाद [illegible] योगाननुष्ठमाह । सूर्यभादिति । सूर्यभ [illegible] विंशति संख्याके सति त्रियोगाः [illegible] । तेन दोषसकृतानां नाशकता । उक्तं च । सूर्यार्क [illegible] विंशति [illegible] ॥ २७ ॥ अथ सूर्यादिवारे [illegible] सिद्धियोगान् [illegible] माह । सूर्ये तिः । जीवेति । [illegible] आश्विनी [illegible] । एवं वन्हे [illegible] । एते सिद्धियोगा [illegible] आनन्दादि समीचीन योग [illegible] । [illegible] सोमे [illegible] । [illegible] । [illegible] ॥ २८ ॥ अथ [illegible] । उत्पात [illegible] सिद्धियोगान् [illegible] आह । [illegible] । [illegible] सिद्धियोगाः नदिवा [illegible] योगा [illegible] इति । ३० ॥

…नाम
…रीप.

अथ देशविशेषेण कुयोगानां परित्यागमनुष्टुभाह । कुयोगा इति । तिथिवारोत्थाः कुयोगाः क्रकचादयः । तिथिभोत्थाः
अमृतावाधिदग्धा वा मित्यादयः ।। भवारजाः वारस्थं भांक्के वैश्वदेवमित्यादयः । तथा त्रितयजाति विधानदग्धादयः ।। वर्ज
नेन सर्व कार्येषु हूणवंगखशेषु मध्वमित्यथा विन्ध्यस्य मादयस्ते सर्वे हूणवंगखशेषु वर्ज्याः ।। अन्यदेशेषु तिथिशुद्धस्पर्शाः ।। नारदः ।।
तिथिवारोद्भवा ये च योगा यानर्क्षसंभवाः ।। हूणवंगखशेष्वेव त्याज्या अन्यदेशे शुभप्रदाः ।। ३९ ।। अथ समस्तशुभ
त्येवर्ज्यान् सार्द्धशार्दूलविक्रीडितेनाह । सर्वस्मिन्निति । हे पंडित सर्वस्मिन् शुभे कार्ये एतानि येनिश्चयेन त्यज परिहरेत्यर्थः ।। विधुना पापेन
या पापे । नीतोन्मुक्तमहीसुतार्कतनयैः या कुम्भौ तनुलग्नौ योगनक्षत्रौ त्यात्यौ । परास्तीतोपि वा यन्द्रोलग्ने सर्वत्र गर्हित
इति करपणोक्तेः ।। पापेन्दुलग्नगौ नवांशराशौ च तुर्थेपि शुभे सदेति च । तिथ्यन्ते नक्षत्रान्ते दिनार्द्धे च घटी त्रयं दार्थिरात्रि पला
निदश पक्षं त्रिदश पक्षाख्ये परिहर ।। उक्तं च मुहूर्ते । कालो निवसति महानिशायां च दिनमध्ये च यस्मात् । दशदण्डदशपलगत्स्यास्ता
वर्ज्यानि च पलानि कुनवांशकं पापग्रहनवांशकं परिहर ।। अथ ग्रहणोत्तरं कर्तव्यदिनानां वर्ज्यं परिहर । उत्पातग्रहणैः उत्पाता
दिव्यभौमान्तरिक्षास्ते यस्मिन्दिने भवंति ततो यान्यस्त्र दिनानि वर्ज्यानि ग्रहणेन हतं तस्मादपि सप्तदिनानि वर्ज्यानि । उक्तं च
चन्द्रसूर्योपरागे तु ग्रहदर्शं शुभं त्यजेत् । सप्तहेम शुभं परत्वात् सप्त नग्रहणाद्भूतभम् । त्रिविधोत्पातनक्षत्रौ दृष्टिदेश

…म
…ोप.

सूतदर्शनि ।। सप्तरात्रं न कुर्वीत यात्रोद्वाहादिमंगलमिति । गणितः ।। अधिसर्गमासेत्व सग्राहमर्द्धमासे दिनत्रयम् । त्रिवद्
काकुत्तो मासे दिनमेकं विवर्जयेत् । वसिष्ठः ।। सर्वग्रासे दिनान्यष्टौ सर्वकार्येषु वर्जयेत् । षट् दिनानि त्रिभागे च अर्द्धग्रा
से चतुर्दिनम् । चतुर्थांशे त्रिरात्रं स्याद्ग्रहणे चन्द्रसूर्ययोः ।। अन्नकार्यं स्यात्कण्ठके पाठि हात्मा हस्ता तिलिखं वो लक्ष्म । पंचदिना
नि वसिष्ठः । त्रिदिनं गर्गस्य कौशिकस्त्वेकमेव एवं वा वार्यस्य मतं पंच मुहूर्तानि दूषयतीना इति । अयं निषेधो नित्यनैमित्ति
कादि कृत्य व्यतिरिक्त विषयः ।। गुरुः ।। नित्यनैमित्तिके काम्ये जप होम क्रिया सु च । उपाकर्मणि चोत्सर्गे ग्रहवेधो न विद्य
ते इति । शुभदोत्पातैश्च । दुष्टं दिनमिति । शुभदोत्पाताः वाराहसंहितायाम् । वंशार्त्ति महतीकंपरंध्राणि भीत निःस्व
नाः ।। यति वेषनजो धूमस्तत्काली स्तमनोदयाः ।। द्रुमेभ्यो नगसंस्तेहमधुपुष्पफलोद्गमाः ।। गोपक्षिमदवृद्धिश्च शुभाय
मधुमायजे इत्यादय ... रात्रे यो नोक्ताः एते यद्दिने यावंतः तद्दिने मेकमेव त्याज्यम् । अथ ग्रहमिलनम् । दृष्टे भौमादि
मिलितं मादितः ।। तथा पौषे कृष्णे । ग्रहको नः फलं चयि चौ ... यस्मिन्दिन मन्दाक्रे शुक्र संगतं ततो उत्पातं यस्मिन्नन्तर्भेदिक्षातभि
… भौमाक्षिति धोत्पातास्तं भक्ता: एतानि ग्रहमिलनयोग्यानि उत्पाततन्त्रात् परमाः संत्यज्य । भेदसमागतौ योज्य

(11)

श्रीराम. १२
श्रीशिव.

(नाम द:। मह तो स्यात्र मं स्यात्नं मन जेष्ठ मातृ पद मिति. न तु नन्दात्र संबो त्राय मानं मह तां किं नन्दात्रं दूम बेदित्यत्र राह्
यन:। यस्मिन्निधिवशात् त्रातां बधि होरा गत स्तत्तानि न तथा त्वं नन्दात्रयं स्यात्. यातो मह ते पुत्र बने शि बने द्वयोर्भको स्वेच्छ
पमेव ज्ञ स्यात्. सन्दर्भ. यन्नोतानेनो मह तां द्वयं स्यात् यदा तदा नन्दू हतोः गंभं। यन्नो द्वि पंचतिति द्वितीयं पालि
मते ध्यतिमेनाम बदन्त - ३२। अथ मह तान्नदात्रेया सर्वे न तिंष्या मासा नदिव सां स्वेन्दुवत्त्वाह. नेष्ठ
मिति. मह न्तां मह तान्नन्दात्रं क्रमात्त् क्रमात् संकुर्तांर्दवन् षीं सप्तासे सति षट् त्रैक मासं ने छम्. ११ ३:। सर्वत्रा से द्भवत्स
स्यात्नी न मासां तदन मह। मासादर मह तो जिप्ता मासमेकं जिवज्र्येत्. अथ क्रमान्दू सां सागे मह तां नम्रकृत्ति धतां। त्रि
दिनात्रितत्र पच (म स्तां पुदितेन मह तां तत्र याति धनाने छः। तथार्ध संक्रमं होदय बोन माने दिनार्धस्या से ऽ मयो: प्रा
कृपरत्र्या धनि बता ने छः। ११ ३ मह तां स्तेनि दिनं कर्षपरत्र्यान्दू सोदयेन था. संक्रमा से त्रि त्रि दिनं नि:शेष मलमल पुरुषे
ति. करपच:। मत्तोदये पनो कौत्र सां सेवार्क राशीन के:। प्रथिरार्धे न मधंन तत्र संडी संडूव स्यजो:। ३३। अथ सामान्यतो
परपन्न र्माति पंचादूबतां नि दीनि तलंन ति जकानुक्रुदस्या माह. जन्मर्नेति. पति धार्धमिति. जन्मनन्दात्र जन्ममासज

श्रीराम.
श्रीशिव.

यस्तु नक्षत्र त्रयं न्क्रादि चान्द्रमासे वैनादौ जन्मा क्रत्नवान्द्रो मासो जन्ममास:। त्याज्य:। इन्द्राग्नी यत्र हूयेते मासादि: स प्रकी
र्तित:। मग्नी बो मो सत्र तो म ध्ये समाक्रोपि तत्र सोमकाविति हामी तो क्रमा मजन्दा लोग. व्यतीपातादय रश्व वर्ज्या:। तिथ दिनं माता
पित्रोर्मरणदिनम्. तिथि न्दा य र्धाति पितन्दाय स्थितिष्वि वृद्धिरव न नद्दम न्दारा माह. यरिष्ठ। स्थुतिस्त लिपयो बाने देके कति
त्नयमीतिपि:। तिथिया नत्रयो वै का नि स्य कदेव निन्दिते. न्यून मास:। अधिमास श्ववर्ज्य:। संक्रम द्वय स हित: न्यव मा
स:। अधि मासो ऽधिक मासोमस संक्रांत:। कुलिकार्ध प्रहरौ वन्द्य मासौ। पातो महापात:। विष्कुम्भ योगस्त्र योगयोराद्यं घ
टिकात्र यमेव वर्ज्यम्. एवं प्रकारेणान्ये रविष्टमत्र योगेन व घटिका वर्ज्या इत्यनुक्तम्. यथाविष्कुम्भस्य घटिकात्रयं वनन क
वज्या घात व ज्ञो व्रतिति चत्र रात नवास्या घाते ऽकाद्दात न तो रक्षो तिनर्तिं दुलिश प दि नि न स्मा. विष्कुम्भ वज्रयो: ति स्र:
षट् दून् ज्ञाति गंड यो: व्याघाते न वरज्ञ नेतु पंचनाड्यो विनाहिता इति कश्यपोक्ते:। पति व स्या व्या ज्र्य वर्ज्यम्. स्वल स्याध्या: पं
चगंडा ति गंड योरा ह्य: षट् षट् घटिका:। व्याघाते या दिमान व घटिका वर्ज्या:। ३४। अथ यन्दान्त्र प्रतिषिद्धानां यन्त्र दलिष्ठ
वर्ज्य घट्टीं स्वानुकृमाह. येदोनेति. चतुर्थी षष्ठी अष्टमी नवमी द्वादशी चतुर्दशी एता: यन्दान्त्र प्रतिपयोर्हेया: मासुभ्यम

१२

श्रीराम.
श्रीशिव.

[illegible]

पताव(र्जि)ता: शुभा: तेषा: । वसिष्ठ: । चतुर्दशी चतुर्थी च षष्ठी नवमी तथा । [illegible]

[illegible] वर्जनीयाश्च नाडिका: । [illegible]

[illegible] वर्जिता: ३५ ॥ अथ कुलिककालवेलायमघंटकंटक [illegible]

[illegible]

श्रीराम.
श्रीशिव.

[illegible]

घातिव.

४

मात्वनत: [illegible] आदीस्वा माया मेव मिंदितान [illegible] ॥ [illegible]

[illegible] ॥

[illegible] प्रमानात पनन: [illegible] ४२ ॥ [illegible]

[illegible] मन्त्रास्यात [illegible] इत्यादि. ४३ ॥

[illegible]

[illegible] पंचब्रह्मेति. [illegible]

[illegible] ॥ तथाह [illegible] ॥

श्रीराम.
श्रीशिव.
२१५

[illegible]

आयम प्राप्तिवा सलोकतां वानुष्ठमाह: कुंभकर्णेऽपि. आजौ वन्द्य कुमारं दृष्ट्वे कुंभविनस्पेक [illegible] दृष्टे कर्ण [illegible] नासिस्पेप भद्राम तैर्मनु [illegible]
लोकं गच्छति. आपमेवा [illegible] प्राप्नोति. [illegible] स्वर्गलोकं प्राप्नोति. [illegible]
[illegible] अथ: पाताललोकं प्राप्नोति तत्रैव मर्त्यस्वर्गपाताले [illegible] प्राप्नोति [illegible]
[illegible] भवति. उक्तं च. [illegible] स्वर्गमर्त्य
नागनगरी: [illegible] ।उक्तं च. [illegible]
[illegible] पाताले वासिनी । [illegible]
[illegible] ।कूपः प्रसिद्ध:। [illegible]
उत्तमौ। [illegible] ।उत्तराद्धं प्रापनं । [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]

श्रीराम.
श्रीशिव.

[illegible]

[illegible] दीन्नामोक्षेति. दीन्नौ [illegible] मौंजीविवाहादौ प्रसिद्धौ. मुंडनं चौलं [illegible]
[illegible] ।प्रसिद्ध:। [illegible]
[illegible] प्रसिद्ध:। [illegible]
[illegible]
[illegible] ।उद्यापनं [illegible]
[illegible] दानं [illegible] ।[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ।[illegible]
[illegible]

श्रीराम
श्रीशिव.

१२८॥

[illegible]

श्रीराम.
श्रीशिव.

[illegible]

[illegible]

अथ सिंहस्थगुरोः प्रकारान्तरेणापवादं तत्र पवादमाह। सिंहे गुरावपि। अत्र प्रथमो मासभेदेन परिहारः। सिंहस्थे गुरौ सत्यपि सिंहांशे
गोस्वामी सत्राणा दशांशे १३ २० मोऽनंतरांशे मकरांशे ३ २० पर्यंत मीन गोऽराः तत्र गुरौ सत्यपि विवाहो नेष्टः। सिंहराशौ वसिंहांशे
पदा भवति या पत्तिः। सर्वदेशे स्वयं त्याज्यो दक्षोनिर्णय प्रदक्षिणा समार्गले। अतोऽव शिष्टांशे विवाहादि शुभं भवती त्यर्थः।
सिंहेऽपि मघादेवस्थे गुरौ शुभं भवतीमव्वे दित्यादि श्लोके। अथ देशभेदेन द्वितीयपरिहारं वक्ति। अथ गोदावरी तटः। गोदावरी नदी
तस्योत्तरा गंगा मायामध्ये भागीरथी यास्यतटे दक्षिणतटे मकरौ दृश्या गोदावर्या गंगा यमुना मध्य वर्ती देशास्ततः सिंहस्थे गुरौ
तस्योत्तरा भागीरथी यास्यतट मः यास्यं तत्र विवाहो नेष्टः सिंहस्थे दैवपरिहारः। अथ गोदा
वर्याः। नाना देशे। नेदृग्। गोदावर्याः नर्मदा भागीरथी तट मः यास्यं तत्र विवाहो नेष्टः सिंहस्थे देवपरिहारः। अथ गोदा
वरी दक्षिणतटे भागीरथी गुर्जर देशे च सिंहस्थ गुरुदोषो नास्ति। वशिष्ठः। भागीरथ्युत्तर कूले गोतम्या दक्षिणे तटे। विवाहो व्र
तबंधो वा सिंहस्थे स्थित दुष्यतीति। अत्र विवाहव्रतबंधौ एव न निषिद्धौ। अन्यानि शुभकर्माणि निषिद्धान्येव। अपवाद
स्य संकोचा न्वय तत्वात्। अथ तृतीय परिहारः। तथैव स्वर्षमे वा यौ विवाहमाने सति सिंहस्थगुरोर्दोषो ना
स्ति। अन्येऽपि निर्णयं चे। मघा नीहकुर्वीत सिंहस्थपि नरपतिर्यदा। भानौ मेषगते सत्यपि स्यात्। यौनस्यादपि। सिंहराशिगत गुरु
नि षे धवाक्यानां प्रतिप्रसववाक्यानां च निर्णीता र्थीनां माह। मघादिपंचपादेषु इत्यादि। ५१ अथ मकरस्थगुरोः प्रकार
द्वयेन परिहारं शालिन्याह। रेवापूर्वे इति। रेवा नाम नर्मदा या: पूर्वदेशे गंडकीनद्याः पश्चिमे विभागे शोणानदस्य उत्तरे दक्षि
णे भागे नीचस्य मकरस्थे गुरौ नैव वर्ज्यः। नेदृग्। नर्मदा पूर्वभागे च शोणस्योत्तर दक्षिणे। गंडक्याः पश्चिमे भागे मकरस्थे

अथ पंच संवत्सर दोषं साप वादं वंशस्थेनाह। गोत्रांत्येति। गोत्र अंत्य। सगोत्रेषु। संस्थामीनः। पुत्रः। अलिपः। एम्यः इत्यर्थे
तस्मै विलग्नादौ अतिचार गो गुरुः महातिचारे लोपः गुरुः समागतः तत्पर स्थात् जीव चिह्नितैर्विद्वद्भिः यदा पूर्वराशौ नोपति नाम छत्रितदा
विलुप्ताब्दः लुप्त संवत्सर उच्यते स लुप्त संवत्सरः शुभकार्येषु अति निन्दितः विवर्जयेत्। एवं च अतिचारं गतो जीवस्तं राशिं नैति चेत्पु
नः। लुप्तः संवत्सरो ज्ञेयो गर्हितः सर्वकर्मसु। यदा तु गो मानस्य कुंभेषु पूर्वराशिं समागता अतिचारे तत्पाति पूर्वराशिं चैनेति
तदा लुप्त संवत्सरो दोषः। गुरुः। मेषे वृषे वा कुंभेषु अतिचारगो गुरुः। न तत्र कालदोषः स्यादित्याह भगवान्नपमः। द
शमासस्य मोगांतरं अतिचारे विलुप्ताब्द दोषो नास्ति —— ब्रवन् मासान्तरदस्थौ कादशादचतुर्थेनासर्वदा नास्ति मेति
जीवः। पुनः ते न पूर्वत्न पुनः स्वाधि लुप्त संवत्सरमाहुर्नार्वा। पूर्वत्रा च्छिद्रे देशभेदेन परिहारमाह। एते
लुप्त संवत्सरे च वामं नर्मदा सु नलिनगा भागीरथीरत घोनाघो। मतेनेलि थिदु। एवं च लुप्ता ब्द दोषो निमितेन म
ध्ये तो मंदाग्या: लुप्तलिप्सन्ना। नारदेन समस्त वर्ष दोषा विवाहे वर्जिताः। समदोषि गुरोः शूद्रः तस्मात्तत्प्रवर्तनः।
विवाहादि न कुर्वीत नर्मदा तीरवर्जने। ५३ अथ वर्ष्य लिङ्ग जाति स्वाह। पादोनेति। नेत्रा मध्ये नेत्रोपुनीनन्दोसा

श्रीराम
श्रीशिव

८

देवकन्याप्रकाशिन्याख्या: उक्ता: । संक्रान्तस्य समयप्रमाणं ... पलभायां दिनार्धे ... चरखण्डानि यत्र ... पलितं देशे ...
नं प्रदर्शितं ... वदेशे ... प्राक् ... त्रिंशत् ... अवनाशिकेषु ... तानि ... तुर्थांशे ... वश्चिः पलेः
... पंचदश घटिकाः ... पूर्वभागे ... प्रत्यक् ... वदेत् ... प्राक् ... कोणे नाशितदोषाः का
कि: । अथ चरदिने यानप्रवर्तिनिषिद्धाः ... दिनार्धे ... प्रकाशितं ... दिनार्धा ...
स्कान्तशिशिष्टाः पंचदश ... दिनार्धे ... पलैर्दिनार्धं ... पंचदश ...
... ततः ... दिनपरस्य यानप्रवेश: । यदा संक्रान्तशिशिष्टाः पंचदशदिनार्धं त
२वेदूनाः ... सूर्योदयादूर्ध्वं यानप्रवर्तितः । यदा संक्रान्तशिशिष्टा: पंचदशदिनार्धं त २वे ... दूनाधिकाः ...
... प्राक् यानप्रवर्तितिर्निर्णयः । यथा ... प्राक् ... कोण नाशितपाद ... नव
तुर्थांशे ... ८ ७ १५ प्रा० ... पलैर्निर्णयः । ४७ ५२ १५ तेन पंचदशघटिका गताः । १५ दि
नार्धं १५ । ३० ... २ । ७ । तेनार्धघटिका ... सूर्योदयादूर्ध्वं यानप्रवर्तितः यदा दिनार्धं १३ ५ ।
... एतानि घटिकानि सूर्योदयात् प्राक् यानप्रवर्तितिरिति ... ५४ ॥

श्रीराम
श्रीशिव

अथ यानप्रवर्तितः तत्र कालहोरामनु ... यानप्रवर्तितप्रकारेण ... यानप्रवर्तितः ... दि
... स्थाने ... तत्र ... घटिका ... एवं ...
... तच्छ्रा ... कालहोरा ... दिनप ... क्रमात् ... घटिका ... दिवाने ... घटि
घटिका: द्वि ... १२ ... २ ... १० ... ११ ... ७ ... क्रमात् ...
... होरा ... दयमान ... होरा ... पंच ...
होरा ... संख्याके ... विभागो ... ...
... नि: ... वेदि ... सूर्यादिनाद ... कालहोरा ... नदर्थ यानप्र
वर्तितः ... सूर्योदयादेव ... । ५५ । अथ कालहोराफलं
... प्रोक्तमिति ... कर्म ... प्रोक्तं ... कालहोरा
यां कर्तव्यम् ... ॥ ... प्रोक्तं ... सर्वदा ...
... यत्कर्म प्रोक्तं ... ॥ ...

[illegible]

[illegible]

मास·
दिप·

एवं वापीतडागादि कूपमण्डितस्थानं च देवागारस्य खननं निधानखननं तथा गर्तादीनां मेतिखानमे खनीयितव्ये सत्यखननं· कुर्यादयोगान्
न्येन वर्जितानि च बमध्येन· नो हि लग्नात तथा च पापग्रहाधिष्ठितो लग्नात् पञ्चमः वा चतुर्थस्थानं वैवनवदो नि खातव्यं· एवं गतानि चैकं वयदं वं
व कामयेत· उर्द्धमुखान्युक्तानि तानि सर्वाणि पूर्वकाले नयेत· नेवती वाश्विनी चित्रा स्वाती हस्तः पुनर्वसु· अनुराधा मृगो ज्येष्ठा एतानि पर्व ड
मुखानि तथा· गजो चैत्रा श्रवणं मीन वर्द्धमानं महिषस्य च· पीताना पञ्चमं कुर्यात् मनाग मनोदिकम्· वक्रमं त्र्यादीनां च नवादीनां प्रवाह
नम्· पार्श्वे मुखानि तानि कुर्यादेव तान्यपि· इदं नन्दत्रये वियोग विहितानां कर्मणां माय रणच करणं यत्ने मुहूर्त्तालब्धे सत्यां कर्मणां
दर्श मुहूर्तम्· अथ चमकान्तराद्विदिव स्वनदा मुहूर्त्त यसंतति लक्षणमाह· पौ रवा पुष्पेति· मे वत्यादि नक्षत्रं मुहूर्त्ताभिजिन्नामानि पञ्चानि
सौम्यवंदुर्भिरौते निर्दिव से प्रयानं दिपुमंशरव·॥ शंखवलयादि वस्त्रं रचेतं रतानि धार्याणि· नन्दं मणिच्छादि नं जनं मणितं च स्वं भो
ग दिव्य ननतन पापं स्नान मपि निषिद्धम्· उक्तं च· नो हि तीर्थ पूर्ण नर्त्त सन्नैपापि यन्त्रि नवबस्त्र मचलम्· तामसोषि दव लंबने
पर्तिं स्नानमावनति वा तालोपिवा द्वाति· ॥१०॥ अथ नवधा विमलं स्वबलस्वद· धादि दोष शुभाशुभ फलमाह शाई लवि क्रीडितेन·
व स्त्रा लांनवभाग के स्थिति· वस्त्राणां नवभागाः काफी· कोण वर्तुलरेम्न मध्यादे पास्याव्या: नान्तामध्यमतां शत्रे पागतासे वा॥ नवाः दस्ता

१·
१·

सहितेपार्श्वेवधुनमध्यको नं रखो तेया:॥ तत्र वेदुर्जोसे नव तत्रे नत्र ने वस्त्रे देवादः पे यत्र गिनस्वच्छे स्फुटितेपाषाणा पावावादि मिनि
तते पंक्ते नकर्द मेनं स्नादि दृश्य लांछ मयादि पि तु पहते तति नद्रस्त्र न सतः· शुभफलं न तत्र नवतीत्यर्थः॥ न तु गामथवो: एवं वस्त्रं दातार्थि
के सति शुभं दक्षेत्र तोदं स्यात· अथ सर्वाथ के शुभमनुष्यनारा सदे पांशा के शुभांतनः· आतभागे कथा दानिष्ट फलं गतां संदृदंसर्व
· श्रीपतिः॥ कज्जलकर्दमगोमयलिप्ते वाससि दग्धे वति स्फुटिते वा· निर्मितं नव धाविहितेऽस्मिन्निष्ट मनिष्ट फलं
च मुनिभिः॥ अत्र नान्तरांश्चे चनवश्यमादि सदृशी चेदा रति: शुभफलो देया· देवमनुष्यांशेपि काको उलूकसदृशी च्छेदा रति
न शुभफलदा· रूप वा शंखवक्रं छत्र ध्वज ब्जतो नणा सन्निभा· श्रीवत्स सर्वतो भद्र नवा वर्णी न हो पमा· वर्द्धमानस्वस्तिक भवद्द
गकूर्मदण्डा कृति:॥ छेदा यदि दैत्य भागेष्वा शुभं नवं प्रदानं तोत्र· एवं को डा उलूकाकादिनं गृध्र बदोपमा:॥ त्रिकोणाल कर्णी
हते को देवमानि नर होमना:॥ निंदितं वसनं दध्यान्तद्वि जेभ्यः संप्रतच्छति मिति ॥११॥ अथ धर्म विद्युच्छिने दिवस्त्र परिधानम
माह· विप्रातवेति· वि प्रा न ले नैवानापरि या नानि लिको मा दो न्ती वाद मत्रादि दुष्ट योगे दुष्टे जिम दस्यां ना तत्तो तत्पात जो हा
हे भ्य शेषं तो वे लोर्जितं दत्तं वस्त्रं धार्य मिति उपागमः॥ १२॥ अथ ने ताप पादपानोपयोगानादर्शन मपतो कोपाधि कमुहूर्त्ती
नक्षत्रं लग्नान्वक्रीडितेनाह· नाभाकलेति· नाभावि शाखा· एतदादि नत्र इदं नक्षत्रे तेषां नवरत्नानां पादपानां उक्तानां पामो त्त

नाम
तिथि.

नाम
तिथि.

आगम
शीघ्र.
3 धि

अर्थ कथ विपरीतार्थ मूर्त स्यादित्यपेक्षायां तेनाह · पूर्वार्धे इति · द्वितीयं विपाको पूर्वार्द्ध दिन गते तु केन्द्र पथ्यमदन्तर्गत समदृशं मे पृष्ठिनी
येके तो नव पंच मे पृष्ठे : सन्धिः स्वे स्वाये द्वा पापग्रहै : [illegible] गतं विना स्वनक्षत्र विलग्नमानतनिति योगे विकल्प: सन पृष्ठो द्वेष:
न च विपाति : पराप विलिप्तिकात् हे सिपवी रूप धिरूपा स्वं कम विलग्नात् तिथि भोगम वा नक्षत्र गतान्नानि वर्ज पिण्डान्य पृष्ठि विवाग
नि पृष्ठ मिश्राणि प्रात्यमनर्ज तीथि त्रा नु यायी: पृष्ठवार्धे जन्म यं लिप्ता प्रातो हस्ता शिव पृष्ठ्या रते मे : अनेन वन्दु मिले पृष्ठौ वन्दुसितेन
सति व्यपाय करहितो : पापग्रहे : सन्धिः पृष्ठे : श्याव स्वच्छितीये का दश मे पृ सन्धिः विपातो : पृष्ठमास्यात् · १७ । अथ पुरुषगत
प्रहूर्ती मिन्द्रयज्ञयाह · लिप्तां नेति · लिप्ताद्दि पृष्ठ नन्दा च भुक्तिर्मा भोगमवाप्ति विलग्नादि ने वाजि यत्यं अयस्तं कथयानां रूप विरूपाहि
नास्य प्रायाम जन्मादि कार्य प्रशस्तं स्यात् · श्रीपति : । अथ विलग्नादि वितन सौम्य में पृष्ठे भौ वानि गोदितस्य कथा कथेषु · तवा गता
न्दे पृष्ठे पृष्ठे : स्यन्तानि सर्वाणि तो कर्माणि तु जंगमा नाम : अश्वा कारं गिरेले पृ मे सामिति मानि विलग्न लेन · एक वे तुल्य मास
पंच पक्षे वदन्ति · पृ षष्ठे स्थापयेन्मारा रवं व्याप्त्यादि व पुष्य · पद में विनाते स्य पृष्ठे वेदे नु गुणरूप · अथ भोगा
रोप सम्यक् वाणीन स्थयो दने · वगला विंशतिभोगम : पृष्ठे पत्नी विवस्पति · अर्थ विधिर्भवेत्य स्य एक स्य एक पापति भवेत् · अथ
विद्वान् तोतास्यदु लिप्त पवन नन्दाने पृ विलग्न भोगमवर्जितादि नेहलि कार्य वाजिनां कार्य रूप विरूप कुर्वीत · वसिष्ठः । हस्त
ये सो स्य हति नले यदो मृगादयेत व्यपृ नगं सोव · में नेवसमा रापवि कुं जनानां कर्माणि अलाभावि कामि याति · १८ ।

म.
पूर्व.

अथ मूलानां घटनस्यादूर्ध्वमपि विनाडिकेनाह · स्वामूले इति · निपुण च्छन्दा दिन जन्म लंभ प्राति पि यावि जेस्यादिना वन्द्यति · एवंवि
ते पि निपुण वन्द्यादि में पन ल्लिप्त पृष्ठ व नन्दाने पृष्ठ मूला घटन मामनता घट नेषु संस्यात् · वसिष्ठः । लिप्त प्रपृष्ठ व न वामन्दो विलग्न
मानवर्जिते पृ दिवसे विविधे व्यपि वाने व्यपि निपुण च्छन्दे मूल तांतर्यस्यात् · अथ न मूल तान न पृ तं यातो व्यादि पृ तं वेनाद
लिन्दो नामविहीन मे नी न्या लानि मूले ने च्छा ना प्रारवे वानि गमानि फला नवम भाम नर एप : एत व्यतिरिक्त लन्ध च्छा द दश मन्दा
अपृ तन्या नवि भोग मवाने पि कार्य तथा पवित्र कर्म वर्तिहल जनेषु पृ च · वसिष्ठः । स्थिर नता भाव लो व न मे पृ जे पृ मे नेष्य कु
जावाने कर्क उ व नु लोग नेन पुरुष में मि वा ल्पवि रोषम् · वसिष्ठः । लिप्त प्रमुपृ व वन में यावि सितपा नी सन्ने पुरु कलेन ने
पृ नक्षत्र जनन त न मवं मूल वता महिले जंस वन्न कं धारकम् · अथानी नृता निमूलन्य च्छारने वाउगा ताफ वातना मनती
म धारिवनी मूल गोदि दैव विरथ लो दहन : प्रतिकार पृनन्द नेपृ पूर्ति तं य स्वे पृ संस्यात् · सादितिवास वं पच्छा में ग में न
बे की जिन : । सर्वी कर्म तनु गाला मे मि कर्म ने प्र थास त ह विधि वयो कः । अथ पूर्वार्ध मूल्यादि पाने भोजन नमूर्ध्वमाह ·
वसिष्ठः । नपृ मे नपृष्ठ व न नमें सिते नु गी प पृ पवानेपृ हे मननतादि भाजन भोजन मानेगमम तको ने पृ · १९

[illegible]

राम.
शिव.

[illegible] २० [illegible] २१ [illegible] २२ [illegible] २३ [illegible]

श्रीराम
श्रीशिव

२८

अथ ध्रुवेत्यादिमंत्रोद्धमनन्तरं ध्रुवधारणमाह : मध्ये मेनाथ ज्ञान्यं देहि नेतोमानदक्षानं नतं ममपादं सर्वा दास्यामि इत्येवं सू
पाल छिन्नि गदिता · ३३ । अथ शांतिकर्मो व्याधिकं न संततिमकेनाह । पल्लिवेति · द्विप्रादिनन्तरं ध्रुवो छिकर्मं गर्भाम्यां
सह पौष्टिककर्मणि तामग्र हव्यांत्यामंगल कर्मणा विना पक्वांत्यामेह शांतिकं दुष्कृतं दुःस्वप्नादिनिवारणार्थं अन्यशांत्या
दिकर्म : स्यात् · तस्मात् देवदत्तमे ऽर्के मतिवियौवं दुष्प्रवेशगते सतियत्पूर्वे प्रमोजन्म स्थिति नक्षत्रतिको व्याधि
दुष्टस्वप्ने दुःख ज्वराद्यादि दुष्टजा जैनो ज्ञानदं तत्पातिमितेकेन्याधि ज्ञात्वा तदर्थं निमित्तप्रजन्य ज्वराद्यादि
ज्ञसंस्थान · एवं च · शांतिकर्माणि मोक्ष अतिरोगे नैमित्तिके तथा · प्रज्ञया तत्पो कुशादि दोषशमनार्थं व्याने · ३४ । अथ
होमादु तिव्याधिमनुष्यमाह · सर्वमादिति · सर्वां सांतनरमार्गमितिमे नरात्रत्रयमध्ये ब्रह्म नत्तरोदिनन्दात्रे
सति कस्मात् सर्वादि ज्ञ ते होमाहुति : पतिते · यथा सर्वा सांतनरमान्नरात्रत्रयमध्ये होमानं ने सर्वप्रत्ते होमाहु
तिपतति ततो नन्तरं नवके ज्ञ अस्पतत : ज्ञ कस्मात् : पंगोयाने सत्रयं दृष्टतो मानस्पमौम स्पतन तो नाह : तत : शांति
रूपं सतिषवादि नेपा जन्म ह ज्ञ ते होमाहुति : पतति सामे ध्यानं ज्ञ मदा : सर्वान् ज्ञ भगाह ज्ञ ते ज्ञ्या : सर्वं न स्वान

श्रीराम
श्रीशिव

अथ होमाहुतिपतनादिशान्तिमाह · सैकेति · जन्मादिगतेन वार्ण
मानवदिने होम : विकीर्षितलदिने पत्ति सिद्धामपरोनज्ञ माज्ञप्रकृते विन्दुयन्त्र नाह · सैकेति · अन्मादिगते न वार्ण
मानानि विर्नीयपादक ज्ञाताचर्नमानचार ज्ञ ताव ज्ञ संतान्धपूर्वंतदेवे उत्पत्तिं निमित्तं स्त्यापितं यनदा ज्ञ ख्रिष्मो वनेकी
मानानि विर्नीयपादक ज्ञाताचर्नमानचार ज्ञ तामिहो होमदिने मृत्याव सेकीते सति सैत्येभवति · अथ अग्निज्ञ मसे वे · एकमिते वे ऽग्नि
मात्रसति : फलमाह सौत्याय होमे होमदिने मृत्यावसे की ते सति सौत्ये भवति · कर्त्तुर्नश्यतामात्रा । एवं च · निमित्ताग
जातो दिवित्वमें फलं कर्तुः प्राणो नाश्य : द्विमितेरवे वे ऽग्नि याता मृत्यले न फलं कर्तुर्नश्यतामात्रा । पालाले द्विकरोवे गतायनस्य नाशन :
ज्ञतिः सैका वे दमन्त्यावरे मकात् · त्रिपातौ मातरव्यो स्मितित्र ज्ञ पालाविनाश्यदं । पालाले द्विकरोवे तोदनमा कौतापि वैभाले · निमित्ते मितिके कार्ये न
ज्ञतामेवाव चरे मेत्रामोतिज्ञ ले सोस्वेद : । तस्मात्ते ज्ञ विवाते ऽस्य नमतो नापि वेन्याते · एकरखला दक्षमेता यज्ञर्णमन्द : ज्ञ
वादे ज्ञ निमि : स्वत : । वैरिक्ष नवेट ज्ञ त्रिमपिहोमे नर्ष विज्ञ ज्ञ कम : नयथा · सर्वरवला दक्षमेता यज्ञर्ण मन्द : ज्ञ
वादे ज्ञ निमि : स्मृत : । वैरिक्ष नवे ट ज्ञ त्रिमपि होमेनर्ष विज्ञज्ञकम् : नयथा · सर्वरवद्वादक्षमेता यज्ञर्णमन्द : ३८ अथ अग्नि ज्ञाज्ञतिमलामानोमा
त्राद्धमें मानकरव · मा ज्ञ र्णमे ओजिति : तदह ज्ञ मौ होमे मा या : ज्ञ यदा मा यनानाम · जन्मज्ञ माताहेकुले दछं वे स्वर्ग : । न
मन्त्र रणामनु ज्ञ माह · नमाल सिति · नमादि ज्ञ दश्य मे ज्ञ सत नो समीवीन अस्मे ज्ञ मान्ते ज्ञले द छं वे स्वर्ण : । न
दमिति १ । ८।७७ । विवम्ब ती विदितनम्र की ने तो गत्का म २ वे न : जो व : सा वि : यति : भूमि ओ मौ न : स्तान्विना गजति

श्रीराम
श्रीशिव

[illegible]

श्रीराम
श्रीशिव

[illegible]

श्रीमान
श्रीनिक

२०

२५

२८

भव लाभे वृपे । सा छ म्यां व न कृ दृ ष्वां ञा य विन प नी न्दा तो । न च गी षि मा ल स्व मा मि मौ म दि ने म मे न । मे छ म्य वा हन कृ न
न या तो च जुन र्भ क । नहृ ष्य न मि या ञा न्दा ल मि कुल पि वा र तो हि ति भा ङ्गी न न्दा ना ति रीति का कान व व ना न । ज मन्दे मा पो
दृ ध्न मं व क स सं धा ति कं वोऽ रा मं व मा न लं । भ्नतं व वि यं त कृ ता व म छा द यं नको मिं ति मं वि ना य क म । एवं व न मो ना
न : सर्वे ना मि द रा मि हे क ॥ मे : । न व मो न पा नि हे जो ना डी ना ना ल ना स म हि त जा त न नी ना ति ता पा ना ह लं हिता पा म
पू वी न वं ला न न म र ज ना नं ना रां व क वे ल न हो न ना तिता । रू पो ॥ त्या मे नं पि न दे व नं व ज्ञा प ने नं व क श्री व नो ना भ
मो दि त प ह स्ता पि जि द यि य मा नि व नि । ज न स्वा म्य म कृ पा ग ता नि । म ल नि ॥ ने गा ॥ नि ज या ग ता नि मा न्नु त्र गा मे
प्र म मि स्वा ना पा : । सो म्य न्दु व ना व कृ दे व ता मि ल जा ज न स्वा म्य म कृ पा ग ता नि । ता जे ति मा नो च्य व ते मा म न ल प श्वा
त्या न जा ते न मि भि दि त्वं ति । दृ नि दे यो जा रा ता म्य प्रा दि व लो ल न दा नं या न व द व को ल म । य प्रा यो ना ना
प्य : न न न नो हि ती ति । ना मि वे के यं न म्हि न्तु छा दि न दा नो ना जा मि मे । जा त ल द मि वे क म नि दि ता रो न व मे
दृ त ने ष दे व ना नि ५३ । अथ समान्यतः सुभकार्य्ये पुनः नक्षत्र हि मनु कुभाह व्यपेति व्याघोद्वाशी अथ मह ततस्यान

मि
म

दं ग्रह र हितं य स्मिन् नक्षत्रा हृ शो स्व जन्म राशौ जन्म लग्ना द् उपचय भवने त्रि षड् काद्यश दशम राशौ लग्न ते त्रु मैद्धि के पुनेव
तथा च न्द्रे त्रि षड्काद्दशायस स्थ सन्ति सर्वे वा स्यु भ का र्य्या रा ता मा र भा सि प्य न्ति तथा व वा शि ष्ठ : उपचय भ लग्न ने व्यप ने
व न संयुते लग्ने उपचय जे श्री न करे ॥ म गं ल क मी लि का वे ता रि ता ॥ ५४ ॥ अथ नक्षत्र कुज्वरात्या या नी मत्या ना न्ति
॥ व तो द्दिन सं ख्या हि तो पाप जा तिक पो पे न्दु वे ॥ न्ने पा ह : स्वा ति ह्ति मूल ग्नि ति स्वा ती ज्ये ष्ठा पू वी अथ पा ट्रि
॥ श्ले षा कु ज्व रे ज्व रो त्य ॥ तो सत्यां म ति मे र ता स्या त । अथ या नक्षत्र म ता रे व त्य नु रा ध यो ज्व रा ष्य ती हि जो रा ग स्या स्य
रता बहु कालो न रोग नि ष्ट ति : स्या त् त था भ र ता अ श्व रा शा त ता रा : त त्र म घा वि शा ख त नुन ॥ सु त्रे षु शि वा द
वस्ता : एका द श दि व ॥ सा : रोग : ष्वा ति पंच विशा खा अ र्को हस्त : वा स व धा नि छा ह कृ त्ति का भे षु पक्ष : पञ्च दशा हे व
सा : रोग : ॥ ५५ ॥ मूल अग्नि : कृ त्ति का द स्र म श्वी नी ए कु न व दि व सा रो न : पि त्र मे मो ष्णा पा न रवा वि शा ति दि व सा :
कु ज क्र मे उ त्त र भाद्र प द अ र्य मा उत्त रफा ल्गु नी ए क्ष पुन र्व सु म ह सि शि षु न गा : स ॥ दि व सा : अ न वे दे वे म
गो न रा षा ढ यो मा ति शि र ॥ शा दि ना नि रो ग स्यो र्ध ति तो के न रा ग नि व र्त ति : अत्र त्रा नि वे शि ष्यो ता ॥ न क्ष से न्दु व ज्ञ
न के न त्व न्या न छि द्रि : मै त्रे श्र सु ग प्र पृ ष्ठे : व स्त्रा क्ष त्रे ग्र ॥ ल ध ना दि ॥ मै वे ॥ घा ता मूल प्र ले ष्व स म्ये कु पू जी
व कृ त्वो म प ना शा न य द ॥ व द धा द तु ल शि वा य ॥ अ म पो रो ग : प्र कु ल्य म प रि मि त द्रु व्य अ थो न त र
पमो कृ मूल भ भ र ल प श ले षा मू ले कु क ति प्र वि शा खा ॰ आ र्द्रा मा ता ह स ॥ न क्ष त्रे षु य स्य प्या वि त
फ ॥ सो द श ने स र्व द श ने म ति म थे ने अ त्र पा पे द्रो य स्य ए ते षु न क्ष त्रे षु गा रे व से न व न्दु व ल न म वे ति

तस्यैव सर्वदेशे अथ वस्य मरणे स्यात् उत्तम… यदत्र वन्धुस्तस्यैव गोचरे वाशुभप्रदः तदा …
…सुस्थो वा सततं … नइति ॥ ४८ ॥ अथ … रोगी मरणे विशिष्टयोगो द्विती योय जाति … रोद्राहिति
…दिनन्तत्रैव पापवारे सति … दिनं … एवं … वस्य …
भवति तस्य … ॥ ४८ ॥ अथ प्रेतदाह … प्रेतदाहादिनि … ॥ इति प्रेत । …
दिनन्तत्रैव प्रेतक्रिया प्रेतानां … क्रिया … श्राद्धादिक्रिया स्यात् । यदि दाह …
… प्रेतस्य दाहो … ।
… दिनं …
… पंचक … ।
… पंचक … दाह … ।
… दाहः कार्यः । …
दाहः कार्यः । … ॥

काकमैथुनदर्शनशान्तिः ॥ दिवा वा यदि वा रात्रौ यः पश्येत् काकमैथुनम् … स्यात् …
… पितृन् देवान् … जितेन्द्रि-
यो जितक्रोधः … शान्तिकर्म समारभेत् … गृहस्थः स्यात् …
स्यात् … प्रतिमां … प्रथमं …
… विप्रः … पूर्णाहुतीं … सुवर्णं
… पुण्यतीर्थ … ।
… शान्तिं …
… ॥ … यथा …
… पूर्वकं … ॥
… शान्ति ॥ … ॥
इति काकमैथुनशान्तिः । अथ … शान्तिः

श्रीरामः
श्रीरामः

१८

स्याने हा [illegible] निर्भवेत स्यव हार्नर्थ परंपरा [illegible] इतिनो गेह [illegible] तस्य शान्तिरथ [illegible] कार्या वहो
मविधानतः [illegible] स्वाती [illegible] पूर्व [illegible] शाद [illegible] तस्मात् श्रीया परान
देवा [illegible] इत्यादि [illegible] [illegible] स्याद्यत्नेन स्व [illegible] विधानतः ॥ ६
शान्त्यास्याते [illegible] पुनि [illegible] ॥ यतेइन्द्र [illegible]
स्वाति [illegible] तिलो नव्या हि [illegible] तनेः ॥ [illegible]
[illegible] निस्वयम् ॥ [illegible] घातो ॥ घोर [illegible] ॥ प्राप्त [illegible]
[illegible] वे धुनि: एवयः [illegible] तस्माद्दो [illegible] ॥ पिंग [illegible] मधुवल्मी
कयोरपि ॥ [illegible] ॥ [illegible] वश्यो निः ॥ अथ [illegible] ॥ यतेनश [illegible]
स्यदा [illegible] निःश्व [illegible] पादयो [illegible] धनेपा [illegible] ॥ [illegible] तथा [illegible]
[illegible] ॥ [illegible] वरो [illegible] तथा [illegible] मुख [illegible] विलोके
वर ॥ पत्नी [illegible] सुवर्णीयिनि [illegible] तदे [illegible] प्रमा [illegible] ॥ [illegible]

ब ब्र

[illegible]

	आश्विनी १	भरणी २	कृत्तिका ३	रोहिणी ४	मृगशिरा ५	आर्द्रा ६	पुनर्वसु	पुष्य ८	आश्लेषा ९	मघा १०	२१	पूर्वाफ[illegible]	उत्तरा
भानि	आश्विनी ऋषि:	भरणी ऋषि:	अग्नि:	प्रजापति	सोम:	रुद्र:	आदिति:	बृहस्पति:	सर्प	पितर:	[illegible]	भग	आर्यमा
देवता	आश्विनीकुमार	यम	अग्नि दूत [illegible]	प्रजापति [illegible]	[illegible]	[illegible]	आदिति [illegible]	बृहस्पते [illegible]	नमोस्तु [illegible]	आपाजन [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
मंत्र:	[illegible]	[illegible]	गायत्री	त्रिष्टुप	गायत्री	गायत्री	त्रिष्टुप	त्रिष्टुप	त्रिष्टुप	त्रि	त्रि	त्रि	त्रि
छंद:	गायत्री	अनुष्टुप	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
आथय:	मेधातिथि	यम	मेधातिथि	हिरण्यगर्भ	गौतम	[illegible]	गौतम	गृत्समद	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
भानि	त्रिपा	स्वाती	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
दिव	१०	६०	२५	१०	१५	१५	२५	२०	[illegible]	१५	१३	२१	१५
देवता	त्वष्टा	वायु	इन्द्राग्नी	मित्र	इन्द्र	निर्ऋति	[illegible]	विश्वेदेव	विष्णु	वसव:	वरुण	अजैकपाद	[illegible]
मंत्र:	[illegible]	[illegible]	इन्द्राग्नी [illegible]	मित्रस्य [illegible]	इन्द्रं [illegible]	[illegible]	[illegible]	विश्वेदेव [illegible]	इदं विष्णु [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
छंद:	गायत्री	गाथा	॥	॥	॥	॥	॥	॥	॥	॥	॥	॥	॥
	[illegible]	विश्वामित्र	मधुच्छंद	[illegible]	मेधातिथि	गृत्समद	मेधातिथि	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

३०

श्रीशिव.

भानि	अश्विनी	भरणी	कृत्तिका	रोहिणी	मृगशिरा	आर्द्रा	पुनर्वसु	पुष्य	आश्लेषा	मघा	पूर्वाफा	उत्तराफा	हस्त				
मंत्रदेवता	अश्विनी देवता	यमो देव:	अग्निर्देव:	प्रजापतिर्देव:	सोमो देवता	रुद्रो देवता	अदिति	बृहस्पति	सर्प	पितृ	भग:	अर्यमा	सविता				
गंध	चंदन	कृष्णागरु	मलयचंदन	कुंकुम	चंदन	कर्पूर	हरिद्रा कुंकुम	कुंकुम	कृष्णागरु कुंकुम	कृष्णागरु	मलयचंदन	कुंकुम	[illegible]				
पुष्पाणि	नीलोत्पल	[illegible]	[illegible]	कमल	मुकुंद	धत्तूर	नागलि	[illegible]	कमल मालति	चंपक	श्वेतकरवीर	चंपक	[illegible]				
धूप	घृतगुग्गुल	गुग्गुल	सर्वधूप	[illegible]	दशांग	दशांग	[illegible]	[illegible]	गुग्गुल घृत	गुग्गुल	बिल्व	घृतगुग्गुल	[illegible]				
दीप	घृतदीप	दीप	दीप	दीप	दीप	दीप	दीप	दीप	दीप	दीप	दीप	दीप	दीप	दीप	दीप	दीप	दी
नैवेद्य	क्षीरान्न [illegible]	गुडमालपूप	घृतौदन	क्षीरौदन	पायस	घृतपायस	गुडखंड	गुडपुंड	मधुक्षीर	[illegible]	[illegible]	घृतलाजा	[illegible]				
होमद्रव्य	क्षीरयव [illegible]	मधु तिल	घृत	तिल व्रीहि [illegible] पंच	गोक्षीर गोघृत	मधु आज्य	पायस	घृतपायस	गोघृत दधि [illegible]	[illegible]	[illegible]	घृत	दधि				

श्रीशिवं.
श्रीराम.

भानि	चित्रा	स्वाती	विशाखा	अनुराधा	ज्येष्ठा	मूल	पूर्वाषाढ	उत्तराषाढ	श्रवण	धनिष्ठा	शततारका	पूर्वाभाद्र	उत्तराभाद्र	रेवती
गंध	कुंकुम	कृष्णागरु	कुंकुम चंदन	कुंकुम गंध	चंदन	चंदन	चंदन	चंदन	चंदन	कर्पूर	गोरोचन	कुंकुम	चंदन	मलयचंदन
पुष्प	जपा	[illegible]	[illegible]	श्वेतकमल	पद्म	[illegible]	कल्हार	शतपत्र [illegible]	जाति पुष्प	शतपत्र	चंपक [illegible]	[illegible] पुष्प	शतपत्र [illegible]	[illegible]
धूप	गुग्गुल	कृष्णागरु	देवदारु	चंदन	कर्पूर [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	दशांग [illegible]	गुग्गुल	दशांग:	सर्वांग गुग्गुल:	गुग्गुल	घृतगुग्गुल:
दीप	दीप	दीप	दीप	दी	दी	दी	दी	दी	दी	दी	दी	दी	दी	दी
नैवेद्य	[illegible]	दधि	गुड [illegible]	[illegible]	घृतौदन [illegible]	[illegible]	गुड [illegible]	[illegible]	क्षीर [illegible]	[illegible]	पायस [illegible]	दधि [illegible]	[illegible]	तिलतंदुल
होमद्रव्य	चित्रौदन	घृतपायस	क्षीरौदन	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	घृत [illegible]	

31

५०

तिथि	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	30
दिन	१८	१६	९	१६	११	२२	८	१३	१८	२५	७	१०	८	१२	१	१८
देवता	अग्नि	ब्रह्मा	उमा	गणेश	सर्प	स्कंद	सूर्य	ईश्वर	दुर्गा	यम	विश्वेदेव	रुद्र	[illegible]	शंभु:	चंद्र	[illegible]
मंत्र	अग्निन रथीति	ब्रह्मय ज्ञानमिति	गौरीमि मायेति	गणानां त्वेति	नमोस्तु सर्पेभ्यो	[illegible] स्कंदेति	आकृ[illegible]ति	नमीश्वरा नमिति	जातवेद सेइति	यमाय सोमसं	विश्वेदेव सन्नेति	पातेरुद्र शिवेति	आप्याय स्वेति	नमःशं भवेति	आप्याय स्व	उदीरतामा[illegible]
प्रतिमा	हैमी	हे	हे	हे	हे	हे	हे	हे	हे	हे	हे	हे	सैक्तीना मार्तीका	सैक्तीना महीवा	हैमीराजती वा	हैमी
गंध	चंदन	चं	चं	कुंकुम	[illegible]	चं	पीत[illegible]	कुंकुम	[illegible] चंदन	[illegible]	श्वेतचंदन	श्रीखंड	चंदन	श्वेतचंदन	श्वेतचंदन	+

तिथय:	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	30
पुष्प	[illegible]	श्वेत	दूर्वा	करवीर	सुगंध	[illegible]	करवीर	[illegible]	[illegible]	बिल्व पत्राणि [illegible]	तुलसी	चंपक कमल	श्वेतपुष्प	[illegible] बिल्वपत्र	दमनक	सुगंध पुष्प
धूप	घृत	[illegible]	गुग्गुल	[illegible]	घृत	जटामांसी	गुग्गुल	जटामांसी	गुग्गुल	मधु	[illegible]	[illegible]	चंदन	[illegible]	चंदन	[illegible]
दीप	घृत	दीप	सर्व	घृ	घृ	घृ	घृ	घृ	तैल [illegible]	घृ	घृ	घृ	घृ	घृ	घृ	घृ
नैवेद्य	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	पायस [illegible]	नाना [illegible] पायस	नैवेद्य [illegible]	[illegible]	[illegible]	पायस	[illegible]	[illegible] पायस	[illegible]	[illegible]
प्राशनद्रव्य	घृत	तिलेन घृत	पायस [illegible]	[illegible]	पायस [illegible]	तिलेन [illegible]	पायस [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	तिलेन [illegible]	तिले [illegible]	तिलेन [illegible]	[illegible]	तिल [illegible]	[illegible]

श्रीराम
श्रीशिव, ॥

५१

अथ नन्दाम प्रसंगादेवाश्विन्यादीनां मानां नाम कामान रूपणाभिरुच्याह । [illegible] तथाव श्रीपतिः । [illegible]
वा ताश्विनेत्र शतभ कुगणाग्नि रामाः [illegible] २०० [illegible]
२१ तिथानि प्रतीतेभ्य [illegible] विंशति तिथि [illegible] उच्यते । [illegible]
[illegible] इति नाम दे मा पितृ पैत्रा भिधानात् । तवाश्विन्याः [illegible]
[illegible] । नन्दान्त्र [illegible] मध्ये स्नान कामितेः शाद श भिति । [illegible]
माह । [illegible] । नाश्विन्यादि नन्दानारणां रूपमा [illegible]
दर्शनरूपं । [illegible] ।
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

श्रीराम
श्रीशिव

अथ [illegible] नाम देव प्रतिष्ठा मुहूर्त [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

(33)

श्रीनाम
श्री शिव॰ ५

12

वपुनर्दग्धो दुर्गादिषोडितनो द्विरवभावमाशो भिन्नुनकन्याधनुमीने [illegible] दृश्य ॥ [illegible] कोणिनीप्रभृतयः । वनगेनेमेषकर्कतुलाजोनसर्वेद्रमे
उत्कानुक्ताश्च स्थिपनक्षत्रे च वसिंह [illegible] कंमेन कुंभेव स्थाप्या ॥ पुष्पमाह इति । महाश्च [illegible] पुष्यनक्षत्रे स्थाप्या । उपलक्षणमेतत् । सर्पिस्व
हस्तान क्षत्रे स्थापनम् इदं प्रसरोत्पु [illegible] वरागमिजित् । कुंभेनस्वंध [illegible] मांधायाम् । दुर्गादीनां ... । सप्रतीतां स्वाधिष्ठितनक्षत्रे । अन्यी
व्यावदामी कागस्यानां पुष्ये स्थापनम् । तदुक्तं रत्नमालायाम् । पुष्य भुजमिति [illegible] वश्ववनक्षत्रे त्रिनाधिपस्कन्दयोमैत्रे तिमत्वे । कनेनि [illegible] मे
दुर्गादिकानां भुजनम् । सप्तर्षयोयत्रवसंति विबोकावीप्रतिष्ठा [illegible] नक्षत्रे धाम । श्रीव्यासवाल्मीकि [illegible] वानांतथा [illegible] तावा [illegible] महरा
मिति । अथवि [illegible] । विष्णुपोगसोश्च ॥ मन्दो देवयोनि ॥ सर्पावासुलादयः ॥ मनोदेवयोनि ॥ मादिश्च [illegible] नक्षत्रमयसरस्वती प्रभृ
तयः । नत्यपशिवप्रदोपन्दाभृता [illegible] सुराणां श्रमपकृति [illegible] नाव यौ ब्रोभ्रवविसुगानामो [illegible] सवेलोकपालानां निगदित मेख
लानां स्थापनं [illegible] ॥ ६२ ॥ [illegible] इतिश्री [illegible] तामाविवाद [illegible] मुहूर्तचिंतामणिटीकायां प्रमिताक्षरानामान
नक्षत्रप्रकरणोमे ॥ २ ॥ ॥ ६ ॥ अथ संक्रांतिप्रकरणम् । अथसंक्रांतिफलं व्याख्यायते । तत्रादौ [illegible] तोपनाशोसंक्रम
णं नाम गमनं संक्रांतिः । तस्या नदादयः सेनवान [illegible] नवसंज्ञाः फलमवसा [illegible] वसंतनतिलकयाह । धीनेति । विप्राश्वेति । अर्कसंक्रमणमर्कसंक्रां

नाम॰
शिव॰

स्थिपनक्षत्रे [illegible] स्थिपनक्षत्रे गुरुवारे या संक्रांतिर्मंदा नाम्नी विप्रान्सुखा [illegible] स्तान [illegible]

उग्रनक्षत्रे उग्रनक्षत्रे च रविवारे यावेत्स्यानंदा धोनेति [illegible] संज्ञा शूद्रान्सुखमुत्पादयेत् । उग्रनक्षत्राविति उग्रैः सहिता नवि उग्र नवि [illegible]
तिमध्यमपद लोपी तत्पुरुषः । सप्रत्येकवचनम् । अथ [illegible] माहात्म्य [illegible] नित्य [illegible] मिति [illegible] भावः । एवं लघुविवारिदि [illegible]
यम । [illegible] नक्षत्रे बुधि बोसोमवासने [illegible] संक्रांतिर्ध्वांक्षी नाम्नी वि [illegible] श्वान्सुखयेत् । वनर्दभे मेधान नक्षत्रे भौमवासने संक्रम
महोदरभू नाम होदनी संज्ञा वोनान्सुखयेत् । [illegible] बुधवारे मैत्रसंज्ञकनक्षत्रेषु वसंक्रांतिर्मंदाकिनी नाम्नी नृपतीनराज्ञो सुखयेत् ।
मिश्र [illegible] मिश्रनक्षत्रेषु भृगुवारे व मिश्रनाम्नी पशून् सुखयेत् । तीक्ष्णसंज्ञकनक्षत्रेषु शनिवारेव संक्रांतिः नाद्रासी [illegible] चांडाला
न्सुखयतिसं [illegible] ॥ १ ॥ अथ [illegible] दिनन्दा [illegible] विभागे न संक्रांत्यशुभफलं [illegible] ससंज्ञावसाद [illegible]
ततिलकयाह । त्र्यंशेति । रात्रेति । अर्कसंक्रमराशिर्यत्र वर्तते ॥ दिनमाने त्रिभिर्भागे [illegible] बुधे ॥ तत्र दिनस्य प्रथमे [illegible] अर्कसंक्रमणं नृप
तीन्हन्ति ॥ मध्ये द्वितीय त्र्यंशे द्विजान् [illegible] हन्ति ॥ अपरे तृतीये त्र्यंशे वैश्यान् हन्ति [illegible] व्याख्येयं ॥ अस्ते सूर्यास्तसमये अर्कसंक्रमणं शूद्रान्हन्ति ॥
अथ रात्रिसंक्रांतिफलम् रात्रिप्रथमप्रहरे पिशाचकान् आदिशायेन भूतमात्र द्वितीयप्रहरे [illegible] तृतीयप्रहरे [illegible] चतुर्थप्रहरे प
शुपालकान् [illegible] सूर्योदयसमकाले अर्कसंक्रमणं [illegible] हन्ति [illegible] वासरोः [illegible] वरे पाले
नफलमाह [illegible] रविरविज भौमवारे संक्रांतौ दिनरात्र्या [illegible] सितचन्द्राहे [illegible] संक्रांती
वनावर्य पुसाम् [illegible] सिद्धिं [illegible] ॥ [illegible]

आगाम
अशिव

जन्मर्क्षे रविसंक्रान्तौ न रताश्रुयः॥ अन्यत्रापि ॥ अत्र कन्यामृगयोः किंचिन्निमित्तोपदिष्टमेतत्तदर्थमाह। प्रथम तं मृमन तत्प्रयाम न धोर्त्यवछिरव वषवरिवनु लमकरे रविः स्यात् संक्रमे वा विषुवे विषुवे तापवत्तकरपीठ रविः॥ कृशानु मतं अथ सौम्ययाम्यायननिमित्तमकरकर्कटयोः संक्रान्तिरेव तत्र क्रमेणाह सौम्ययाम्या यनेतिरं पूर्वपश्चात् मकरे तेनेतरवत् कर्के संक्रान्तिनो वाम्यायने स्यादित्यर्थः॥ अथ वशिष्ठः संक्रान्तिषु षडशीत्यादि संज्ञामनुसृत्याह षडशीत्यायनमिति धनु र्मिथुनकन्यामीनेषु संक्रमतः षडशीत्यायनं तत्र षडशीतिमुखसंज्ञा स्यात्। तुलामेषयोः संक्रान्तिर्विषुवसंज्ञा वृषसिंहवृश्चिककुम्भेषु वर्के संक्रान्तिर्विष्णुपदसंज्ञा ४ संक्रान्तो गतपुण्यकालस्तु जाबालः संक्रान्तिकालादुभयतो गतागतो लाभश्रुतिः सूर्यस्य संक्रान्तिकाले आगतस्तु तदुभयत्र पूर्वतः परतश्च षोडशनाड्यो घटिकाः पुण्यसंपादनकत्वात् पुण्या मताः। अत्र सौरे संक्रान्तेः प्राक् परस्तात् दश षोडश नाडिकास्तत्र पश्चिमाः संक्रमस्य पुण्याः सर्वे नाडिकाश्च अतेनसङ्क्रा न्तेः पुण्यकालस्तु षोडशोभयतः कालस्तदिनिस्मृतिवाक्ये अर्थतः परतश्च षष्ट्यो घटिका या स्युर्या षोडश नियतास्ता ततश्च मास्तु तत्र भवन्ति सूर्यसिद्धान्तेपि अर्कमाने कलाः षष्टिगुणितास्तुक्तास्तिमाजिताः नाडिनाद्यः संक्रान्तेरर्वाक् पुण्य संपन्न पावर्तिरिति अथ निशीथ इति निशीथः तारा अर्धरात्रे अर्वाक् पूर्वेपर त्र पश्चात् संक्रान्तिकाले सति पूर्वापरदिनमनु कर्मागयोः पूर्वापरयोरह्नोः क्रमेण तानि मध्य पूर्वभागयोः उभयत्र षोडशषोडश घटिका पुण्यामताः इति पूर्वेणास्य वचः अयमर्थः यद्यर्धरात्रात्पूर्वं संक्रान्तिस्तदा पूर्वदिने मध्याह्नोत्तरं पुण्यं यद्यर्धरात्रादुपरि संक्रान्तिस्तदोत्तरदिने मध्याह्नात्पूर्वं पुण्यमित्यर्थः अर्धरात्रात् संक्रमणे मकरकर्कयोः विशेषमुक्तमाह पूर्वोत्तर निशीथे यदि संक्रमः स्यात्तदा दिनद्वये पूर्वदिने परदिने च पुण्यमुक्तं कर्क वषट्‌कादपि उत्तरार्धे च स्यात्तत्संपूर्णा संक्रमो रवेः तदा दिने द्वे पुण्यं स्यात्तदा नादिनं विधेयं अथोति अथानेतरम् स्यात्तान सूर्योदयाद्युत्तर सूर्य स्तात् पूर्वं यावत् पश्चिमा सौम्यायने कर्कमकरसंक्रान्तिर्भवति तदा पूर्वपरेद्युः पुण्यं स्यात् अयमर्थः सूर्योदयात्पूर्वं कर्कसंक्रमणं स्यात् तदा पूर्वदिने पुण्यकालो नोत्तरदिने तथा यदि सूर्यास्तान्नेतर मकरसंक्रान्तिः स्यात् तदोत्तरदिने पुण्यकालो न पूर्वदिने। गार्ग्यः यदास्तमन वेलायां मकरं याति भास्करः प्रदोषे वार्धरात्रे वा स्नानदानं परेऽहनि अर्धरात्रे तदूर्ध्वं वा संक्रान्तौ दक्षिणायने पूर्वमेव दिने ग्राह्यं यावन्नोदयतो रविः

१५
२व

गृह्यार्थे प्रदोषः स्नानं स्यादेतत् त्रिमुहूर्ते प्रदोषः स्यादुरवावस्तंगते सतीति इति। अयोध्यायां स्नानादि रिति वचनस्य प्रवादमिन्द्रवज्राह संध्येति अर्कमण्डलादर्धे मिति तार ध्यास्ता या घटिका अप्राप्तिमिनाडि मिश्रितास्ता संध्याकाले। अर्धोदितास्ते विभातं पूर्वं त्रिनाडिकामितं प्रातः संध्यातथार्धास्तात् ऊर्ध्वं नाडी त्रिनाडिका विप्रकृता सायं संध्येत्यर्थः॥ तत्र योजनमाह अत्रेति अत्र प्रातः संध्यायां सायं संध्यायां च क्रमात् याम्यसौम्य अयने सति तदानीं परपूर्वदिवसौ पुण्यौ यदि प्रातःसंध्यायां दक्षिणायनं प्रवर्तते तदा सूर्योदयादनन्तरं सम्पूर्णमहः पुण्यं तथा यदि सायं संध्यायामुत्तरायणप्रवृत्तिस्तदा सूर्यास्तात् पूर्वं तत् संपूर्णमहः स्नानादावित्यर्थः तदाह नारदः सूर्यास्तमनसंध्यायां यदि सौम्यायनं भवेत् तदहः पावनं प्रोक्तं पूर्वं षोडश प्रक्तितो वा दिवसं संध्यायां संध्ययोः संगता तत्र अर्धोदितास्ते कालना संध्या घटिका त्रयमिता तया वार्धोदयात् प्रातर्घटिका त्रयमिता तेन वस्ताकै विवस्वानस्तंगते उदयाद्यर्धरात्र मात संध्या पश्चात् घटिका त्रयमिता अस्त संध्याद्यस्मिन् संध्यायां यदि मकरसंक्रमणात् तत्पूर्वदिने पुण्यकालो नात्र दिने यदा तु संध्याने पश्चात् घटिका मिता अस्तसंध्यादयः संध्यायां यदि मकरसंक्रमणं तत्पूर्वदिने पुण्यकालो न परदिने यदा तु संध्यायां प्रातः कर्क संक्रमस्तदा नादिनं पुण्यकालो न पूर्वदिने गृह्यते इति निर्णयार्थः अथ रात्रौ स्नानं कुर्वीत दानं चैव विशेषतः इति रात्रौ स्नानदानादिनिषेधेपि नैमित्तिकं तु कुर्वीत क्रमस्तदा प्राप्तिः नपुण्यकालो नात्र दिने इति निर्णयार्थः अर्धरात्रौ स्नानं कुर्वीत दानं चैव विशेषतः इति रात्रौ स्नानदानादिनिषेधेपि नैमित्तिकं तु कुर्वीत स्नानदाने रात्रौ पुत्रजन्मनिवाचा ग्रहणात् शुभे जन्मनि संक्रान्तौ राहुदर्शने सूर्यपाते वा रात्रावपि कर्तव्ये स्नानदानविशेषेणेत्याह इति वसिष्ठवचनात् राहु दर्शने संक्रान्तिविवाहात्ययवृद्धिषु स्नानदानादिकं कार्यं निशि काम्यव्रतेषु च नित्यो संक्रमणस्नाने प्राप्ते तत्र मुख्यसंक्रान्तावेव कार्यं स्नानदानग्रहणाद्वा सौम्यया मस्या पने च इति कश्यपवाक्ये रात्रौ तथा चमकरकर्कसंक्रान्तौ स्नाने दाने दोषः प्रसिद्ध इति बारे रात्र्यां वस्या वगाहनं व्यानत्रयोः पर्यस्तम् ग्रहणा वयम इति स्वीपसूत्र पठितिस्नाने दानं ग्रहणे सौम्ययाम्यायनयोरपि इति स्वापसहितायाम् अन्यत्र रात्रौ पुण्यकालस्य सति रात्रावेव स्नानादिकं कुर्वीत दक्षिणायनस्य कालिवर्त्तत्प्रीत्यर्थं करणीयं रात्रिदिवा का प्रदोषे वार्धरात्रौ स्नानदानं परेऽहनि इत्यादि मध्यविष्यान्नादि बाधकमित्युक्तम् यद्वस्तु च स्नानादिकं तिनत्र मन्दरे दिनान्ते संध्याकाले संक्रमे विशेषमाह घोषपदस्यापलम्ब अथ पूर्वपरः षोडशघटिका पुण्या मता इति पूर्वं सम्यक् सप्तोनानि मितानि विष्णुपदादिषु पि श्रेयमप्याह याम्यायने ति कर्कसंक्रान्तौ विष्णुपदे च प्रधोद विषुवे विषुवति संक्रान्ति पूर्वसंक्रान्तिः आधाः प्रथमाः षोडशघटिकाः अति पुण्यप्रदाः

३८

V

स्नानदानादानव नेत्त पुराण प्राप्तिया अग्निमासत्तूनतथा [illegible] चोडशा घटिका अग्निपुराणे स्नानदानादावनन्तपुराणे
ज्ञेयाः अग्निमास्तूनतथा संक्रांति कालस्य प्राग् [illegible] पर त्र्याष्टा [illegible] व्याख्यात [illegible] वर्तमानेतु [illegible]
[illegible] तथा षड् [illegible] मिथुन कन्या धनुर्मीन संक्रांति [illegible] संक्रांति [illegible]
षोडशघटिकाः अग्निपुराणे प्रथमास्तूनतथा [illegible] स्नानादि [illegible]
[illegible] संक्रांतौ पुराणे दिवसे [illegible]
[illegible] अथ निर्णयः [illegible] कालनिर्णय [illegible]
[illegible] पुराणकार [illegible] स्पष्टः तेन [illegible] मुक्ति [illegible]
[illegible] सार्धं [illegible] स्नानदानादि [illegible]
[illegible] मार्गशीर्ष [illegible]
[illegible] पुराणं [illegible]
अथ [illegible] संक्रांति [illegible] यथा [illegible]
[illegible] अथ नक्षत्र [illegible]
[illegible] संक्रांति [illegible]
[illegible] संक्रांति [illegible] स्नानदान [illegible]
[illegible] संक्रांतौ [illegible]

[illegible] यत्र दर्शे [illegible] द्वितीयेपि [illegible]
[illegible] तस्मात्सर्वप्रयत्नेन शांतिं कुर्याद्विधानतः प्रतिमां [illegible]
[illegible] सर्वलक्षणसंयुताम् [illegible]
[illegible] पूजां कुर्याद्विधानतः [illegible] शांति [illegible]
[illegible] मंत्रेण पूजां कुर्याद्विधानतः [illegible]
[illegible] विधानतः [illegible]
[illegible] पूजां कुर्यात् [illegible]
[illegible] पूजां कुर्यात् यथा [illegible]
[illegible] विधानतः [illegible]
[illegible] मंत्रेण [illegible] प्रतिमां [illegible]
[illegible] जनन शांतिः [illegible]
[illegible] प्रतिमां [illegible]
[illegible]

जानन्या ३

श्री नाम·

श्री शिव·

[illegible]

८३

नाम·

शिव

[illegible]

श्रीगाम.
नं. वि. ४.

१
१०
४

- इति द्रव्याण्यभिज्ञाय तांस्तां श्चाग्न्यर्कदाययेत् । ओषधस्तरस्वरात्तान्यादि दत्त्वा कादितः क्रमात् । यथा प्रत्येकावनं दद्याच्छू तत्तोयस्नानान्यपि ता । ततो होमं प्रकुर्वीत स्वस्वरया वो क्रमाग्नितः ॥ उदगे वेभादिकं कृत्वा तस्य भागं तमावनेत् । हो मस्येव तानादि । मा ते आज्यो याभिनु मं यु गम् । सर्व याग्यं संस्थाप्यति भाग्ते स्नानादिभिः द्विवेन । नदीनदुमकस्त्वा भाग्वर्ण यजनस्त्वादि निभिः द्विवेन । वस्त्राद्युग्मेन संयुक्त नदीनादिगन्धा यद्येत । विप्रा च गुरवे मण्डले पीतिमां दक्षिणा नतः ॥ कालो नहि कथिति मिसः विरूपमेसामद्रव्यथ । तद्दिबोगः जनम्यं पदमन्दी ध्यानितिस्वन्तः ॥ -नागिनिनागिः अप्यवं वायवि[illegible]ति संप्लेषा । तत्रानन्तो वायवस्यं वा दक्षिण व्यान्य संयुतम् । स्वादि स्पादि महरतां वहोमं कुर्वीत संगतम् । इति नामग्रह प्रसवविधिः ॥ ० ० ०

[illegible]

(श्रीगाम. श्रीवि. ४) ८५

[illegible]

रूपात्यां स्वापयनं तत्र कामयेत् । रत्नान्दोतं नकृगं भं नकृ कुर्वांवरम् । सूर्यग्रहे प्रदातव्यं सूर्यप्रीतिकरं वचः । श्वेतं वस्त्रं श्वेतमाल्यं श्वेतगंधान्दोतं द्विवः ॥ चन्द्रग्रहे प्रदातव्यं चन्द्रप्रीतिकरं वचः । गोहवे वैयदातव्यं कुर्यात्कुर्वन्नमाति व दृष्ट्वा नन्दात्र नाथाय श्वेतगंधानुलेपनम् । सर्प सप्त गजयो ऽधीमान साधुबोनेतिमं त्रतः ॥ चन्द्रग्रहे विपालासे : समिधि निर्जु तुपालनः ॥ दुर्वामिर्जु हुयाद्धोमान गाहे । तं प्रीतानापवः । समिधि प्रैलव न्दो नै मेशणाय नहुयाहुधः । मेशाप तलनन्दानाधिपतये । नाज्येन केतुतापैव तिले श्वन्नहुयानतः ॥ पंचगव्यैः पंचतनैः पंच [illegible] वकूपं वेवं दत्रवे ॥ नन्दे नोबधिकल्कैश्च तहितैः कलशोदकैः ॥ नोवधीकल्कैः सर्वौषधीकल्कैः ॥ समिधेकं प्रकुर्वीतयजमाने अयतः ॥ मंत्रे [illegible] वीतुता दैवतैनापोहिष्ठादिभिस्त्रिभिः ॥ इमं मंगोजितनल्लयापाभितिमंत्रकैः ॥ समिधेव [illegible] केनि च नो तुव नमामः समाहितः ॥ अनेन विधिना भाग्यं भूत्वा सम्यक् विसेचतः ॥ सकालेन स्त्रस्थो कं वर्णाभिधिडं नवानुपातः सौख्यं सोम नस्यं नित्यसौभाग्यं जभतेननः ॥ इत्यं ग्रहताना तो नां सर्वा विद्धमिना शनम् । कन्जितं भार्यायेनेदं यौनकाय महात्मने । इति यौनकोक्तं ग्रहणजनन शान्तिः ॥ अथ ग्रहनाद्यन्तनक्षत्र जननशान्तिः ॥ तत्र साधानं गोविधिः ॥ याभि नन्दानेष्वनादि यीडा भवति तन्नन्दोनाथिदेवता प्रतिमा सुवर्णेन कोनाजिता । [illegible] नन्दात्रे कृतव्याधिशान्यर्थं नन्दात्र

[illegible]

(३८)

श्रीराम.
श्रीशिव.

त्र अप्रसंगादनन्तरं शांतिः । सूतत्रयेसूतावेत्यानन्तरंजातसूतकादि । मातापित्रोः कुलस्यापिनदा शिष्ठं महत्स्वैवेदं ज्ञानस्ये कादशाहे वा द्वादशाहे शुभेदिने आचार्यमृत्विजो वृत्वा ग्रहयज्ञपूर्वकं सनम् । प्रसविध्यामहेशस्य प्रतिमाः स्वर्णेन कृताः । पं नये कुंभ्यनार्दिस्यां कलशोपविश्यर्चितः । पंचमे कलशेरुद्रं जपेद्रुद्रसंख्यया । रुद्रसूक्तानि वत्वारि शांतिसूक्तानिच ऋचः । द्विजएकोजपेत्होमकालेषु विसमाहितः । माव । वाचां गुरुपादत्रसमी पिदान्यतिलोमवहूनं । अष्टोत्तरसहस्रं वाश्वतेवा विंशतिसुवा । देवतास्पश्वमूर्ध्नाद्यादिभ्योग्रहपूर्वःसनम् । कास्यान वीन्दर्शं घृत्वा रूपंदर्शयेदावानेते । इतिमन्तन शांतिः ॥ १० ॥ अथ सर्ववन्द्रग्रहणा अश्मयनन्तरंशांतिः । ग्रहणेवंद्रसूर्यस्य प्रसूतिर्यदि जायते । व्याधिपीडानदास्त्री णाम्मादौगुर्वतदर्शनात् । शांतितेषांप्रवन्द्यामिनराणांहितकाम्यया । यस्मिन्नृक्षेभवेज्जन्म ग्रहणं संप्रजायते । तदन्वीधिपते रूपं सुवर्णेन प्रकल्पयेत् । यथाशक्तितु सामेतोलितं शायं तत्कारयेत् । सूर्यग्रहे सूर्यरूपं सुवर्णेन स्वशक्तितः । चान्द्रंचन्द्रग्रहे धीमान् राजतेन विशेषतः । राहुरूपं प्रकुर्वीत नागेनैवविवक्षितः । नागेनविषयकूनान्य धवोदेशोप्रयत्नेन सीमकेन प्रकल्पयेत् । तस्योपविन्यसेत् धीमान्नवनवस्त्रसुशोभनम् । तथाणोवैव

श्रीराम.
श्रीशिव

[illegible]

यजेत् । इत्यादि ... तं नागानामहादेव श्वेत स्यापवपन्नगा तितिषोनाज्ञानं स्त्वा देवताम् शुवर्णत्तेन शांति विदेवताधिपं नोलतन्नन्दाग्नदेवेल्कन्दत्रयदेवतां मंत्रेणतन्नद्रव्येण वहोमं कृत्वा देवताम् सुवर्णेन तेन शांति । विदेवताधिपं नोलत्वमेभ्यो नाग्निवे कविधितो ताः प्रतिमा रोगी प्रालस्यापद्याद् । ससैतो साधानतोविधिः । उक्तंच । यस्मिन्
कन्येसेन भजमानानमिषेवे विधितोताः प्रतिमा ... संलिखेन्
देभवेत्तत्देभवेत्पीडातन्नन्दानेस्वदेवताम् । सुवर्णेनिर्मितां कृत्वा कलशे न्युपतः । शुचिः । सोमयेनान्नसंलिख्य
मललेन्नुकृत्स्नतां । वतुवस्त्रसंकीर्णानं कुलैश्वपक्षतांश्वतैः । कृत्वाग्निस्थापितान्नतन्ने नत्नेः पक्वान्नानामहा । तत्पार्श्वे
वगुधीः कुर्यात् तंडुलानां महावयम् । तत्र प्रसोलं गोमीवा द्रोणत्रया द्वादशापत्ता । तन्माने पंचवा द्रोणं द्रोणमात्र
दमा वताः । ईशानकोणदेशे तु कलशंस्थापयेत्सुधीः । निधाय प्रतिष्ठानं तत्कलशे ... सर्वतः
दमावताः । ईशानकोणदेशेतु कलशंस्थापयेत्सुधीः । ... देवताः स्थितं
सदा कंनवचलोलोलासंयुतम् । २व्यत्किंत तु दुकानांवनुभानां वतन्न संलिखेत् । तन्मध्ये देवता ... देवता
पत्वजे । यस्मिन्नत्वासेमवे द्रोणमलस्य कल्पयेत्सुधीः । ... देवतां
वस्पसन्दासमंत्र स्वालिंगरूवकं । द्व्यंवतस्य मन्त्रो ... तलंविधि दुकानीय होमं तत्रकर
लपयेत् । पंचोपचारतं पूजां कृत्वा तत्र प्रकल्पयेत् । स्नानहोमविधानेन कुर्याद्दानं प्रयत्नं सुधीः । कलशजल कुर्या

श्रीराम· ~~[illegible]~~ ४८

श्रीशिव·

[illegible] ॥ [illegible]

श्रीगणेशाय नमः · ह्रदयं वन्दे बंधसोपानम् · एवं नन्दनं सर्वसिद्धि · सर्वसिद्धिप्रदं [illegible] · समाप्तं [illegible] ॥ नन्दन [illegible]

[illegible] ॥ सर्वेषां [illegible] भवेद्देव [illegible] · [illegible] नमाम्यहम् · [illegible]

[illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible]

[illegible] ॥ [illegible] · [illegible] · देवते [illegible]

[illegible] · [illegible] · [illegible] देवतानां [illegible]

वाहनः ॥ [illegible] श्रीमान् [illegible] ॥ [illegible] देवतानां [illegible] ॥ [illegible]

[illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] देवता [illegible]

[illegible] ॥ [illegible] · [illegible] देवता [illegible] ॥ [illegible]

[illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible]

[illegible] ॥ [illegible] · [illegible] देवता [illegible] ॥ [illegible]

[illegible] ॥ सर्वेषु देवतानां [illegible] ॥ [illegible]

[illegible] ॥ [illegible] १२ ।

[illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible]

श्रीराम·

श्रीशिव·

सवितानस्य [illegible] वाहनः ॥ [illegible] ॥ [illegible] समाश्रय ॥ [illegible]

[illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] देवतानां [illegible] ॥ [illegible]

श्रीमान् [illegible] ॥ [illegible] देवतानां [illegible] · [illegible]

[illegible] · [illegible] · [illegible] देवता · [illegible]

[illegible] श्रीमान् [illegible] ॥ [illegible]

[illegible] ॥ १८ । [illegible] देवता [illegible] श्रीमान् [illegible]

[illegible] १८ । [illegible] देवतानां [illegible] ॥ [illegible]

[illegible] ॥ [illegible] · [illegible] देवता [illegible]

श्रीनाथ.
श्री लिंग.

ॐ

जनदामयहस्ताव सान्दा हस्तां शुभाजनाः। शिशुस्नुषु बाणवर्णाः स्वान्य गाना मन वाहनाः पं लेब कगदा पाशिनाः।
जितजालावनु मर्जगः। २२ वसवो देवता सानत्र देवतव लोरिश्वनु मर्जगः। जगदामयहस्ताव सान्दास गांशुभाजनाः।
वनुतो देवलात नामकलो पाशिलं स्थिताः। वषि पार धनः श्रीमानन गदापद्म धनेसाया. गामैकवनतो
तद्रो देवतास्य प्रकीर्तिताः। वेद्रवर्मधकेवाः मीपुजदवसमाधवरः। मा हिर्जु ध्रामविधोनुद्रो देव
तास्य प्रकीर्तिताः। श्वेतपद्मजनदामयपापघ्न. कृबानु देवता तनपद्मव लोपिग्जासनः। द्विभुजः
भुजः पद्मपाशिः पद्मत्रिकोणकेषु। ॐ। इति नन्दाम देवता ध्यानं.

अथ

म ु
पूर्वामकरे विंशतिः परे तिम करस्य तोयपूर्वे विंशति घटिकाः पुण्याः मकरसंक्रान्तौ तु परतः विंशति घटिका पुण्यकालः मकरस्य
तिथिन्ते कादश्य संक्रान्ति भुक्तसंक्रमान्तु लोमाका जो रोपः। स्नपनां शाप नादिदिवानः सिद्धान्तादवगन्तव्यः। तत्र निर
णय नगणान वैवसकरनष्ट व्यापारः साध्यः। साधनागणनानु निपतविधयैव. स्नपनां शाः प्रद्यातव्याः जेन्ने मान्नो वा नाग
मेषिविमेसत्रिमे नातेत पाद धर्मपातकोनिति एवं छकोनदिमानकोनसंक्रान्तिवरा तदूनिसर्व नाम कृतं भुत्यकालेन
ककनयविधसंक्रमे विनसेपः। कर्लिनिवित वाध्यस्वनसान. ९। स्नपसंक्रांत्सु पवकोणादश्च धन्यपयहस्ममनन्दा त्रात्रुपमाति
कमाह. समविनि. स्पदुल्लिप्रवणु भ्रवोभिम घात्रि पूर्वोत्तमभं समं सस्पमं दूलनः। एतानि पंचदश भानि समसंज्ञानि
रेपानि. ध्रुवद्धि देवादि तिमंयहस्पात ध्रुवादिषट् यहस्संतान सा पीत्वपाद्वानि नेश्वान पाम्यं नधन्यं स्यात १२ देवादी
मिवद्मानि जधन्यसंज्ञानिति १० स्नपसंक्रान्तौ नन्मुपेन्दु पत्रे पाह. जघन्ये भेति. जघन्यतन्यके अर्कसंक्र
मतो पंचदश मुहूर्ताः शेषाः यहन्नक्षत्रे अर्कसंक्रमे सोपान्तमुक्ताः पंचचत्वारिंशतम् मुहूर्ताः शेषाः। समनक्षत्रे संक्रमतो
विगामसंख्यात्रिंशन्मुहूर्ताः शेषाः। ऽकं वनावदेन. तासां प्रमालं घटिकात्रिंशत्तनतिषष्ठ्यातिफलेमाह. महर्षिसमर्थ

(५)

नाम.
रविन.

साम्यमिति पंचदश मुहूर्ता यो संक्रान्तौ सर्वमन्त्रं महर्षिभिः प्रायं भवति. पंचदशघटिकात्परत मुहूर्ता संक्रान्तौ समं पंचघटिका तन्मध्ये
मिश्र दृश्यते यदीति. चन्द्रदर्शने च्यवन मेषक लग्ने पापग्रहः अथान्यमेव चन्द्रदर्शने महर्षयः. रविचन्द्रयोर्द्वंद्वदर्शने साम्यम् ११ ।
अथ पुण्यकालात् कर्कसंक्रान्तौ मन्दयोगपक्षान्तमुहूर्तमाह. मकरादिमाने इति. कर्कसंक्रान्तौ. मकरादिमाने सति मन्दयोगो
पक्षाः दोषाः । पञ्चानवमे वाते कर्कसंक्रान्तौ दक्षाधिपोपक्षाः । एवं सौम्ये तिथ्यतिः सौम्ये ऽष्टौ देवद्रु दश पुत्रो ऽष्टधा ऽ
ष्टादश पुत्रे ऽष्टादश धनौ पंचवे स्पर्शः । १२ अथ मन्दक्षयस्वने संक्रमो यातः तत्फलमिन्दुवेनयाह. स्यान्नेति नेति.
नविलेलेनितलकनकलो नागकलेवतुः पदकलेलोमुपूः संक्रमितो भवति. गमादिवे वकेगने पतितो भद्रापंच वेयोजवेवनि विष्टः
संक्रमितो भवति. किन्तु प्रवको जवेश कुनोवन्दुर्ष्टस्पितः संक्रमितः स्यात् इह कलस्य विकलाक संक्रान्तौ नवि ॥ अ
र्थवर्ष लोम वर्षे कल्ये नर्वर्षितोऽष्टौ. उपलेल साम्यादन्येपि. क्रमादनिष्टः समः श्रेष्ठः स्यात्. अपमर्ज ॥ कृत्र
गति संक्रमो मर्थवर्षिता भान्येष्वनिष्टः महर्षकल्प भागभासाभावयातकः । एवं निविष्टः समः तयोर्द्वयोः
श्रेष्ठः ॥ उक्तं श्रीपतिना. भान्याधर्मकं दि शुभवेतत्कर्म यस्त्व निष्ट मध्ये ऽष्ठनिनेति ५३

१म.
शेव.

अथ नविसंक्रान्ते: करणवसतो वाहनवस्त्रायुधलेपनजाति पुष्पादिनिलकल्पानि याह्रूलविक्रीडितेनाह. सिंहेति. खरेति. पावइति.
स्यान्नवहिमेति. पवलोवयमानमैत्र्यादयः करणो क्रमेणवाहनादीनि स्युः । वाहनानि सिंहादीनि. नागभोगदिमः । वाह हि
षट्मरिवः उन्नापोमहिषो वाहद्विपदूकासासेनमहन्समनः । वनोमेषः । वनताकुम्भ कुक्कुटः । नागदेनतुविष्टवडनः
च्यवथवानीक वंगेकुसंक्रान्ते विष्यवाहनम्. अन्यदेशे पुतिपपर्यवाहनाः स्पर्शमादयः इति करिवन्यापदार्थं क्रान्तिः नदान्वि
न्याकोऽयक्ष वाहनं स्यात् खवादिदेशे कुरवे सर्वनिरोजेषु. अथ वस्त्रं श्वेतादि हरीतकंनीलवर्णपांडु अग्ल
वर्णान्यान्यमजलक्षवर्णं अपक्षांतरवामं मनितिं श्वेतवर्ण सहितं तदभवर्णं मित्यर्थः ॥ दि बलाभावः धनामभेधवर्णम्.
अथ वस्त्रं भुजं प्यादीनि आयुधानि वलिधानि. अथ मन्दपंथानं भक्ष्यः पयमालंपायसं भैन्दपंमिन्नाम मह ॥ पक्वान्न
मधुकादि विजितान्नं हरिद्रादिरंजितं अथ तोपीविलेपनं मृगनाभिः कस्तूरी कुंकुमं केसरं पाटीरचंदनं मलयजं
त्रितिधा नीवनंतोकौवनमिति. ५५ । पानी अनकः कोशुभ दोमा नीरंजभीमा यपाम वादि मिति. मिरवा इति ॥ अ
गनंकरजोलं काल शुद्धविदेष वंद्रुक दूनः । अपजातिः ॥ एवं करमया अनुक्रोमण्डाः प्रति जोमनोरव. ।

अथ प्रथमम् · उन्नीतके नागके सत्र प्रथमं म [illegible] वेलि: [illegible]

[illegible] : [illegible] · [illegible]

वं सं [illegible] नाहिना [illegible] · [illegible]

पजी [illegible] · [illegible]

[illegible] स्पादि [illegible] :॥ १७॥ [illegible] संक्रांति [illegible] ।

संक्रांति [illegible]

[illegible]

[illegible] :॥ [illegible]

[illegible] ·॥ [illegible]

[illegible] ॥ १८॥ [illegible] ॥

[illegible]

[illegible] ॥

[illegible] ॥ [illegible]

[illegible] ॥ १९॥ [illegible]

[illegible] ॥ [illegible]

नामक ५३ ५०
त्रिव.

[illegible]

तत्र स्वमासे जातानां व[illegible] भाद्र [illegible] । [illegible] ॥ स्यानं ति
[illegible] जातानां सतानां व पूर्वमासे व[illegible] भाद्रपद [illegible] जातानां [illegible]
भाद्रपद [illegible]
[illegible] इति मासादि [illegible] ॥ २० ॥ इति श्री [illegible]
[illegible]
[illegible] । तत्र जन्म [illegible] शुभाशुभ फलं [illegible] । तत्र [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] । एवं [illegible]
तत्र सूर्यः क्रमाद् [illegible] । [illegible] यदि तत्र [illegible]

५२

नामक
त्रिव.

तथा [illegible] जन्म [illegible] शुभः । [illegible] स्थाने [illegible]
[illegible] । [illegible] क्रमाद् [illegible]
[illegible] ॥ [illegible] जन्म [illegible] क्रमाद् [illegible]
[illegible] । [illegible] जन्म [illegible] १०५ ।
[illegible] ३ । ५ । [illegible] ११८ । [illegible] १५ । [illegible] २२ [illegible] ७ । २ । [illegible]
[illegible] । [illegible] २ । ५ । ५० । ३ । [illegible] ५ । [illegible]
[illegible] १०८ [illegible] १२४ [illegible] ॥ [illegible] जन्म [illegible]
[illegible] ५५ [illegible] २ । [illegible] १०१ [illegible] ११८ [illegible] । [illegible]
[illegible] १८ [illegible] २१० [illegible] ४ । १० [illegible] ११ [illegible] १४८
[illegible] ११५ [illegible] स्थाने [illegible] विद्यमानः [illegible]

५४

श्रीरामः

तदनन्तरं पठितस्थाने वृक्षस्थिता अशुभफलसत्ता अर्थादेवानन्तरस्थाने शुभा नाशुभा नाम शुभमद्रति । अथ वामवेधश्च लक्षयन्ते च सूचलं बोधनोत्सु
तराशं नाह ॥ दुष्टोऽपि स्वेष्ट इति । दुष्टोऽपि स्वजन्मराशेः सकाशाद् दत्तमस्वपठितविद्धस्थानस्थितो विपरीतवेधात् शुभः यथा सूर्यो दादशेन सदृशुभे प्राह ॥
सपदि शनिवर्जितेऽन्य ग्रहेः षष्ठस्थाने स्थिते विद्धः शनशुभफल दातात्वनुतरस्थानस्थितोऽपि ग्रहः दात्विते ग्रहः प्राकुपठित स्थाने स्थिते ग्रहे
विधः शुभदः इत्येवं सर्वत्र ज्ञातव्यं अथ एव वामवेधः दुस्तुयते कस्यचित् आपविमोग्रहः किंचिद् इति शुभफलवाम वेध विधाने नव शुभोऽपि
शुभप्रदः द्विकोणो इति सितशुक्र पक्षे अथ चन्द्रे द्वितीये पञ्चमे पञ्चमे चतुर्थस्थिता शुभप्रदः अत्रापि क्रमेण षष्ठाष्टम चतुर्थस्थाने स्थिते [illegible] विद्धो ग्र
हवर्जितग्रहे यदि न विद्धः स्तदा शुभः इति क्रमः ॥ नारदः शुक्लपक्षे शुभाश्च चन्द्रो द्वितीये पञ्चमे सप्तमे चतुर्थस्थे [illegible] विद्धो ग
गनेचरैरिति ॥ ४ ॥ द्विविधवेधमतदृष्टमनुजा त्याह ॥ द्वे द्विविधवेधावियो अन्ये नारदाद्वय ॥ स्वजन्मराशेः सकाशा
द्विविधमपि वेधमाहुः तथा वामवनापि नारदेन जन्मतः ॥ अन्ये कश्यपादयः सद्गुणा द्विविधो ग्रहाद्विच्छितराशि
नः ग्रहावसितस्थानस्थितो निष्ठ इति ततस्त्वत्र क्रमवेधोवामवेधश्चवमत यथा सूर्यो जन्मराशेः षष्ठः स्थितः शुभः सत्सूर्यः स्वाक्रान्तराशे षष
राशो द्विदश स्थानस्थिते शनिवर्जिते ग्रहे न विद्धः तथा सूर्यो द्वादशस्थानस्थितः निष्ठः सूर्यः स्वाक्रान्तराशेः षष
ष्ठस्थानस्थिते शनिवर्जिते ग्रहे विद्धश्चेत् तदा शुभफलं दद्यात् ॥ अथ द्विविधवेधस्य वषिष्ठपकल्पना तत्र हि
मादि इति हिमाद्रिर्विधानवलये मध्ये वर्तिन्ये वैदेशोत्थवेधो विज्ञेयः ॥ नक्षत्रेशं ग्रहेशं मुहूर्तिकश्यपादि [illegible]
सोत्र जन्मराशो स्तुतिलिखितं पठलोचवलं हिमाद्रि विधयो मध्ये वेधजं न गृहालन्यापात् अपरे दुः सूर्यार्संत्वे इति

नाम
दिव

[illegible]

ज्ञानिकोवेधो जन्मराशेर्वेधवोधव्यः ॥ विपरीतवेधस्तु ग्रहाधिष्ठितराशितश्चेति वदन्ति ॥ गुरुः ॥ जन्मतः क्रम
वेधः स्याद्वामवेधो ग्रहालयादिति ॥ इदमपि हिमाद्रिविधतर विषयमेवेत्यन्येतरद्रूनं दुष्टमित्याह नारद ॥
मराशौ त्यादि विधं वेधं योग्रहसो वलं वदेत । तस्य षाव वना भावी तास्य पाति न ने त दा इति । एवं गोचरदोष
यात्रादि नाकार्यम् । तत्र शांतिमाह । नारदः ॥ ग्रहेष्वविषमस्थेषु शांति पालान समाचरेत इति । सेव्यालि
तेऽनिष्ठफलः शुभदः पापवीक्षितः ॥ निष्फलौ तौ ग्रहौ स्वैव नरश्च शुभयावको क्षितः ॥ नीचस्थोऽस्तगतः स्व
स्पष्ट शत्रु नीचग तो पिवा । शुभाशुभफलं नेव दद्याद्दशांग तोपिवेति । एतादृशस्य वेनिष्ठत्वाभावादेव शा
न्त्याभाव इति फलितोऽर्थः ॥ ५ ॥ अथ गोचरनक्षत्रपातग्रहलीयनक्षत्रफलम् । ग्रहलीपशङ्कु गोचरेक
नम् । ग्रहणात् शुभप्रतिज्ञानं च दुष्ट ग्रहलादर्शननिषेधं चवाद्दुर्जनविद्धीतिनोरह । जन्मन्दीति
यस्य जन्मनक्षत्रे ग्रहणे सति निधनं मनसां स्यात् । वशिष्ठः ॥ यस्यैव जन्मनक्षत्रे ग्रस्येते खाद्विभास्करौ ।

। विशेषो भार्गवीये । यस्य नाशस्य नन्दार्के स्वभानुः प्रपद्यते । नाशभंगं गुरुर्हत्वा यं मनसो वा त्रिविधैर्योहितिनाश
स्य नन्दार्केणा स्पाशि वैकं नन्दार्के । अथ नाशिफलम् । जनिमृत्यु इति । जन्मनाशे नाशग्रहस्तो सति क्रमेणाधा
तादिकं फलं भवति । यथा जन्मनाशे ग्रहस्तो सति घातः शरीरपीडा । द्वितीयनाशे ~~[illegible]~~ द्रव्यनाशः ।
तृतीयनाशे श्रीः लक्ष्मीप्राप्तिः । चतुर्थनाशे व्यथा शरीरपीडा । पंचमनाशे चिंताकुलादीनाम् । षष्ठनाशे सौ
ख्यम् । सप्तमनाशे कलत्रदोषः स्वल्पं कष्टम् । अष्टमनाशे मृतिर्मरणम् । नवमनाशे मानभंगः । दशमना
शे सुखम् । एकादशनाशे लाभः प्राप्तिः । द्वादशनाशे व्ययकोनाशः । आत्मनः इति केचित् । द्रव्यक्षे
पर्वे । इदं चा समासपर्यन्त ~~[illegible]~~ लिखितिशेषम् । तदनंतरं ग्रहणानंतरं संभावनया । उक्तं च दैवज्ञमनोहरे ।
धातुहानिमपत्यविघ्नं जननमाधुलिंबचिंतां [illegible] । सौख्यं दानं विमोजनं च कुरुते व्याधिं च मानं [illegible] ।
सिद्धिं लोभमपायमर्कशशिनोः ग्रहणात्समये ग्रहदृति । अथ ग्रहणे कृत्यं ग्रहणप्रतीकारमाह । तदग्रभे ।

[illegible]

तस्य ग्रहणाशुभस्य [illegible] नाशाय जपस्वर्णगोदानम् । जपो गायत्र्यादिमंत्राणां स्वर्णं सुवर्णं गौर्धेनुः । भूमिदानं च
उक्तं तत्वादर्शे [illegible] दीनां यथा यत्नात् दानं कार्यमिति विशेषः । तदोक्तं प्रतापमार्तण्डे व्रतपविधिस्वर्णादिदानं भवेदिन्दु
के: । दानं ज्योतिर्विदे [illegible] । सुवर्णनिर्मितं नागं सतिलं तांम्रभाजने । सदक्षिणं सवस्त्रं च श्रोत्रियाय निवेदयेत् । तमोमय
महाभीम सोमसूर्यविमर्दन । हेमनागप्रदानेन मम शांतिप्रदो भव [illegible] । स्कांदे । गोदानं भूमिदानं च स्वर्णदा
नं विशेषतः । ग्रहणे [illegible] नाशाय देवतायनिवेदयेत् । व्यासेनोक्तम् । सर्वं गंगासमं तोयं सर्वे ब्र
ह्मसमा द्विजाः । सर्वं भूमिसमं दानं ग्रहणे चन्द्रसूर्ययोरिति । अन्यच्च । यश्मशाने भवेद्दानं [illegible] विधीयते । प्रत्यक्ष
ने भवेद्दानं [illegible] स्नानं विधीयते । सूर्येन्दुग्रहणं यावत् तावत्कुर्याज्जपादिकमपीति । शिवरहस्ये [illegible] देवार्चनादि
कार्यम् । अन्यत्स्नानविषये [illegible] मपीसंस्रवो [illegible] माह । [illegible] इति । तु वि
शेषे । पर्वे [illegible] । [illegible] । उक्तं च । [illegible] ।
[illegible] । अत्र पर्वे [illegible] ।

[illegible]

मतस्वान्नुधरानस्वदशेक्त्यमितिपनेषांमतंतंदसत. मदस्वरूपाः कालस्यमर्यायोनमकगतगाभिताः। धीधुमंधपाता

स्यागम्लसांगतिहेतव इति सूर्यसिद्धांते पातानामदस्यतोक्ताः पातोनाडुस्वपर्याय:। दान्तेलोनानवमेनेव पातो नाडुस्व

नंहसा। क्षिप्तिपत्येभुविन्देपश्चवन्द्रादीनामयंक्रमादितिसूर्यसिंपालोनते:। पातानामदस्यत्वाद्ग्राहोर्दर्शनमेवानुपपन्नं। ननुत्र

हतोवन्द्रसूर्ययोश्छादकोनाडुर्दस्वतरव. मतस्वनाडुवसोनिराकरेत्यादि उनातोनिरूपितिवेन. भानोर्मध्येमहिछायातनुले

र्कसमेपिया. शशांकपातेग्रहणं किं. दागाधिकेतनकेइत्युपक्रम्य छादकौ तो भास्करस्येन्दुरवस्थानवमद्येन. मद्धोपां प्रा

स्वरवन्दुविरात्पस्पभवेदसो. मतो मच्छायांमास्यवन्द्रस्य छादको भवेदित्यर्थ:। इति सूर्यसिद्धांते छाद्यछादकभावोभिहि

त४ स्यवरवप्रस्मागतिनो धवमितानसुभास्करेतोव. नाडुकुंभामंडलग: शशांकमित्यादिनोक्तवानाहे त्याधि. ना स्येन्द्वोऽसा

निध्यमस्यनोपवर्णितेना डुर्निरूपित:। तस्माद्राहोर्दर्शनं नाडुना सोवतनमे दर्शनं वानुबमेव विवन्दिनेरवंवनोहे दर्शनं

नाडुदर्शनमितितत्स्वतन्त्रतयानुपपन्न तस्मादर्शनशब्देनोपयोगोजन्यते नाडुदर्शनं नाहूनरागलक्षितनाडुदर्शनमिति.

मयमर्थ:। नाडुनमिपातसंसर्गेन दर्शनमुपयोग इति नाडुनेवजन्नरागोपयोगपरसास्येद दर्शनमिति मितिकर्मपन्नामिश्र

ताशसिद्धि मितिजास्पम जन्यरागत्वतानसंभवेसतिवनस्था. सत्यतादर्शनाहोत पावान्यतादर्शनेप्रजा. पीडाविति

[illegible]

प्राग्यान्तासर्ववसांमहतोस्नानादिर्थेयवाक्यान्मुक्तिनोभवति. केविन्नुदर्शनादर्शनविषयेकोलभिवा रूपवेत्यात.

सद्वास्नानादितिवदंतितदसत. तन्मतप्रातिविध्यांकेस्मादिनासांगान्यनोनिषेधस्यउपमत्दर्शनस्नानेन्दोर्नो

नमोमित्यंनास्नंपातं कदावन. ननोयनन्तन्नातिरं नमेध्यंनमसोगत, विविनक्लोपरक दर्शनरूपमनतिवेधानुपप

ने:। प्राग्यन्नदिवाना डुदर्शनवदस्यनाहूनयागजन्यरूपत्वेननुपक्षेत्यभावात. तस्मादुपलक्षणे: सूर्यविंवमलो४

परस्परस्पादिदर्शननिवेधस त्यागतोयस्नानदानाभ्युन्नसदहानं. तन्नोक्ते: शास्त्रे कागरिमानत्वेषु छ्बातसिन

कालेस्नानदानादिविधेयमितिनिश्चितं:। मतरवमेधापायमतो उपयोगेस्नानदानादिविधेयमेवसनौसूर्यो

पमाने दिवावं द्रोपमागे वस्नानदानादिकं तुववनात्नभवति. तदुक्तं निगमे. सूर्यग्रहोयदासौ दिवावंद्रग्रहोयदि

तत्रस्नानं नकुर्वीतदद्याद्दानं नवक्वचिदितिनादरेत्महतोडवि दिवौ ध्यं नास्तीत्यपि स्पष्टनेत. नोवरिवचनंत

संक्रांते: कुडुल्पक्रकालत्वभवेत: काले: वंद्रस्यवि नरागेनेपा व दिनवोवन इति म ल स्नात्सामनपर्वतदर्शनगोवन

स्यानोवानरूपाकोकुरूपकालेभवतीतिग्याव्रस्तु:। तदुक्तंविरवमनिवंवे. दिवावन्द्रग्रहोनासौ सूर्यपर्वनिवुलपदं। सं

श्रीराम।
नीति ॥

यस्मिन्निशीथं तथ वनाति रथो तेनाव नेनक्षत्राप ने गत्तितागत्तितानस्पिपति धटिका: कृत्पकाले इत्याद्य ।। मन्वादौ सोपपास सह
लंबतेन मितदर्पणे प्रदेशो मूत्रवाप्य क्षर इत्युपलन्दालाम. वंद्रादित्यहनन्त गालांतित्थ्य भगानने। महोग
नंत भोक्तृष्यं इत्युक्त्वा तोयदा. कुर्यात् दृष्ट्वा तु भोक्तृष्यं स्नानं प्रस्थानतः पवमिति. गस्तात्तीतज ।। गस्ता वेवास्तमनं नवि चन्द्रा
वाप्य तौ पदि. तथैः पर्वे कुदवेस्तत्वा मध्य हनेन्न न: ।। हापनवोर्गा मौ दर्शनोदय या मूल थवन्ती पविशिपन
लेन्दवौ. स्नान पामे श्वा या धनतो न परदिवसे पिदवर्शनाभावे उपवास: प्रसज्येत. तथापत्र स्पर्श कालेग्रहणं दृष्ट्वा
स्नानं अहितं तत्रातामे ध दर्शनाभावे दिवसद्वयं तयं वास्यात् दद्वान्वा वास प्रसंग: स्नान वथि बालत्वाव नंति. त
स्माद्धस्ति दर्शनार्थ एव. तस्मात्कृत्ती वग्गहणं दर्शने ग्रहणान्ती ने स्तिमेधानाव नेजिग्रहतो ग्रहणामद दौव
वाव मतानां जेन गंतुमश्ल्लेन वा प्यादि नोल्लानादि विधेय मितिलाल्पकीर्थ: ।। स्नान एव भागवते कुन्तेतललोना
भिन्न लेतानां पादनीय लोकानां मध्ये ज्ञतया क्षेपिगलितहति शिष्टाचारो मेवाल्लि. एवं चाति कृतनत्वाभावे विग
हणानि देव: ।। किं तु नक्षिकृत्वा नकत्वे तस्मान्गसमांके तिपर्वणि भूतेल्याद्युवेन्द्रणं क्षेप्रकत्यन्तोला धवशिष्ट मास्प
प्रेषानाणादिवाक्ये दर्शपरामा चाद्व. स्नानर्वमूलेपनेहृतिपदं प्रकुशं यांतिस्य दर्शनाभावे विधिपेण. पर्वोत्तिष्ठ

स्म
ग्रह

त्रभग्न हणं यांति ।। येषां तु भास्करस्थानेनाप चन्द्रकृपकमेत: कर्मन्दायपप्रि नदेशान आयु वति वतेनता ।। पितृपन्दाधि
नाथाप ऋर्व स्थाने भवेद्ग्रह: ।। मातृपन्दाधिनाथाप वन्द्रस्थाने भवेद्ग्रह: ।। होतायांर्क स्नानेपस्ल नन्दने वानिशाकर: ।। आपा
त्वं देह माप्नोति स एव मरणं क्षिपति. यस्य त्रिजन्मनक्षत्रे ग्रहस्ते ये राधिभास्करौ. तेषां तानां भवेत्पीडा मेव
ना: यांति वर्जिता: ।। त्रंजन्मनक्षत्रे येषां जन्मभिन्नके वा ग्रहणं । वक्ष्ये सत्र जननेदानाद्यतो जपादर्व कर्तव्या: ।।
तस्माद्दानं च होमं च देवार्चनं जपो . . . ततः उपवासानि देवैरक्षकुर्यः. चरांतिमविष्यति. तत्र दानं यथाशक्ति पंचविधा
यमुजगस्पत. कांवनेन विशेष वानि मकरे दिवसाधिके. गस्ते जन्मदिवसेतमतापदपाद्विगाय वेदविदुषेस
वन्हीनिताय। वस्त्रवाहिं समासाद्य भवेद्ग्रहणसंभव: ।। तत्र स्नानं प्रवक्ष्यामि मंत्रौषधिसमन्वितम्. वन्द्रोपरा
गसंभवं कुर्यां ध्यालताबवनम: संज स्यव तु नोपि प्रानथुनस्माल्पानुजेपने: ।। दूर्वा मे वो । पनागरपस समानी पौ
बधाहि क्षम. स्नापवे बुतुन: भाव वालताग्राहसामग्नानिति. गजाश्ववनपवल्मीक संगमात्तगनगो कुलात.
नाजद्वोप्रवे रावद्मदमा नीपभि: क्षिपेत. पंचगव्यं व कुंभे अष्टफलानि व. तीर्थ नं पद्मतसंलेयपंचवत्न

श्रीराम
श्रीशिव

[illegible]
समन्वितम्‌ स्फटिकं चन्दनं श्वेतं तिलं चाभिव पद्मं वामं । गजदंतं च कुमुदं तथानौ श्वेत गुणं नाम । तस्यैव निःश्रि-
येत रजं कुंभे स्थापयेत स्नानं सर्वे समुद्राः सरितास्तीर्थानि जलदा नदाः । आयांतु मम शांत्यर्थं दुरितक्षयका-
रकाः ॥ तिलहोमं च दक्षिणा सहस्रं चाष्टसंयुतम्‌ । एवं कृत्वा प्रयत्नेन स्नानकर्म समाचरेत्‌ । आमंत्र्य नवमिमं त्रे-
कुंभान संक ... कर्मविकम । योसौ वज्रधरो देवो आदित्यानां प्रभुर्मतः । सहस्रनयनः शक्रो ग्रहपीडां व्यपोहतु ।
यः कर्मसाक्षी लोकानां धर्मो महिषवाहनः । यमरूपः चन्द्रोपरागोत्थां ग्रहपीडां व्यपोहतु । मुखं यः सर्वदेवानां सप्तार्चि-
रमित द्युतिः । चन्द्रोपरागसंभूतामग्निः पीडां व्यपोहतु । निर्ऋतिः खड्गधारी देवः प्रलयानलसंनिभः । खड्गव्य-
ग्रोतिभीमरूपनन्दाः पीडां व्यपोहतु । नागपाशधरो देवः सदामकरवाहनः । सप्तलोकाधिपतिः चन्द्रोग्रहपीडां व्य-
पोहतु । प्राणरूपो हि लोकानां सदा कृष्णमृगाधिपः । वायुः चन्द्रोपरागोत्थां ग्रहपीडां व्यपोहतु । योसौ निधि-
पतिर्देवः खड्गशूलगदाधरः । चंद्रोपरागकलुषं धनदोत्र व्यपोहतु । स योसौ बिंदुधृक्‌ देवो भवानीपति-
रीश्वरः । चन्द्रोपरागजां पीडां स नाशयतु शंकरः । त्रैलोक्ये यानि भूतानि स्थावराणि चराणि च । ब्रह्मविष्णु

श्रीराम
श्रीशिव

ततो विप्रा कथेद्धे नाम उपरागानुगामिनीम्‌ । पादुकत्वं च यत्कृत्वा तेन वा भीष्ट देवताम्‌ । चन्द्रग्रहे विनिवृत्ते
कृतशौचात्म मंगलैः । कृतस्नानस्य तत्सर्वं ब्राह्मणाय निवेदयेत्‌ । अनेन विधिना यस्तु ग्रहस्नानं समाचरेत्‌ ।
न तस्य ग्रहपीडा न च बंधुजनक्षयः । सूर्यग्रहे सूर्यनाम सदा मंत्रं प्रकीर्तयेत्‌ । यद्दद्यात्‌ गत्यानि त्यं भा-
वये त्रिपिमानवः । सर्वपापविनिर्मुक्तः स्वर्गलोके महीयते । इति मत्स्यपुराणोक्तं ग्रहणशांति
त्रयचैवाधीभिर्ग्रहणशांतिः ॥ श्वेतं चंपक कंदं च कुंकुमेन कलं चन्दनम्‌ । सर्कि स्फटिकतीर्थान्युदितानश्च

श्रीराम०
श्रीशिव०

५२ वविग्राग्रत्नान । मद्यक्कं देवदानं र्वेविग्रग्रहाणांता रत्नानामनम । जेत्रां वसहदेवीं वनिरशाद्धि तयमेवच । दूर्वा कृतो रत्नी नरशमीथीतो जितसर्वार्थम प्यो बधिपं वमाम्दि ४॥ रत्नानं विदध्यात्द्रुहतोनं पीन्दोः पीग क्रनेः रत्नानि जहंवयस्य ॥ अथ वन्द्रुव जेजे ते मनुष्य पश्चन्दसाह ॥ पापानहनि । शुभफलं देवि वन्द्रः पापानां ४ पाप दुपमध्यवर्ती पापक्रूक पापग्रहयुक्तः ४ । पापात फलेनेसप्तमे ० तस्मान सदा शुभोपि अशुभरव ॥ यदा शुभोपि वन्द्र ४ शुभां रोशे भग्रहनवांशे अथवापि मित्रनवांशे तथापि गुणाढ्य : सन शुभफलदो नाभवेत्

श्री श्री०

सोमनक्षत्रा ६

अथ दुष्ट्यनुष्टु माह सितासितादाविति शुक्लपक्षादौ प्रतिपदि समीचीनचन्द्रे सति संपूर्णाः पक्षः शुभः ॥ असितादौ कृष्णपक्षप्रति पदि दुष्टचन्द्रे सति संपूर्णाः कृष्णः शुभः व्यत्यासवपूर्वोक्ताद्विपरीतं यदा वा पक्षादौ निष्ठो यदि शुक्लप्रतिपदि चन्द्रो दुष्टस्तदा सकलः पक्षो निष्ठः कृष्णपक्षप्रतिपदि चन्द्रः शुभश्चेत्तदा संपूर्णः कृष्णपक्षो निष्ठ इति इदमेतादृग्गोचरबलं चन्द्र बलस्य दृष्टि विवाहयात्रादौ बवश्यकर्तव्ये ता कालि वसन्तु बलाभावे पि आलिनान्यथेत्यर्थ ॥ २१ ॥ अथ ग्रहाणां पूर्वं कर्तुं ग्रहणार्थं नवरत्नसमुदायधारणाशालिन्याह वज्रमिति अत्र रात्रि मुद्रिकायां नवधा मध्ये प्रागादिक्रमेण नवरत्नानि निधेयानि तत्र प्रागिति पश्चिमपश्चिम पश्चिमोत्यपदेनप्रागादिदिशाद्यर्थ तात्पर्यमर्थाज्जातः तत्र प्राचि तत्पूर्वस्यां दिशि वज्रं ऐन्द्रहीरकं निधेयम् एवं वन्हि प्रति यश्चस्तः फलमाग्नेय्यां भौमप्रीतये दक्षिणा सा प्रवालं अग्निदायुः तु पूर्व स्यां दिशि वज्रं वेन हीरकं निधेयम् एवमग्नेयपूर्वशोः नीलं केतौ वायव्यां वैदूर्यं गुरोः उत्तरस्यां पुष्परागं राजेन्द्र गोमेदं अर्कप्रीत्यै माणिक्यं निधेयम् ॥ २२ ॥ अथ सति सामर्थ्ये नवरत्नसमुदायधारणं इदानीमसति सामर्थ्ये एकैकं तत्र रत्नं धारणीयमित्याह अर्कस्य माणिक्यं इति सूर्यस्य प्रीत्यर्थं माणिक्यधार्यं एवं चन्द्रस्य मुक्ताफलं भौमस्य विद्रुमप्रवालं बुधस्य गारुत्मकं गुरोः पुष्पराजः शुक्रस्य वज्रं हीरकं शनेर्नीलं राहोर्गोमेदं केतोर्वैदूर्यमित्येवमर्कादीनां ग्रहाणां रत्नानि

रामः

त्रि ५ [illegible]

आर्य्यास्तिस्त्रः तत्र पञ्च दहेत्तत्रैव त स्वजन्म मह स्वतुष्टा तत्रास्मेव आर्यामित्यर्थः अथो जन्म समुदे सुवर्ता मित्यादिग्रिम श्लोके न संबंध: १०॥ अथ महाम्नस्य रत्नधारणस्या सामर्थ्ये अन्यमूल्या निरत्नानि तारा बलं वक्षाति ताहं अथो संस्था धेस्यमुदे सेनोपायमत्र वर्णपृथाश्यानि धार्या [illegible] हुके त्वोस्त [illegible] लाजावर्त कंमाणि विशेषो वीर्यः २५ त्रि रत्नं नत्रा तृपया [illegible] स्तू वाम्न नाशानेमे न स्यतुष्टो त्योर्हं आरभौम स्यभान्यो स्तूको अथवा लेभार्य: तारेति वहिने तारा वले विके विनतारिने मानारा साजन्म नक्षत्रा [illegible] राष्ट्र तिन्तः पुनः पुनरा वृत्तितत्र महारागतानीयात्रात त्रिरिति स्तु वेन मव्ययंजनन्मे नक्षत्रा दिनं नक्षत्रे ग तिते नेव निर्भते नित्र आवर्तम वाभवन्य [illegible] तारा पाथ्या समश्च भवेत्मा [illegible] मानि फलं रितोर्थः ॥

अथ [illegible] मे राम फला तारा संज्ञोमन ह भाह जन्मारव्यानि स्वच्छार्थः अथा [illegible] त्वे दुष्टतारातां प्रकार दूषे तापरिहारं श्लाघ्ये विकिरे डतेनाह मन्त्येस्व पीतिलानि मन्त्योवतारायां स्वर्णानि लान्यथा शान्तिद धात विपदि विपत्तौ तारायां गुडमिश्रं विपदि विपत्तौ तारायां गुडमिश्रं विकार दद्यात् त्रिजन्म स्तु स्वर्णं तारा श्याकं वं ताका दिदद्यात् अथो प्रत्यरिताराश्च पंचम तारायां श्वेतं दद्यात् नारैः जन्मे त्रि

फ २

५३

पं वसप्तारख्या तारानिष्ठफलोस्य ताः श्राकं गुडं वस्त्र वंतां सतिलं कांचनं कमात् अनिष्टपरिहाराय दद्यादेतद्वि जातये द्विति अथाद्दितीय परिहारः तत्रादिमपर्याये प्रथमा त्र नौ विपत्तो प्रति म २ वा ६ ती या ७ नमी स प्रस्तात पा: सर्वो अपि समान्वतं [illegible] धृतिका [illegible] ता: स्तु: अद्वितीयपर्याये द्वितीयाव नो विपत्र [illegible] त्यूनो आदिशून्यतं तीय का अथवा [illegible] विपत्तारा वा मध्यांश प्रथम वर्णानि मि ६: प्रत्यरिता रायां प्रा रूपांशः चतुर्थ वरस्तस्या न्त्यः मत्तृतायो त्रितीयांश हत्तौ पवररा त्याज्य इति अथ [illegible] तो विपत्प्रत्यरि म त्योते सर्वे बष्ठी विहिकां नेका अपि [illegible] भाः १२ उक्त वदिधि का याम वर्ष्या पे प्रथमे वर्ष्या विपत्प्रत्यरिने धनाः अथ वक्त्रा नस्या गरातो पायमाह [illegible] अग्नि नीमार भगत भानि [illegible] निवर्त मानतन्नो नस्य गतं [illegible] पुन नितानि [illegible] मिश्राह तानि [illegible] वुत्वारि [illegible] तीभाज्या नि [illegible] धमागतं गतानस्यास्ता: शेषं वर्तमाना वस्या ता: तन्मध्ये कस्या विशुद्दं [illegible] मि [illegible] श्रेष्ठ पू त्र [illegible] शेषं प्रवासा च स्या वन्ध्र स्या गतोः स्तुः ता अन्नस्या मे च राशेः कुंस: प्रवासा दिसंज्ञा ४ [illegible] मत्राशेने व्या दिसंज्ञा : एवं मिथुनादिराशिकुम्भतादिसंज्ञा वस्यादितो [illegible] वस्याः अमेश मन्तीत्यर्थः ४ १४ अथ द्वादशावस्यानां नामानि सफलान्याह प्रवास नाशाविति स्पष्टार्थं अथग्रहाणां वेष्टनपरिहारं येमो वधं स्नाने

पं सुवर्णगौरः पीताम्बरः तथा विमलं कांचीशं कोशाजं वाशुक्लामथ वेतो घोटकः शनैश्चरि ६

हस्तिराग्यथ शार्द्दूलं विनिर्मीस्ते नाह लोलांकुशेति नाना भोगप्रशान्तय इति केचित् वस्तुतस्तु अश्वोऽधीसाहवर्ण्यो गोजु
शब्दे नन्दजुर्मिविति गृह्यते कुंभप्रसिद्धं वत्सापरिवार प्रियंगुफलिनी पनोमुस्तासिद्धार्थः सर्षपः निशाहरिद्रा दूर्वा
द्रोह हरिद्रा देवदारु मुरुश्च पुष्पाणि सरसूर्वो अग्रप्रसिद्धं एते तेषां वैदूर्यैः जलैः स्नातस्नानं गृहे हा तथा गृह तेषु अरुण्य
चिताभिषिक्तो नाश्यके स्यात् प्रियंगुरजनीरजनी दुग्धमासीकुष्ठलोध्रसितसर्षपवेदैः वारिभिः सहदेवैः सहलोधैः स्नान
मतिप्रियविलम्ब गृहदोषाभिभूते अथवा रविमरस्थे हस्तिरत्नाः उभौ तं सप्यापधेनुः यंत्रापके कृष्णे शंखं शंखं स्यात्
स्त्रियपायिनि नरः सोममा वारुणो लम्बु शौ वेशीम वृत्ता गौराहवेमहाशिवं महासंकुल के नं ब्रह्मागोमेरवः एताः
ताः इति १९ अथ ग्रहाः गन्तव्याशी प्राक् दिक्षु यमिः दिने फलं दशास्विन तद्यथा न्याह सूर्यो रेति त्रिगमिषित राशेः
र स्यात पूर्वे मे वमत्स्य धटि इसमान नशुभा शुभफलं दाः तु तथाह सूर्यो गन्तव्य राशि प्राक् पञ्चदिना नि फलानि
भौमोष्ठ दिनानि पूर्वं फलदः बुधसप्तदिवसान् चन्द्रोऽपि त्रिनाडिघटी अयं पञ्चगन्तव्यराशेः पूर्वं त्रिमासान्शनिः षण्मास
नगुरुः मासद्वय पर्वं फलदः त्रयोऽर्थः अथा वश्यक येति यासंशालि न्याह दानेमाह दुष्टे योगे इतिरा दुष्ट योगे तथा वना
पर्वाधिकाव्यादुर्मुहूर्ताद्दिदुष्टे पांसुवर्तो यथाशक्ति दानं एवं वर्जेत्र से वस्य घमन्त्र ॥ अथ वसंतितिलक पायाह अ
र्थोऽयमेति पूर्वोद्धृत वचनं मासे वर्जेत्र नन्दे त्र प्रवेशस्य पारिभाराः ते तस्यु तस्मिन् मासे अध्याहीनि फलानि वाच्या

नियम मा विरविवाहे नमनः प्रसन्ति अध्या मार्गो भवति एवं वेद्वारे अन्न मस्य प्राश्रि त्यादि १९ इति श्रीदैवज्ञानंत
सुत दैवज्ञ राम विरचिता यां मुहूर्त चिन्तामणि टीकायां गोचरप्रकरणम् अथ संस्कारप्रकरणं व्याख्या
यते तत्र सत्क्रियते अनेनेति संस्कारः स्नेहनस्मात् नेनकर्मणा वा पुरुष इति संस्कारस्त्री पत्नीपजाताना मा च विशेषविहि
तवेदिक स्मार्तकर्मानुष्ठानद्वारा तद्दोष विशेषाधायक इति पावतां तत्संस्कारात्मलोत्पत्तिः संस्कारशब्दे
नोच्यते तस्य गर्भाधानमुपक्रम तेषु संस्कारा गर्भाधानादयोष्ट चत्वारिंशत् तत्र गर्भाधानं प्रथमः संस्कारः स
वरजोदर्शनाधीनः ततो रजोदर्शनाशुभाशुभफलमुक्त्वा शब्दे न प्रथमं रजोदर्शनं तत्र शुभाशुभं भवति
सर्वलोकानामिति तत्र शुभं सूचक रजोदर्शनमनुष्टुभाह राधो वैशाखः इषः आश्विनः अन्यप्रसिद्धाः
एषु मासेषु आद्य रजः प्रथमो रजोदर्शनं स्त्रीधर्मः शुभं भावि धर्मशुभसूचकं तथा शुक्ले शुक्लपक्षे भे
दर्शने मीयम्बे शुभ्राणां वासरे सत्तनीसमीचीनं ततो लग्ने शुभस्वामिके रे दिवा दिवसे आद्य रजोदर्शनं शुभ
मित्यर्थः अशुभफलापुरमाह वशिष्ठः अशुभमपि समस्त वातं वेसमं तत्सु गुरुसितदर्शनं विदिनि
वाथ लग्ने निमिर मिवार्क ठोरज्योतिः त्यानि कालेस्वपमपस्तु मुपेति प्राप्तुयाद्दीप्तानि कठोर ज्योतिः ६

अश्यापन्दे ८

अथ शुभमासाशुभमन्त्रानाह॥ शुक्रे इति॥ अवरोहणमपि कुलिश शुक्रस्यातिसन्ततौ शुक्रसितामण्डले शुभे तथैव आद्यं नत्रः शुभमिति सर्वेषां संबंधः। मन्दादिति मंगलवर्जनः सितमोम ग्रामिषे अतिनासि शोरव एते शुभमध्यमं पञ्चे शुभनवमीज्ये शक्री शनैश्चरवीतिपद्मजन्मनि च्छत्र। अनन्ति राशाम्नमेकोमंपयं नमनालोधानं च शिखा कुलफलात्परागात। द्विदैवभेषु शुभवनी प्रमातामतोप्रमाणाधिकहीनमन्त्येति॥२॥ अथ निषेकनक्षत्रदर्शनं शशिन्याह। भद्रेति। भद्राप्रतिपत्तिर्द्वादश्यपाणं संख्याप्रातमध्यान्हसावरं ध्याउपनोगेषहतो पाते व्यतीपाते महापाते च आधानं जोदर्शनं नोसरकामिच्छफलमित्यर्थ ४॥३॥ अथ नमस्वयोस्तानमुहूर्तं वसन्ततिलकयाह॥ हस्तानिलेत्यादीनि। एते शुनक्षत्रेषु शुभमिति योनिमामासादहितमुभति योऽशुभ वासेषु च धनुषु भुक्ता सत्यार्द्धामत्तोमतीमेव मतीस्त्रीस्नायात्। अथ विशेषमाह। स्वगेति। स्वगेवती स्वाती हस्ता श्विनी रोहिणीनक्षत्रैः स्नाता अनुमती अवंशीश्च गर्भं लभते। अनुक्रिश्रवणकुलनिमित्तमध्येषु। दाक्षिणात्यास्तु चतुर्थदिवसएव स्नानं कुर्वन्ति। अन्ये विहितदिने कुर्वन्ति तत्र देशाचारतो व्यवस्थाइति। अथ गर्भाधानं शार्दूलविक्रीडितशालिनीभ्यामाह॥ गण्डान्तमिति अथ स्वपत्नी गर्भे गर्भाधाने एतान् दोषान् त्यजेत् इति संबंधः। एतान् कान् त्रिविधं तिथिनक्षत्रलग्नानां गण्डान्तम्। श्रीपति ४॥

नक्षत्रतिथिलग्नानां गण्डान्तं त्रिविधं स्मृतम्। नवपंचचतुर्थ्यादौ कार्यघटिकामितमिति। निधनजन्मर्दौ निधनतारां जन्मतारां च मूलं जन्मनक्षत्रमपरा नीहारमश्विनी भैषज्यां रेवतीमघापातं व्यतीपातं महापातं च मातापित्रोः श्राद्धदिनं दिवादिवसे। उत्पातहतानि दिव्य भौमान्तरिक्षोत्पात्रिविधोत्पातैर्हतानि दूषितानि भानि जन्मर्क्षतः जन्मर्क्षतः जन्मराशेर्जन्मलग्नाद्वा अष्टमनवमषष्ठमलग्नं पापयुक्तं मंगलीयचतुर्दशी षष्ठमीयुक्ताम मावास्या च पूर्णिमा। पर्वाण्येतानि गजेन्दुनिसंक्रान्तिं च वदेति। संध्याद्वयं भौमसूर्यशनिवासर आद्यराशिः नजोदर्शनादानभद्रिनवचतुष्टयं त्यजेत्। ५॥ कालविधाने। षष्ठ्यष्टमीपंचदशीचतुर्थी चतुर्दशीमप्युभयत्राहित्वा। शेषाशुभाः स्युस्तिथयोनिषेके वनाः प्रथायां कार्यमितितेषु ज्ञाना। गर्भाधानमिति। अनन्तराः इन्दुमृगोत्तरहस्तमैत्रमघाधाने हिताश्च वरा वनिष्ठा धनता तात्कालगर्भाधानं सतत्शुभम्। गुरुहस्तिहस्ता नुराधाश्च स्वाती वासुरा चातसवं उत्तरात्रितयं सौम्ये रोहिण्यश्व शुभाः स्मृताः। आधाने मृत्युस्थापौष्णमघुमंसममन्यमिति। ५॥ अथ गर्भाधाने लग्नमिन्द्रवज्रयाह॥ केन्द्रेति। शुभैः केन्द्रत्रिकोणे समस्तिः पापस्तैः आयारिगैरसस्तिः पुंग्रहे रविभौमगुरुभिर्दृष्टलग्ने सति। तथाओजे चन्द्रे ओजांशगे विषमराशिनवांशगे सति। अपि शब्दात्तत्र विषमांशगे। युग्मराशौ समनवांशे गर्भाधानं कार्यम्। मध्य

श्रीराम.
श्रीशिव.

[illegible]

वित्तादिहीनत्वादिशक्तितः गर्भाधानं मध्यमं स्यात्. गुरुवित्तादिहीनत्वात्[illegible] अनुगौडे तिमध्यमाः ॥ ऋतौ शाप[illegible] कालितान्
स्मृतिर्भिन्नकालक्रमेति इति. एवं गर्भाधानं विधाय पुंसवनं कार्यमित्याह. विष्णुः ॥ निषेकात् समये मासान्ते वा कुलवदनात्
पर्वकालत्रयमदात्[illegible] गुर्वान्यामपि मासकालं इति गर्भाधानम्. ८ ॥ अथ सीमन्तोन्नयनं. आह च[illegible] जीवा
कैति । एतत् सीमन्तोन्नयनं[illegible] नन्दा त्रैः तिथयः ४ । ९ । [illegible] अमा ३० [illegible] द्वादशी १२ रसा षष्ठी ह
अष्टमी ८ [illegible] दिनेमासाधिपे पीवरे पुष्कले सती सर्पः ॥ एतादृशे समये अष्टमे वा
मासि अष्टमे मासे वा षष्ठे मासे वा सीमन्तः सीमन्तकर्म स्त्रियो गर्भसंस्काराः कार्यः ॥ तत्र शुभमासैः [illegible] तोरसमि[illegible]
[illegible] पायैर्मासि त्रिषु समिद्भिः पुंसां[illegible] नवा योषिद्विषमनार्योभिर्नवां योषिद्विषमनारतैः सति
[illegible] अमात्र विशेषमाह. [illegible] ॥ यद्यपि शुभदोषोपलक्षणा षष्ठाष्टमध्यमान्, सीमन्तजनादेकोपि
[illegible] कुजः पंचाष्टकं[illegible] ॥ हंति सीमंतिनीं सोऽपि[illegible] सर्वदा नसंशयः ॥ ननैधने[illegible] धने शुभे सिंहे नवोः
स्त्रीपुंसयोः । अस्यापवादः ॥ [illegible] मनाशीरः[illegible] शुभवीन्दितः ॥ यद्यष्टमनाशीरः भस्यों[illegible] दोषमाशुभ्यपोह[illegible]

श्रीराम.
श्रीशिव.

[illegible] पुनर्व्वाशितो[illegible] वेतानि निधोहस्ताः पुनर्वसु. [illegible] आश्विनी कृतया. [illegible]
मध्यमे पादद्वये सीमंतनद्वन्तद्विगुणन्. [illegible] वाधुवांस्वसदहे धुवा सितोरोहिताप्रुनेमाम्रांस्यतेवती एष
[illegible] शुभमग्रहालां[illegible] कालांमानेवकार्यम्. गुरुः ॥ रोहिरोपेदवमादित्यं[illegible] [illegible]
[illegible] सीमंतादिद्युसंततम्, सोम्यानां वानवनीः स्युः सीमंतादिद्यु शोभनाइति. जन्मर्भं सीमंते निषिद्धमाह.
[illegible] ॥ [illegible] शुभमन्तं [illegible] सीमंतपात्रादि
शुभंगत्वे शु. गुरुः ॥ मासप्रसूत्या कार्ये शुभदृत्यं गुरुशुक्रयोः ॥ नदोषपरामतो मासोगर्भादिकं तथा. यद्यपि शुभवन
स्पष्टमनं कर्तव्यत्वात् [illegible] ॥ [illegible] मासवर्षकमलापि[illegible] सीमंतेनसदैवविधानाद्[illegible] वानद
[illegible] सीमंतमुहूर्तं एतज्जमस्रवा ॥ नृसिंहः ॥ सीमंतोन्नयनं स्योन्नतिनियानमनाशिषु. पुंसवनं ज्ञानवेद्विधानत्सह
वेकादिनेतथा । ८ ॥ अथ मासेश्वयनान्तस्त्रीसोमंदनवजंवसंततिं[illegible] मासेश्वराह इति. अष्टमासेमाभानते

तत्रम।
तीशिव।

स्त्रीणामिति। विवाहे गर्भसंस्कारेषु गर्भाधानपुंसवनसीमंतादिरूपे स्त्रीणामपि अमन्त्रकं कार्यम्। इतनकर्मसु वस्त्राजंकृ
नादिधावनादिशुभकर्मसु नेव वन्दवनंग्मासम्। यदाभन्तीमन्तनरुदापुन स्त्रीणामेव। राजमार्तण्ड:। विवाहकार्ये कृ शुभप्रतिष्ठा
गर्भप्रतिष्ठा यनि ता विशुद्धौ। स्मृत्यानि कार्याणि यवस्य शुद्धौ पत्न्यां विहिते प्रथम दाविशुध्या। ६॥ अथवेदांच यते वपुंसवनमि
ताधानसदर्शं पुंसवनमुहूर्त विशिष्ट कर्मामुहूर्ते वेन्द्रवन्त्र माह। कुर्यादिते विति। कुर्यादिते: सीमंतकर्मणु दिते: तिष्यादि
मित्रुपत्नान्विते लक्ष्मीये मासि पुंसवनाख्यं कर्म विधेयम्। पुमान्स्नूयते ऽनेनेति पुंसवनं कर्म पुंसोऽनहेतुता। अथेति।
सीमंतानंतरमेव मष्टमे मासि विशिष्ट विधान जीवै: अवशानोऽहिती पुष्ये। उपनेन्द्रिते दिवसे तथा। ने। मेनु मे शुभ स्वामि
केन्द्रभ उत्तदष्टेयाम त्रुम गृहे अष्टमस्थाने शुद्धे सर्वग्रहरहिते च सति विशिष्ट कर्माकर्तव्या। १०॥ अथ जातकर्मनामकर्मणो
मुहूर्ते उपजात्याह। जातकर्मादीति। जातकर्म यद्यपि जन्मानंतरमेव विहितं तथापि संक्रांति [illegible] व्यतीपातादिदुष्टदिवसे
न जोपि जन्मादसंनिधाने यातत्कृतं तत्शुभमुहूर्ते विधानेन कार्यं। गर्ग:। अथ [illegible] निधानेव संक्रान्तौ ग्रहणेऽष्टमतापि। अर्धं

तन्न सूतिकास्नानं वसंततिलकाह। पौष्णेति। हस्तोऽश्विनी। एषु नेत्वादिषु नक्षत्रेषु समित्रभगवीज्यकुजेषु अनुराधानक्षत्रे सूर्यग्र
हे भौमे वारसहिते च स्वस्थाप्रसूतायाः स्त्रियाः स्नानं प्रशस्तम्। आर्द्रा त्रये श्रवणा मघा भरणी मिश्रे ध्रुवनिकायि सूर्यक्र्त विनाशनश्च
स्मम्। अधयाने शशिवारे अनुराधा मी भ च घष्टीतविदिष्टदशीति अतिथिषु न शस्तम्। स्तन्यपाने मुहूर्ते दैवशपद्धते। जिस्तोभौ
मंपसिप्य त्यविष्ठिपानेव वे ध्रतम्। मदुध्रुवान्दापमे शुस्तनपानं हितं शिशोरिति। अथ प्रसंगात् प्रथममासोत्पन्नदंतफलं साई
ध्रुवक्रीडितेनाह। मासेवेदिति। बालस्य जन्मानंतरं प्रथममासे चेत्सद्यो दंतभग्नो भवति तदा स्वयं विनश्यति। ततो द्वयादिके द्विती
यादिमासे तु जातभगिनीमातृग्रज्यानक्रमात् हंति। द्वितीये मासि यदि दंतोत्पत्तिः तदा जातं कनिष्ठभ्रातरं हंति। एवं तृतीये म
भगिनीं चतुर्थे मातरं पंचमे पितृ अग्रजान्नं षष्ठ्यादिमासे तु सुतेनमोग भते। स तु मे मातामहों मष्टमे तु ष्ठतानवमे लक्ष्मी
दशमे सौख्यम्। अथेवि शुद्धेचा धिकमेव। अयोद्गतिः अयोगतनौ जन्मकाले एव सदसनः दंतवृतः स्वयि आदिहास्वापामान्
पितरं च। आदिशब्दात् मातरं विनाशयतीति। चौदमिति। वासभयाय पुद्ध उर्ध्वपक्तौ जन्मानंतरं विहितेति निषिद्धपि कोजेसद
शनरवे [illegible] आत्मादावित्यपि गादिहा। अमात्मपितृ नाशये वेति। ऽस्तं विशिष्ट यमी तने: ऽपति प्रथमं यस्येजायते तेव स्त्रियो द्विजा:।
तेर्धा [illegible] सहवपस्यस्या ज्ञात्मभार्गवसतम। मातरं पितरं चापरवादे दातमानमेवचेति। ॥

श्रीराम

श्रीशिव

खो भट्टो ५

[illegible]

-स्नानं एव कालनियतो जातकर्मो नाम देवेति । तस्मिन् जन्ममुहूर्ते पुत्रस्य तत्कांवस्तदा शिष्यो ॥ जातकर्म च कर्तव्यं पितृयज्ञं च कर्म तत्र जातकर्मादि निवस्य जातस्य शिशोः जातकर्मादि शब्दानाम कर्मा प्रयुज्यते । यद्यपि तत्र तु ईशीम स्वमीकृतो माद्रिक योन्यानि विन्यास । १७ । ५ । मिश्र श्रुतन्तियो विवर्जितं तिथौ शुभेन्दि शुभ वारे तथा एकादश्यां द्वादश्यां वासरेष दिने तथा शुद्ध ध्रुवं तिथि नन्दने शुचि सोऽस्त इति । नान्ते जातकर्मादि विधेयं कर्तव्यम् । तत्र श्रवणे जातं तत्र सर्वेऽपि स्नानं कृत्वा कार्यम् । वशिष्ठः । श्रुत्वा जातं पिता पुत्रं सचैलं स्नानमाचरेत् । उत्तरायणे तु न्यायोवादे स्वरवात् तत्र । तत्र शीतोदकेन कुर्यात् निमित्तं स्नानं शीतादिभिः काम्यमेवेति वेति । नात्रापि कार्यम् । वशिष्ठः । पुत्र जन्मनि यस्यैव तथा संक्रमणे तथा ॥ आहोऽस्वदर्शने स्नानं प्रशस्तं नान्यथा निशि । सुतके तु समुत्पन्ने पुत्रजन्म यदा भवेत् । कर्तुः स्नात्वा कालिकी शुद्धिः पूर्वाशौचेन शुध्यति । नाभौ तन्नाश च गमनाशन्तो सारव्या वने । दिवा यदा हन्तं तोयं कृत्वा स्वर्ण पूतं तु तत् । नाभि स्नाने तुलं प्राज्ञे स्नाया दनलं संनिभा विधि । जातकर्म प्रयो जनमाह गुरुः । आतकर्म क्रियां कुर्यात् पुत्रायुः श्रीविवृद्धये । ग्रहदोष विनाशाय सूतकाशुभ विच्छिदे । कुमारस्य हनाशाय प्रसोस्तत्र विघ्न हर्षं हरति । एकादशेऽह्नि विप्राणां क्षत्रियाणां च द्वादशे । वैश्यानां षोडशे त्रिंमासोऽर्थ शूद्र जन्मन इति । । मिशिष्ठ नमा

श्रीराम

श्रीशिव

खो ५

तत्रैव यथांशि नपि । गजच्छगतं वा तंनौस्पंवा स्नायवेद्द्विज । तदभावे तु धर्मतत्कांवनेनु वनातने । सर्वौषधिभिः सर्वगन्धैः धी जैः पुष्पैः फलैस्तथा । पंचगव्येन गव्येन च मिकामिश्र भार्गव । स्नापयीत पावकेन धातानं मज्जयेत्त दनन्तरम् । स ब्राह्मणा नकर्तव्यं तत्पात्रास्तु भोजनम् । क्रम्मेः ह निविप्राणां तथा देयाव दक्षिणा । कांचनं च गजं गां वा भुवं वा सनमेव वा ॥ ६ ॥ इति दंत जननशांतिः ॥ १ अथ दोलारोहणमनु भाह । तत्र बालस्य दोलारोहे -दोलायां स्थापने ऽर्भस्य मासि कांतनन्दा भौत पंचनन्दा त्रै उत्पन्नं द्वित्रिम पंचनन्दा त्रै ने लगं न द्वित्रिम पंचनन्दा त्रै देहकार्श्यं प्रशस्तं स्यात् । तद्द्वित्रिमे विशुभिश्च नन्दत्रैया योगात्यंद्भिलोमनगं प्रुवम् । पद्धिवमेनु द्योदा जौ उत्तरे व्याधिसंभवः ॥ २ ॥ शुभ प्राधिबुधानः रायने सुखीति । १७ । अथ दोलारोहणमुहूर्तं च संतति नका स्थार्छेन उत्तराद्वैर्नानिः क्रमशः मुहूर्तं वाह । दंताः ऋति । दंताद्वात्रिंशत् । स्कार्याद्वादशमासाः षोडशपक्ष तदोद्वादशादिशोदश एतस्मिन् दिवसे तथा शुभवारे मृदुस्थिर ध्रुव नन्दा त्रै उपजान्दितेषां जानां दोलायाम धिरूढि नारोहः स्यात् । अथवा तु षमासेग भोजन समये पात्राप्रकरतो जन समये निष्क्रांतिः क्रमशः एवं संस्कारपूर्वं कंगृह द्वाशिगर्ममनं स्यात् । आजान्या । स्कर्क मितेन्हि द्वादशे दिवसे कुर्वीत । गृहान्निः क्रमलं तु नो श्वतुर्थे मासि कारयेत् । पात्रीन्ने समये मासि तृतीये द्वादशेऽहि वेति गुरुवचनात् ।

[illegible]

[illegible]

श्रीराम ।
आशौच ।

७९

[illegible]

अथानेकाशौचनिपाते जिज्ञासायां ... कालो मुख्यत्वेन मध्यमादिविधाने नास्ति इत्यनेनैव ... [illegible]
विधानेनाशौचव्यवस्थेति । नन्दनोक्तिरिति । एकदुःखेषु बन्धुषु हि तैः पिण्डनोदकेन कुर्वीत । १७ । अथ [illegible]
दशाहादिदिनसंख्यामनुक्रमाह । पूर्वः परस्मादिति । पूर्वः पूर्वस्मादिति [illegible] दिनस्य परिशेषमादि [illegible] दिनस्य बाधकत्वं
स्यादिति दशाहं बाधेत्यर्थः स्यात् । पूर्वस्य त्रिदिनं परस्माद्दशदिनमित्यर्थः । बहुना । सगोत्रः अर्धं पूर्वस्यामाशौचं पंचदशादि
नामिति । परत्र दले पंचदिनानि । [illegible] दशाहं दशदिनं [illegible] प्रादिनं [illegible]
[illegible] । अन्ये तु [illegible] त्रिदिवसं [illegible] । यत्तु [illegible]
[illegible] । १० [illegible] ६
त्रिदिनानि [illegible] । अथ देशान्तरे [illegible] । गर्गः । [illegible]
[illegible]
[illegible]

यत्रोपजीव्यादि [illegible] कुर्वीत २०

श्रीराम ।
[illegible]

अथ बालमृत्यौ जननाशौचापवादमाह । कुमारं बालादिति । नीलावत्त्विति । तत्तीवाद्युदकादि । [illegible] गर्भाधानकालात् [illegible] जन्मकालात्
प्राक् तीर्थे पंचमे कुमारकाणां कुमारकर्तव्यं [illegible] दर्शयतीत्यर्थः । गर्गः । [illegible] विशेषतः । पंचमे सप्तमे वापि [illegible]
[illegible] कुमारस्य द्विजातीनां सर्वे बान्धवाः [illegible] । [illegible] नेदनादिति ।
[illegible] सर्वे बान्धवाः [illegible] । [illegible] १२
[illegible] ११।१८।११। [illegible] प्रतिपत् [illegible] ।। विप्रा
[illegible] जीवितमिति । [illegible] । [illegible] स्यात् । [illegible]
[illegible] । सौम्यगतानां [illegible] सौम्यगतानां
[illegible] स्यात् । [illegible] । [illegible]
[illegible]
[illegible] स्यात् । [illegible]
[illegible] स्यात् । [illegible] ।

[illegible]

मंत्रा २ वपम्द् ष्ठगातो. नन्दौनंवष्ठषेदेविसद्दासर्वगतंष्ठभे. [illegible]

वितत्पमिपं [illegible] नाम. औविताभोगाधिनेभुमिर्दहत्स्य [illegible] लाताम्. [illegible]

मन्यताम्. तस्यापवे थनं [illegible] मोश्रालताभोजनम्. तत: [illegible]

प्रत्यो: साधान्तांधिथेबाभावात्. [illegible] इति [illegible] २१ [illegible]

तस्मिन्काले [illegible] इति. [illegible] २२ [illegible]

[illegible] इति [illegible]

[illegible]

श्रीराम।
श्रीशिव।

[illegible]

श्रीराम।
श्रीशिव।

[illegible]

(६०)

श्रीराम:
श्रीशिव:

[illegible]

स्त्राम· [illegible] चन्द्र [illegible] [illegible]

[illegible] सति [illegible] स्यात्· [illegible] चन्द्रे सति [illegible]

[illegible] नाम [illegible] ३२। [illegible] माह· [illegible]

[illegible]

[illegible] प्राप्नोति पंचमं दिवसं विना इति· [illegible]

[illegible] इति· [illegible]

[illegible]

[illegible] ३३। [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ३४।

श्रीराम
श्रीशिव

[illegible] हस्ता [illegible] स्वाती [illegible] पुनर्वसु: [illegible]

[illegible]

[illegible] ३७। [illegible]

[illegible] गादिति· [illegible] पुनर्वसु [illegible] हस्ता [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ३८ [illegible]

[illegible]

[illegible]

श्रीराम. ५०
श्रीशिव.

ना

एवं नित्यतिथ्यन्तत्रिकालं गर्भाधानेर्वाष्टमे कार्य्यं गर्भात् जन्मनो वा एकादशे क्षत्रियस्य वैश्यस्य द्वादशे आनां [illegible] अष्टमे कार्य्यमिति
गर्भाधानेर्वा द्वादशमितीयं । नारदः । गर्भाष्टमेऽष्टमे वाब्दे गर्भे जन्मतो वा पञ्चमे नाम । गर्भषष्ठे वा एकादशे वा श्रीपञ्चमे द्वादशे वा विषममिति ।
अत्र [illegible] गर्भपञ्चमे ब्रह्मवर्चसकामस्य । गर्भपञ्चमे आ [illegible] षष्ठे गर्भाष्टमे [illegible]
[illegible] गर्भादिः संख्या पर्यालोच्यमिति [illegible] २ क. आपस्तम्ब [illegible] गर्भाष्टमेषु [illegible] गर्भैकादशे [illegible]
गर्भद्वादशे वैश्यमिति [illegible] गर्भषष्ठे [illegible] आ [illegible] त्र [illegible]
ता. एवं गर्भैकादशे [illegible] । अथ गौणकाल उच्यते । [illegible]
[illegible] गर्भाष्टमे इत्यादि [illegible] तस्मिन् [illegible] गौणमाहुः । [illegible] षोडशवर्षपर्यन्तम्
[illegible] द्वाविंशति [illegible] वर्षपर्यन्तं गौणमित्यर्थः । मनुः । आषोडशाद् ब्राह्मणस्य सावित्री नातिवर्तते । आद्वाविंशात् क्षत्र-
बन्धोराचतुर्विंशतेर्विशः । अत ऊर्ध्वं त्रयोऽप्येते यथाकालमसंस्कृताः । सा [illegible] वित्रीपतिता व्रात्या भवन्त्यार्यवि-
गर्हिता इति । ३८ । अथ व्रतबन्धेनन्दादिकं [illegible] प्रतिष्ठेत्यादिना [illegible]

श्रीराम.
श्रीशिव.

अथ [illegible] इति । [illegible] मातापित्रोर्मृतयो-
[illegible] कुर्वीत । [illegible]
[illegible] मातापित्रोर्मृते [illegible] चौलं [illegible]
[illegible] गर्भिणी [illegible] भवतीतस्याः [illegible]
[illegible] तीर्थगमनं तीर्थयात्रा [illegible] गमनमपि [illegible] चौलं [illegible]
[illegible] कुर्वीत । [illegible] मध्ये [illegible] प्रेतवाहनं । विदेशगमनं [illegible] गर्भिणीपतिः ।
[illegible] मातापित्रोः [illegible] जीवतोः । मुण्डनं सर्वतीर्थेषु [illegible] गर्भिणीपतिः । नारदः । वपनं मैथुनं
तीर्थयात्रां वर्जयेद्गर्भिणीपतिः । आ षष्ठमासादूर्ध्वं [illegible] । ३५ । [illegible] चौले [illegible]
[illegible] पञ्चमे दिने चौलं [illegible] कर्म हितं स्यात् । ।
[illegible] चौल
पञ्चमे दिने यदि चौलं [illegible]

श्रीराम
श्रीशिव

ऽस्य जैनवनाहपद्यव्याख्यानावसरे तस्य ऽदये जन्मेद्दति व्याख्यातं यथा मेघजन्मन्ति श्राम्यागात्मकं तथा नापात्कालो दश्याभागा
विंशतिकः नाडिकावायवनाः तान्नेन मेघजन्मेऽदयं प्राप्नोतीतावद्दर्शिनी नन्दनम् दयं याती ति तदनं तनं तावं तरवां शावतीका
जेनोदयं प्राप्नोति तावन्द नभ्युदयहत्य मेन न्यायेन सर्वे यां नन्दनालामुदकोभ्रातनस्तुएवं व्याकुर्वते यस्मिन् काले मरीचिन्याऽद
स्पितित्र संबंध: संपद्यते तं समय मानध्यया वन्द नया उदयस्पितित्र संबंध स्तद तनेयायान्काल: सो मरीचि स्याऽदयऽ
यते एवं सत्युदय नानोदयो रांतरानी दलितमा गैता मायानिष्ठ कालेन्मागच्छेत स एव तनन्दनोदयइति निः [illegible]
र्थः। वऽस्मि निति। मलिनक तिका दीनव स्याव प्तानक जिकायस्य सः एवं त्रितिमे नाम्न नाधायस्य त्रयौकः नोहितेपा
यस्य पंचपि म्यातिम धायस्य [illegible] यरवत्यानोर्यमल ऽनना करान्तस्योपस्यस एवता दयः लोनदक्तो वयौदनं
तनं स्तुं मनमामेति प्राप्नोति वशिष्ठः। मन्ना गर्ग: पितृपंच रुस्व बऽान्निविष्णारवगुनर्यमन्दौ:। त्रिमैत्रमः पमृत
सं निम्नोति दोषीन नोप्ता निध नंगतः स इति ।ॐ। इति लोग्रमुहूर्ताः। ३८। अथ प्रातः कालत्वादन्दानां मुहूर्तं प्रपं
ववामन्छंदसाह गतोऽपे ति गतो विष्णु प्रति प्रौ वाकुसन स्वती नमा नन्दमी: एतादेवता: संभजपंच मेयवैत निशिव
एकादशी दशमी द्वितीया षष्ठी पंचमीः तृतीया मासा मन्यत मतिप्यो नवाऽक ऽनमा यतो मते सति तथा लेखनन्दा

श्रीराम
शिव [illegible]
आतोवसंते विप्रालां श्रीकेनारां थनपप विश्वा पुरप्यं वसमें यादि नानायोपनयनं लाभानले वमा तेषुमा घादि पुन
पंचमु। रितेति। क्षिप्रालिहलाखिपुष्या: भूयाति नेहि लघुनानयं माहरले या व नारिनवलाघ निष्ठा यनताना
प्रनर्व स्वलाम। मूलं मध्य निम्मनेयती विशानुराधा: तिलः सर्वाः नो प्रदमत्राए पुषाविं ये पुरानवं धनं सत प
नंव प्रजापत्यादिवऽ अन्दे गान्धादि पुपंच मु मूलो दिशट रेवैय समै त्रैपुनतवं धनमिति कार्याभ्दनती मतिकाम
धाविशाखो यज्ञस्य काम्यनकार्य मित्यर्थ:। एतानि सविशाखो नन्दाश्वमैन नामिप्राये लोकानि धृवि मूलं ज्येष्ठा यनताना
धिरप्हीनानी पति निवंधे। अश्विनीमम गाविनामृहलो द्यापावं यराकूपे पुष्येव पुकानाम् लपां भवती पौया
मैतयां यास्वेव नताना पुष्यं नवं धंप्रयस्यते प्रनवं नमानमानं तमयो नपि हलनये दैत्यविभु नवेव यानेन्दु पु
व्याखिनी नेवती श्वित हलेशान शिवेनी विशादिभिवनोतो पेन्दु यौ यात्यानीक व्याहतानु स्वन्तु पवनयनं
भागी यादै कु निनीन्द्रे। आर्जेतिस्वपुष्यपपु मवंद्रदिवसे पुपनंसल: अर्थाम्नोमनानी विधि पौ नादः। आवा

श्रीराम
श्रीशिव.

६६

द्वित्रिस्त्रिविति । द्वितीयात्तृतीयात्पंचमेकादशी द्वादशी दशमी संज्ञा सु त्रिस्त्रिषु वक्षतं सत्स्यात् । सानंदेन सप्तमी नवमी चोदयो :
प्राप्त स्यात्पुनः तदसंज्ञामिश्रावेलात्तेषम् । उक्तं च । नैव नैवं विनष्टं नावसतेन त्स्थापन्ने गजेग्रहे । सप्तमान्ते बोधवीतः
पुनः संस्कारमर्हति । स्थापादिमेति । विहितमासांसं स्थापनं स्यादिमं त्रिजन्मे पंचमी पर्वं तं प्रतं वसत । स्वपन्का
चतुर्थीमपि स्थापन्दो त्यागं त्रिभागं प्रथमं देवतं सदितिच श्रिष्ठो ज्ञेयः ॥ नवेति । त्रिधा विभक्तदिनस्य नवोपि भागाः
क्रमेण तत्फलानि मध्यं नपनान् संदोषाभयंति तच्चापनात्भागे व्रतं नसत । सप्तमान्ते बोधनीतः पुनः संस्कारमर्हतीति मा
नदोन्हेः ॥ त्रिविधा विभज्य दिवसं तत्रादौ वर्म मैदिकं । द्वितीये माध्यंदिनं तृतीयं [illegible] सायमिति । ४१ । अथ त
प्रतनं वेसान्यतो जन्मनं गयोग प्रमाणिकमाह । कर्णीस्येति । त्रिपौ षष्ठे स्यात् षष्ठ सप्तम स्थाने वे [illegible]
दृष्टोजन्म स्वामिनोत दा प्रधमाः मन्तव्यानक्ता ॥ [illegible] भागी वैवं दृष्ट्यो [illegible] सोधमो द्वे [illegible] अन्नाद्य

श्रीराम
श्रीशिव.

अथ सामान्यतो जन्मनक्षत्रमाह । शुभग्रहाः लग्न षष्ठ द्वादश स्थानस्थिता रवेतस्थु ; तदा ब्रतबंधे शुभमनाः पापास्तु तीय षष्ठैका
दशस्थाः शोभनाः स्युः ॥ सोमकर्त्यैति । कृती अरक्तपन्दीयो विधुर्धवस्य कर्कस्य रवतनी यदि भवेन्सत शोभनः नान्यथा । गुरुः चंद्रे
जन्मनि धनेः स्यात्नवमो गीतितेतने अरक्तपन्दे भवेपत्न्या सुभेत् गोपि शेषत इति कस्य परस्त्व स्यचंद्र सदा एवान्यथेपाते ।
वर्द्धमानोपिया कर्तो वं द्रोयदि विजन्मनः ॥ निःस्वं कतोतिप्रतिनं जन्मगः न्यपनोपि स्तामिति । उच्चस्य सर्वं विनोः पन्दपोर्देशो
वागतोप्य वस्पा । स्वगृहस्पस्तु तमरव मतद्वेति । ४३ । अथ वर्णेशा शाखेशानाह । विप्रादिशाखिति । गुरुकस्य हस्त
नी प्रस्तवस्तपेश्यौ । भौमसूर्यौ क्षत्रियाणां स्वामिनौ । सोमो वैश्यः चंद्रो वैश्यानां स्वामी । बुधः शूद्राणां स्वामी । शनिरंत्यजानाम्
स्वामी । अत एव शनि वेदः सामवेदोसत्यर्थवेदोद्भूति वेदकस्मात् जीवः शुक्राम्यसौम्या ॥ ऋग्वेदशाखस्तु । अत एवाथ गुरुः मनुष्यः
शुक्रः सामवेदो भौमः अथर्व तो बुधः स्वामी इति । ४४ । अथ वर्षेश्यशाखेशयो ॥ प्रकोपनं नव संततिर्नकेनाह । आदेशो
ति ॥ यः शाखाधिपतः स्वावान् स्तनुर्लग्नं वचिर्जनं वर्गोवन प्रक्रान्तेरालमहाप वस्थितस्ते नवापन्नवस्थं प्रतनंपे
तीव रत्नम् । पथाग्रह ॥ अते दिनामी शातो ग्रहवाको ग्रहजन्मे धनुर्मीनाले अग्रहव लेव सति उपनयन

६५

श्रीराम
श्रीशिव

मनीयत्र्यं एवं सर्वत्र सेवम्: नारदः। आत्मोपि पतिनानात्व आत्मा धिप वेत्थिनो:। आत्मोधिपति जोनेव तु तदपुर्दमंधते आत्मेति आत्मोपेद्दत्तस्येयः स्वामी तत्स्य पत्याद् सोप्योपि स्यात् कर्म शक्ति जीवानां भवेत् सति प्रतंतत् स्यात् अन्यथा नेत्यर्थः। सर्वे सावपनीव न्द्रेस्येव बल आत्मिनी इति श्रीपन्नके। जीवे इति जीवेष गोवद्धानादास्तेयवले सेवाविजितेषु केन पराजिते सति नीयनाशिस्य सति प्रतेनानुषिते न सतावेदस्य त्रिविधिनावेदात्ययनाविधिनित्य नैमित्तिक श्रौत स्मार्त कर्मानुष्ठाना

७८ स्य तेषां समानानं ह्दलेन नहितो प्रती स्यात्। वासिष्ठः। आत्मेत्य गृहगृह कामणो मो स्येवा नेषवा एव। नेजोपकन मनं क्वार्थ वसोरो दुर्धजे सति तेन मौनमध्य पको नुपनपनादि न भवतीति तत्पद्म। तत्रैनी बाधनपस्थित तोपि आत्मेत्यादे: वसिष्ठत्वमाह। वासिष्ठः। अनुनिबाधितमनुस्य स्वांशेना स्यो भाभागेन आत्मेत्येनागनेषु केन नीवकुलम्बम् अनुते इति। श्रुक स्वयमनु नाशित्स्यात्वं उचम स्येवैव्यदात्रिततंभवति नीवत्वंप्रवादि येरणो पनर्यैते संभवतीति ध्येयम्। ७५। तत्र जन्ममाताद् प्रति प्रतयमाह जन्मन्देति। जन्मन दैने

नाग
शिव

[illegible]
जन्ममातेजन्मने नेत्यादि आदेन जन्मति भोविप्राणां बालानां आपद्म गर्भेवि त्रविप्यात् द्वितीयगर्भादि पविप्रती वालो भ्रूते पसोपवीतेविष्याधिकः स्यात्। तत्रापीमां सनीये उभानां जननादिवे द्वितीय गर्भादि बालके सति जन्मनामात्यले स्मादौ विपाधिको प्रती स्यात्। आपद्मगर्भेनुने बातर्फ आन्विये बपरव। शौनकः। जन्मोद्ये जन्मनुतानका मातेतत्पा जन्मति जन्मनाशौ। प्रतेन विप्रो त्यपति भूतो विप्रसाविशेषैः प्रतितः लिव्याम्। गर्भिण्पेगर्भन मापनादो: दत्तं तदुक्तं प्रतनं धनेनु। ततो पि कंजन्मनुतानवानुमाते भपाजन्मनिवाडवानाम। विप्रमदेय वाडवाहत्यले भानात्। प्रथमदत्त मेकोनविंशन्नत्राणां तस्तत्त गर्भे जन्मनुतानकात्रित्युक्तं जन्ममातनि षेधनुमापद्मगर्भविषयौ नृ जिपवैश्यकोविप्राणां नुवाडवा उधानाविति विशेषो बालेनापद्मगर्भिका नापद्मगर्भ सापनलं जन्ममातेउपनयनंजन्ममातादौ प्रथल

श्रीराम.
श्रीशिव.

७५

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

श्रीराम.
श्रीशिव.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

श्रीराम
आदित्य

फूजामवनीह माने प्रयनय नादि ... संस्कारः द्वादशवर्ज्य स्यानस्वपि ... फूजामिघत: तथात्र तीर्था
दिस्या नस्य स्य फूजामात्रापेक्षित तस्य ... मदात्र तास्तीति किं ... स्याति तीके ... त्रिक ... याय ... नार्थादि
शब्दः नवाक्षमंत्र ... प्र ... देदिति ... हस्थितत्र ... ग्रावम: तस्यापवादो नालको ... गोव
नाक्ष ... स्व ... दिनं ... त: तस्योपनयनै ... चैत्रे मीनगते नवौ · इत्यौ ... गीवेनीव
... नीव भागमे · मौंजीवंध: शुभ: ज्ञान: चैत्रे मीनगते रवौ · पाठांतरम् · जन्ममात ... सिंहे
नीदेवात ... त्रोदान · ... चैत्रे मे ... निविद्ध ... पाठांतरम् · तौ स्याप ... चैत्रे
चैत्रे मासि ... त: ... द: । ... गौ ... दिन ... त्तो ... त ... गतेना निष्य ... म
स्या भौतो ... पिवर्जनी ... दिया वा [illegible] दिमं सेव ... इति · इदं नलो ... यवा ... तनि

मः

गहुत३ पप ग

अथ व्रतबंधवर्ज्यानन्नुष्टुभाह । हस्तेति । एषु व्रतबंधो नेष्टः । हस्ते प्रथमत्रिभागरहिते हस्तपक्षे प्रदोषे यस्मिन्दिने संध्या
काले प्रदोषो भवेत् ॥ दिवसप्रदोषे लग्नस्तनामकं तत्रैव ग्रन्थे वक्ष्यति अनध्याये वक्ष्यमाणे निशीष इति ॥ अंग वंग कलिं
गेषु सौराष्ट्रमगधेषु च तीर्थयात्रां विना [illegible] पुनः संस्कारमर्हति ॥ पुनः पुनः संस्कारप्राप्तिनिमित्तानांतरमेव नैमित्तिकं कार्य
मिति न्यायेन यदि रात्रिसंभाव्यस्तदोपनयनं माभूदिति रात्रिप्रदोषि । तथा प्रातःसंध्या प्रातः संध्या [illegible] नस्याः गर्जिते मे
घशब्दे ॥ वशिष्ठः । प्रातर्न हि पूर्वसंध्यायां यदि दोषा दिग्गर्जति । नदिने स्यादनध्याय व्रतं तत्र विवर्जयेत् । अपराह्णे ... भौरो
पनेष्टः मेषः ... निरंशो ये वभौ स्वरे ... नोपनयनं नानध्याये गलग्रहराशेः प्रथमभागस्यानिरंशः सूर्य उच्यते । न
भागे ... ग्रहे गलग्रहाः त्रयोदश्यादि चत्वारि सप्तम्यादि दिनत्रयं । चतुर्थी चैकतः प्रोक्ताः अष्टावेते गलग्रहाः । ऐवप्रमा
नो हरेत्प्रदोषे निश्यनाध्याये भद्रे लग्ने गलग्रहे मेधंविनोपनीतस्तु पुनः संस्कारमर्हति । गलग्रहे प्रदोषे च स्वल्पायुष्ट
पजायत इति च ॥ ४८ ॥ अथास्य फलमनुष्टुभाह कुडोजड इति । षट्कर्मेति याजनं याजनं चैव तथा दानं प्रतिग्रहो ।
अध्यापनं चाध्ययनं षट्कर्माणि [illegible] धर्माक द्विज इति । अन्यत् स्पष्टं । ५० । अथ चंद्रनवांशफलं स्वनवांशे सापवादे
नमोटनकं ... साह । विद्यानिरत इति । यस्मिन्कस्मिन् राशौ यदि शुभग्रहराशिनवांशे वर्तते प्राति विद्यानिरतः
भवेत् । यदि पापग्रहराशिनवांशे चंद्रस्तदा हरि दुःधानरहितः यदि स्वलवे वक्र ... नवांशे स्यात्तदा वड्डुःखसहितो

67

राम:

रमाह कर्मेति। कर्मलोभ्भवलो प्रदितौ पुनर्धेन नन्दाने उपनयने स्यांशोस्यात् हा धन ... यान भवेत्। तथा नारदः। भ्रमणा
द्दितिनस्य केन्द्र सूर्यो भास्यानिधना करे। तत्र प्रतीवे दृष्टा सधनधान्यसमृद्धिमान्॥५१॥ श्रीराम। अथ केन्द्रस्थानां फलमाह
माह। राज्ञेति। केन्द्रस्थाः पाधिविवर्तैः प्रत्येकं सहितेन माहेवंकलं ज्ञेयं। अन्यत्स्पष्टम्। अन्यच्च लग्ने संवेत्केन्द्रस्थ स
निंबविनीयसर्वे ग्रहाः शुभाः स्यव गम्यते। मुनिभिस्तु केन्द्र पापानि निषिद्धानुक्तं। नारदः। कुजितं केन्द्रगे भानौ प्रतीनो व
शनाशनं। कुजितं केन्द्रगे भौमे शीघ्राबाप्य विनाशनं। अत्र स्वगृहे वा ... पापाः केन्द्रस्थाः शुभफलदा नारदः।
अन्यथा न्येति विशेषार्थवचनयो विषयविवेके॥५२॥ अथान्यदाह। शुक्रे जीवे वा केन्द्रे प्रत्येकं सूर्यसंयुते वृतौ निर्गुणाः
स्यात्॥ भौमे संयुते कुरवेश्च। शुक्राहि शान्त ... वेश्चाय स्यसः ताहृशः स्यात्। तथा शनिसंयुते निर्धनो नि ... जो निर्दयो
वा स्यात्। तथा तस्मिन्नेव शुक्रे जीवे वा केन्द्रे प्रत्येकं संयुते ... सर्वविद्यानिपुणः स्यात्॥५३॥ अथान्यत्प्रमाणमाह
ह। विधौ सितांशगेति। ... केन्द्रगे तनौ ... सति प्रतीवद्रुः समस्ताश्च ... वेदान् वेत्ति तीस
मस्तवेदवित् ... संस्थिते वा केन्द्रे सति लग्ने गुरौ ... सति
ण स्यात्। महेश्वरः। जीवे लग्ने ... धर्मा ... स्ये वि ... सति प्रतिनिर्धु
नारदः। केन्द्रे सर्वगुणोपेतं ... दोषदुष्टा ... गोपमा
धुनशाव्यते। दोषवेधादयो महादोषादुत्यर्थः॥५४॥ अथानध्यायान्नेपनयनं ... आह। शुक्रविशुक्रेति। अनध्या

सं० ३ श्रृं ३

राम:

ति३

निल्या अनध्यायाः। आषाढशुक्ला द्वादशी। ज्येष्ठशुक्ल द्वितीया। पौषशुक्ल ... द्वादशी। माघशुक्ल ... तिथौ। अनध्यायाः भू
तः ... द्वितीया तृतीया ... अमावास्या ... भूताद्वित्रितयं ... समाहारः त
थासं ... मस्तास्तु ... नि ... तिथी ... इत्यादि ... नोक्ताः। तथा आषाढशुक्ल द्वादशी ...
द्वादशी ... द्वितीयामाघशुक्ल ... ... मन्वादि ... ... तृतीया
४५ द्वितथापि ... नानध्याये ... ... द्वितीया ... अनध्यायः। तासां प्राप्त्या
निधानात्। तथा ... द्वितीयोपनयप्रस
... अन्यासां युगादि मन्वादीनां प्रतबंधे। ... बाधाः।
... पापानां ...
तन्मते ... अनध्याय ... नाथः। गौतमः। ... द्वितीया
... अध्याय ...
... प्रतिपद्यष्टावनाशी ... मन्वादि ...
हरो। अनध्याय ... द्वितीया
मिश्रधृष्टये। ... मन्वादयो युगादयश्च ... पूर्वाह्णे ... द्वितीयावा।

आश्विने ऽश्वमीसिता। वत्सर्षी ब्रह्मपी माघे रताशेपवदाः स्मृताः। नैमित्तिका अनध्यायस्त्वस्मत्पर्यसारे निर्णीतो भवे
पोल्कापतनादिरसावी भूतेष्वाकालिको नध्यायः। अनुत्पाते वा कालवृष्टौ वा आप्रहरि ज्येष्ठांतात्। कालादन्यत्राकील
वृष्टिः सायंसंध्यागर्जने ऽरुद्रयोतो नध्यायः। अर्धरात्रादुर्दुगर्जने अर्धरात्रे वा आकालिको नध्यायः। प्रातःसंध्यागर्जने त्व
होरात्रमिति। अकालं समर्थादिरूपं ये काले अकालेभवं आकालिको यस्मिन् काले निमित्तमुत्पन्नं समहारभ्याद्विति यद्धिने
तत्कालेपर्यंतमित्यर्थः। स्मृतिरत्नावल्याम्। अनुराधर्षमारभ्य षोडशार्क्षेषु भास्करः। पावद्यरति वैता वदकालं मुनयो
विदुरिति कालेवृष्टौ तत्कालसमकाले तु त्रिरात्रकं। अतिमात्रापवावृष्टिर्नाभिपीनेति नेत्रयं। आपस्तं॰ उत्पातमभ्युत्पाते
सर्वासां विद्यानामाकालिकमिति मनुः। वौरेस्त्पत्पद्भुत ग्रामसंग्रामे वाग्निकारिति। आकालिकमनध्यायं विद्यासर्वाभ्दुता
व अद्भुते बुध धिशाहिवृष्टिबुवशिष्ट्रः। उपलस्य निरमवपाते। त्यहमिति स्मृत्यंतरे। विद्यु॰ र्जिते वृष्टौ नासंनिपातोप
हामवेत्। कालवृष्टौ तु तत्कालसमकाले तु त्रिरात्रकं इत्यादिका नैमित्तिका अनध्यायाः॰मे॰ खलावंधात प्राग्गुत्पन्नास्त
हाभ्रतवंधोन कार्यं॰ मखलावंधादनंतरं प्रत्लोऽदनयाकात प्राग्गुत्पनास्तहा जातोपि न प्रवर्तते॥ ५५॥ अथ प्र
दोषलक्षणमनुष्टुभाह। अर्कैति। तद्दग्निमे अर्का द्विदिवि प्रदोषस्यात्। यथाद्यादश्या मर्धरात्रात् प्राक् त्रयोदशी प्रवृत्तौ प्रदो
षः। सध्यांसार्धप्रहरमध्ये समप्रवृत्तिस्तहा प्रदोषः। तथा तृतीयायां प्रहरमध्ये चतुर्थीप्रवेशः तदा प्रदोष इत्यर्थः। अर्थाद्धि

ति २ हा४-श्वर८

५१ ५२

प्रहरस्य वर्मधृटिकात्तीयप्रहरस्य वा॰ धृटिके इत्येव धृटिकाद्वयमितेः कालः स्थूलो ऽर्धरात्रशब्दवाच्यः। तेन समासवाचित्वाभावादर्थं द्वि
नपुंसकमिति द्वक्ष्यशी समासाभावः॥ ५६॥ अथ व्रतबंधानंतरं सायंकाले वृष्ट्यां प्रलोदनाख्यः संस्कारोभिहितः। तत्रापि विशेषमा
ह। प्राग्प्रलोदनेति। स्वष्टार्थः। उक्तं च नृसिंहप्रसादे। प्रलोदनविधेः पूर्वं प्रदोषागर्जनं भवेत्। तदा विघ्नकरं सेयं चतोर ध्ययनस्य नत्
तस्य शांतिप्रकारं तु वक्ष्ये सा स्त्रानुसारतः। स्वस्तिवाचनपूर्वं तु हवनं कारयेद्बुधः। प्रधानं॰ ज्येष्ठ्यसातिद्युतो भवेत्तास्
तं च हस्व तेरवि छूनवके द्विधा समच्छूये। गायत्रीपुंजते मंत्रैः प्रायश्चित्तं तु सर्पिषा। धेनुं सवत्सकां दद्याद्धाध्यापपरस्यीनी
शिल्योहोमविधेः पश्चात् स्यापयेत्त्र ससदि। ब्राह्मणान् भोजयेत् पश्चात्ततो प्रलोदनं चरेत्॥ ५७॥ अथ वेदविशेषेणानः
त्रारिता वसंततिलकयाह। वेदेति। मृगाश्लेषार्द्राहस्तचित्रास्वातीमूलपूर्वा त्रयेषु ऋग्वेदाध्यापनं। रेवतीहस्तान्
राधामृगपुनर्वसुपुष्यरोहिण्युत्तरा त्रयेषु यजुर्वेदाध्यापनं। अश्विनीधनिष्ठापुष्यहस्तोत्तरात्रय। आर्द्राभिश्रवणोत्पुना
मघे॰ हाध्यापनं। रेवतीपुष्याश्विनीहस्तानुराधाधनिष्ठापुनर्वसुषु अथर्ववेदाध्यापनं। पूर्वश्लोकानुवृत्ततत्पद
यदा मनयमुप नयनं सतरशुभमित्यर्थः। उक्तं च। मूलेहस्तत्रयेसाश्चे सेपूर्वात्रयेतथा ऋग्वेदाध्यापनं कार्यं मेखलावं
धनं बुधैः। पुष्ये पुनर्वसौ पौष्णे हस्ते मैत्रे शशांकभे। ध्रुवेषु च प्रशस्तं स्यात्। यजुर्वेदाध्यापनं॰ पुष्यवासवहस्ताश्चिवशिवं
कर्णे तत्त्रयं प्रशस्तं मेखलाबंधे वेदुना सामगायिनां। मृगमैत्राश्वीनीहस्तरेवत्यादि तिवासवम्। अथर्वपा

८३

[illegible]

अथान्यं विशेषमनुक्तमाह। नांदीश्राद्धं इति। नांदीश्राद्धं तत्कृत्यानंतरं पदिसंस्कारं प्रमातुः। पुष्पेरजोदर्शने जाते सति तदनंतरं च न संनिहितावं श्यकतं ज्येष्ठधर्मशास्त्रो ......शांति विधाय चौलं पवित्रं विवाहश्च कार्याः। अन्यथा समीचीनं लग्नांतरसत्वे सति चौलादिनसत दुष्ट पत्नेमित्यर्थः। मेधातिथिः। चौलं चैव व्रतं चैव विवाहे यज्ञकर्मणि। पत्नीरजे स्वलापस्य प्राप्तस्य न शोभनम्। स्मृत्यंतरे। साग्रमभ्युदयश्रा द्धं पुत्रं ..संस्कारकर्मणि। पत्नीरजस्वला जाता न कुर्यात्तत्पिता तदिति पितेति नांदीश्राद्धात् कर्तुर्हृत्पत्न्यास्तां। अतो ज्येष्ठस्त्री आदिना करिष्यमा णानांदीश्राद्धात्। प्राक्तत्पत्नीरजस्वलावितततदा नांदीश्राद्धं निषेधान्मंगलं न कार्यमेव। संस्कार्यमातरि रजस्वला पातु संन्निहिते ......तरासंभवे शांतिं कृत्वा तदानीमेव तन्मंगलं कार्यमारभ्य....ध्यानात्स्मृत्युक्तदोषः। अदृष्टशकुननिराशार्थं शांतिः कार्या उक्तं च। वधूव रान्यतरस्य जननी चेद्रजस्वला संपूर्णो नववले प्राप्ते कुर्यात्तत्परिणि विदुर्नमिति। बले ग्रहबलेश्चान्यादि बले च वाक्यसारे अलाभे मुहूर्तस्य रजो दोषे ह्युपस्थिते। श्रीपं संपूज्य विधिवत्ततो मंगलमाचरेत्। हैमीमाषमीतां पद्मां श्रीसूक्तविधिनार्चयेत्। प्रत्यवं पापसंहृत्वाभि...षि च्याहितमाचरेत्। पद्मां नुत्ते मंगलेषु मंडपोद्वासनात्। प्राक् मातरि रजस्वला पाशांन्त्याहितं कार्यमेव मंगलस्यासमाप्तत्वात्। परतु ज्येष्ठा ..त्रीआदिना कृतो नांदीश्राद्धात्परं तत्पत्नीरजस्वला चेत्तदा न कोपि दोषः। अन्येऽपि विशेषास्तत्रैव। उपवासेनशुद्ध्यंतिनार्यः सघोरजस्व लाः। एकादिन्यो विवाहादिदेशभंगे शुचा पहीति। पत्नी अथ क्षुरिकाबंधनमुहूर्तं चानुक्तमाह। वि....चैत्रेति। चैत्रवर्जितेषु पनपनमासेषु माघ्वकालगुलावैशाखज्येष्ठेषु इत्यर्थः। आदिशब्देन व्रतं वंधोमितिनन्........ लग्नाहीनां ग्रहतां। कीदृशो व्रतमासा दो विशोमासनरहि ......आदिसामान्यनिषेधादेव सिद्धं। तथापि भूमिज्यभौमवाररहितेसूर्यादिवारे तान्पाता ...... विवाहतः। पूर्वक्षुरिकापाके

[illegible]

अथ केशांतसमावर्तनमुहूर्तमनुक्तमाह। केशांतमिति। षोडशवर्षेचौलोक्तदिवसे मुहूर्ते। गोदानपदनक्षत्रे केशांतसंस्कर्म स्यात्। गावः केशादीपते स्वयंतो चक्रिर्ललदोदानम्। गोदानं षोडशे वर्षे इत्येतद्बाललभविषयं द्वाभिवामियोद्यायिदेवत्तविंशे वर्षेयातः तथा मनुः। केशांतं षोडशे वर्षेब्राह्मणस्यविधीयते। राजन्योद्वाविंशे वैश्यस्य व्यधिकेततइति। आश्वलायनः। प्रथमं स्यान्महानाम्नी द्वितीयं च महाव्रतम्। तृतीयं स्यादुपनिषद् गोदानाख्यं ततः परम्। अत्र गानालिकाना गोदाना ख्येजन्मापाददेतु षोडशे इति ... न्यनकारअवपोदश्च महानाम्नीवतुर्दशो महाव्रतम्। पंचदशोऽपनिषद्व्रतं षोडशे गोदानमिति। एवं त्रिषु ...

.......गोदाना ....व्रतेषु .... महानाम्न्यादि मवति। अतोत्केति। हि मिश्रपेन पसोपवितो अ भादिवसमा दिपद्देन ....माव ....नकर्मेष्यते। अत्र कश्यपेन वैत्रो वर्जितः। चैत्रमासविवर्जितेषु माघादि षुपंचसु एतद्व्रतगोदानानंतरं विवाहात् .... कुर्यात्समावर्तनकर्म परस्वाद्गतः ....द्वितीयवर्षे .... द्वितीयेविदध्यात् धीमानत्र दंति यमेन ...... तिततलि .... ध्यायस्तत् पः .... ८९। इति श्री ....

.....ती .... ति .... भावेति।

श्रीराम.
श्रीशिव.

शुभं भर्त्तादि तनुकुजं यथी जं सप्तमाद्यो वस्याः सा श्रियगी स्वधर्मीण कामरूपस्वरूपमतिरूपेण साधनं तस्याः कुरथी जत्वं सुलग्नपदे न थीजं शुभं भवति । पुनः शुभकुज यथी जयकी ॥ तत्रिशुतां विवाह भीन तां त्रधी नोति शुभ्र मामन द्दृश्यम मोल्के ॥ ऽ पगता ॥ प्राप्ता ॥ मनो हि तिनि श्ववेन विवाहलमवः पतिद्विंस्पतो विवार्यम इति । नन्न ज्वलमकाजीनग हजनितशुभाशुभं इनति क्रममिति वेन्न । सोति वस्टे स्था वेदितशुभमयोनध्यविषि मास्फूर्जनि सर्व शुभफले ते न जन्मां तमो पद्धुनद्दश्यं सो भवतीति एवमर्थ नया साध्यात् । अत एव सत्या वार्यं शुभ जन्मलग्न क्रियां नं भजनिता कर्यं संभवाः संपदः सर्वलोकानां सोपि स्तत्र प्रचो जनमिति सर्वं त्रदेवम् ॥ १ ॥ अथ प्रश्नलग्नाद्विवाहलग्नकोणद्वयं स्वधनयाह । अथवा देवं मगलोत्र्य ॥ मादो तपूजेति । मादौ मगलाकं त्योलि त्रिपिदं तत्वादिमिर्मीरोध त्रिकलादिमिः संयुक्तमनः प्रश्नकन्या हाहं गणका पति निवेदयेत् । गति धृषीत्यादिकाः सौ वक्तृ ॥ कर्मत्वं शीघ्र संगणकं सु स्पष्टितं सत्या कुणोतः कलगं । पुरुष स्पष्टितं शुभदः सं मयंतीभ्रुते ॥ ऽ ॥ अत्यथाभिक्ततकपुते ॥ फलकर्णु मे नारि बकमथर्वपप्रच्छ पपापि नेत्रितां मलमाविनयान्वितः प्रश्नः ॥ दिक्मोजति । यदि प्रश्नलग्नाद्दशमेदशमे तीपस प्रमपंचमा मातमे स्यात्नेत्वितः । वद्रोमीवे ननुकलादच्छः लपा ॥ ॥ मि शुपतिनपकन्न ॥ लोत् । वामे पवा गोनु तोनिवचनुनो क

श्रीराम
श्रीराम.
श्रीशिव.

रामस्यतमं प्रश्नलग्नं स्यात् । तत्र शुभग्रहैर्दृष्टं मवलोकितं वा भवेत् तस्याप्रणयनं विदध्यात् २

४ अथान्ययोगद्वयं कुतादिलंधितेनाह । विभागमताविति स्पष्टार्थम् ॥ ३ ॥ अथ प्रश्नलग्नवैधव्ययोगमनपंशालिन्याह । षष्ठाष्टम स्थ इति । चन्द्रः प्रश्नलग्नात् षष्ठाष्टमस्थः सदा कन्याया संवत्सरेरा विवाहवर्षान्दर्नाशितास्यात् । अथवा लग्नेषु अधिपतिः कुजः स्यात्ततः सप्तमे कुजो भवेत्तदाष्टवर्षमध्ये रंडा स्यात् । वैदितप्रमपि । एवं प्रश्नेनिषेधहति । कुरुणपः ॥ एकोलग्नगतः पापः पापो ऽन्यः सप्तमराशिकः ॥ क्रोलप्रमाकान्मराजुद्रमस्यनसंयरा यहति । ते पामतेसप्तमे वा स्यादिति पाठः ॥ आमहौ लग्ने वंद्रात स्वरा प्रमे भौमो भवेत्तदाष्टवर्षे रांडास्यात् । ५ ॥ अथ प्रश्नलग्नात् कुलनाम तव स्योगं दोष करुलेनाह । भरुणपः ॥ स्वनीचगः शत्रुदृष्टः पापः पंचमगो यदा मृतपुत्रा भवेत्तस्य कुलटा वा न संशय इति । ६ ॥ अत्रैवविवाहमंगयोगं शुभ्रिताम्यनाह । मदीति । क्रिताति शितकपन्दं दृष्ट्या चन्द्रे यदिवं दृष्टमस्ताद्यि शुभ चक्र कौटिल्यं गतः । सन्तत्र जागतः प्रश्नलग्नादजिन्त्रे प्रेषष्ठेऽष्टमे वा स्या त्रिस्थितः । पापगता चकोन्ति तोऽमवलितदासं कोमाविवाहस्तनाथ कोऽभर्तोति विवाहमंगदः स्यादित्यर्थः ॥ ७ ॥ एवं प्रश्न लग्नाद्वैधव्यादियोगमिच्छायेदानीं जन्मलग्नादपि बालस्य वैधव्ययोगविचारमतिदिशन् तस्य मिति तंत्रादुक्ति कीड़ीतेनाह । जन्मालमिति । प्रश्नलग्नायथा विधवा योगविचारितस्तथा जन्मार्थजंलग्नोद्भवं च बालविधवायोगं ज्ञातव्यं स्यात् । तथा लग्ने यैवेप पाताले पापि नेवाष्टमे कुजे । कन्या भर्तृविनाशाय भर्ता कन्या विनाशदः स्यात् ॥ जन्मनैव तारकेति [illegible] वैधव्ययोगमेलनेन विधवायोगं विचार्य कन्यामातं प्रतं वैधव्ययोगपरिहारं कं कारयेदित्यन्वयः ॥

७३

रा.न.
पि.व.

। तत्र वैधव्ययोगपरिहारमाह । योयो भावः स्वामिदृष्टो युतो वा सौम्यैर्वा स्यात्तस्य तस्यास्ति वृद्धिरिति । सप्तमस्थानं स्वस्वामीसौम्यदृष्टि
तं वैधव्यमितरदाभर्तुः ४७ सुखं भवतीति । अन्ये स्त्रीणां महत्त्वविष्टयोगे भर्तुरेव स्वल्पविष्टयोगे तत्परिहारमाह । अथ परिहारार्थं वैधव्य
योगे प्रतीकारमाह । विधायेति । नहुषितवन्ध्यमाराणामिहापि यो ज्ञेयः । पिप्पलादिः सुतपा कन्यया स्त्रयात्मह एकां तेहितिरेव येनसावि
त्र्यादिव्रतं विधाय पश्चादिमां कन्यां विवेजीवितेनरनायदद्यात् । तदुक्तं व्रतरत्नाकरे । सावित्र्यादिव्रतादीनि भल्लाकुर्वन्ति याः स्त्रियः ।
सौभाग्यं चसुहृत्त्वं च भवेत्तासां सुसंततिरिति व्रतराजप्रकाश स्तत्र गायत्रीतत्त्वः । पैप्पलव्रतं राजमार्तण्डे । वटसावित्र्यां योगे
वा वैसतिम गीदृशाम् । पितामहादि कुर्वीत तन्मध्ये शास्त्रसंमतम् । सुदिने तु भवननन्दायं वन्दताता वत्योन्वि ते । स्नाने धव्यक्ते
योग्ये जन्मनि गहनवत्योन्वि ते । व्रतार्थं मंत्र कुर्वीत वाल वैधव्यनाशनम् । स्नात्वा तां विनवत्र्यां स्त्र्यां कन्यां पितर गराद्वि : । नीत्वाश्व
त्थं शमिस्थाने पद्मावदर्भिक्राभ्रमे । स्वाल वालं प्रकुर्वीत तदिपत्रेण दुर्वाधितम् । कुमारी वार्यनिर्दिष्टं तसं कन्यमादनात
कन्यकां सुव्रपते ऽत्सिंवनं ह्रिति वासनं । चैत्रे वाश्विने मासे तत्तीया सितपक्षतः । यावतस्त्र पात तीयान्या मासमेकं प्रपाविधिः
प्रासरणानां तथा स्त्रीरांप्रजनं च समाचरेत् । तदाश्विवानुपातः कन्या सौभाग्यं वसखान्वितम् । प्रतिमां पालनी राजनी वैराग्यं जनेर्धयेत् । वं
दनान्दात दुर्धायेविल्वपत्रैर्मथाविधि । उपवासैर्मथा भल्लाने वेधेः प्रतिवासरम् । एवं व्रतप्रभावेन बालवैधव्यानिः कृतिः । जायते कन्य
कानां वत तः पालितागृहक्रिया । इत्यश्वत्थव्रतम् । अन्यदपि वैधव्यव्रतयोगपरिहारमाह । बाराहइत्यादि । अथानहरकां तेसव्रत

न.
३२.

स्त्रीणि विष्णुप्रतिमा पिप्पलस्य ऐश्वर्यविन्दौ । एकां मध्ये ऽनन्तरेतासह वन्ये वन्ध्यमाराज्ञेर्न दोषनाशिते सौभाग्यकरणान्वित वरविवाहं कानयित्वा पश्चा
तां कन्यां स्फुटं लोकप्रसिद्धं च पाणमवत्ति तथा विधिवत्सीविने च नायदद्यात् पितादिकः । तदुक्तं स्मार्कतं डे वेन । पालव्य वैधव्ययोगे पिकुंभप्रतिमा
दिभिः । कृत्वा लग्नं ततः पश्चात् कन्योद्वाहो विधीयते । कुंभ इति । मंगल्या स्मृति उपलनातादुर्दतो ऽश्वत्थएव प्रतिमाविष्णोः सौवर्णिदीना
सिनपादिलाहिता नरवानिर्ग्यामादिरूपा । ततः कुंभविवाहः । रूपीग्रहलग्नं वादेवि वाहात्पूर्वं लग्नेय नुताताव ऽत्रहेः । विवाहोक्तं मंत्रयान्या
कुंभेन सह योजयेत् दूनात । पितासंकल्पं कन्याल्याः संवविवाहविधि कर्वकम् । स्नेत्राणां नेत्र देतप स्वात दृश्य तन्त्रविधानतः । कुंभमालं स्नातं
देहं तां कोरेकं तमंदिरे । ततः कुंभं वस्त्रिः स्वार्णप्रमन्यवालितेन्नाम्यधे । ततो ऽभिदेवयनं कुर्यात् पंचपद्मवपाचिभिः तत्सर्वं वस्त्रायुग्मं
प्राल सावनिवेदयेत् । कन्यालंकारपवक्त्रा आघं प्राललैनिधापयेत् । अन्य कुंभ प्रार्थना । वरुणा स्वरूप त्वं जीवनानां समाश्रयः ।
पतिं जीवय कन्यायाः चिरं पुत्रान् सुखं कुरु । देहि विष्णुवरादेव कन्यां पालय दुःखतः ॥ इति कुंभविवाहः । अश्वत्थविवा
हेपि तत्रैव द्विजान् कृत्वा सहआनीयेणमौ मंगलौ द्वारतोरणं । आहूयोद्वाहकालेय नववधूमौ समयत्रेण त्वा प्रणम्य
मौनी वेगालमालंबयन् गृहम् । भवोनीं वैनमं यानीं पितामंत्र मुद्रीनयेत् । उद्वाह वैधविविन द्रव्य तेन मनोहरा । कन्या सौभाग्य

श्रीराम
श्रीशिव.

सोऽस्यार्थहेतवे हं द्विजोत्तमाः । नमस्तेऽस्तु ब्रह्मरूपाय जगदानंदहेतवे । विजितदेवमनुष्याणां मानामायनमो नमः । वनानां पतये
तुभ्यं विप्रकृपाय महरुह । इत्यथवत्यविवाहे संकल्पप्रार्थने । विवाहस्तु कुमविवाहेविधेयः । एवमेव सोऽवर्ती दिविब्रह्मविमपास ह ।
विवाहं विभावप्रतिमां प्रास सायदसयात । दानप्रकारमत्रैव जपमाहे सिते पन्दो सानकुलग्रहेदिने । प्रासतां साधुमम मामेत्यसं
तन्यविधिधाहतो । । तस्येदप्याद्विभाने नवि ब्राह्मस्येवतु पुजाम । सुच्छवतीसुवर्तेन वीथस्यावजावस्तु । निर्मितां तद्विनां ख
क्रूरां खेवकाभ्यासं प्रताम । दधानांवास सौर्णातेकुमुदोत्सवमालिकेन । सदन्वितां सांद ध्यानमंत्रमेतम् मुदीनवेत । यन्ममवाह
वेजनुविधुन्त्या पतिसमागमं । विधावविवस्त्वाद्यैहतोवाप तिनकृत्वा । प्राप्यतातां महाशोकं तयथ: सौभाग्यधनाय हम । वैध
व्यापति दुःखोधनाथाय भवतेच्छते । वहुसौभाग्यकं श्रौममहाविद्योतिमांतनु । सौवर्णीं तीर्णिनिर्मितांश्च रत्नान्तुभ्यं प्रददे द्विज
मानधाह मत्सीतिविवानं प्रवदेदिति । एवमस्त्विति विप्राशीः दिहीत्वा सवतहंवरोत । ततो वै जाहि कैनामविधिकृपीन्मसीदयाः
एवं प्रतिमादानविधिः । एवं धनदादिमेः सहविवाहं एकांते विधाय पश्याद्वादिन्न धीय कन्ताः सनं जितादि । कन्यामा अस्मते वनाय
दद्यात । मागजनविवाहात पुनर्भूदोषो न भवति । यतोऽभिधान खेसेऽ । स्वर्णामधुजिष्पजोनानां वप्रतिमादिस्वरूजिती । तयासहा

अहिंसकं तदनिनतलेतमीपा ।

श्रीराम
श्रीशिव.

वाहेवपुनर्भूत्वं नवापतद्रूपनत्वात । वकाराद प्रदस्यादि । लक्ष्मीरूपासदाकन्याविष्णुरूपं सदानलम । दहतं प्रयादानं दाए । यावहनं
सदा । लक्ष्मीनानावताप्रीत्यै पादनाकन्यकापुजै । । नानवेतत्स्वकुलं सालसीसप्रकर्षाप नंतपा नदुद्धाहविधिर्यस्मात पुनीतोजन
केद्वयम । यथा निर्मलकमलं देवानां पञ्जनाय वै । माहेन्द्र वतिसर्जनतत्या कन्यादृशां भवा । श्रुताव पिसोमादिभिर्विजातोवि
म: प्र४ हिता: । सोजसावितिवेदं गं यक्तोविमवेदउ नाम: । ततोऽग्निस्तपतिस्त्रीवत्सु मनुष्यजातिरिति । यतो देवतमोप्यानां कन्यानां पुन
वस्त्ववविवाहेन दोष: । पुनर्भूमवत्वा नादि । अत एव संयन्यामास्यैवमतात पुरतवान दुहितुर्विधिम । ते पुकोविस्वकन्यावास
रुद्वाहेवकालत्व: पुनिविधानत्वे रविधानात । । अत एव विज्ञामाताजात यामानादत्तयातोय धानवा । पितानिमहदांसान्द्वं
कृत्वा सोद्वाहितायमेदिति कात्यायनादिपरिभाषाविनत्यादेक दान्यपुनर्विवाहं निर्वर्त्य पुनर्द्वितीयविवाहे गाताः पुनर्भूनैव स्मतम ।
अन्यस्तागेनवाहः । अरतलोगनन्दसोति । तजज्योति विंदांसमीकेयादरपापत्यमेवपि तेकल्पकेस्याति । सेवं स्मथम । ८ ।
अपत्तामान्यतोनिमित्तवशेन शुभाशुभप्रश्नं तत्रागि सपाह । । शंखमेनीति । विपरीतीधीराः । एतेषां नवै प्रश्नलग्नेषु तेषु मंगिलं जायते । उप
लन्दा सात्वात्मनोऽसादि तुवगजगाजधरादि संनिधेये पिशुभम । तत्र शुभमयोगा: । वैपनीत्यमिति । यापसः काकः स्वैगर्दभः श्वाकुकुर ।
प्रति छः । यदि प्रश्नलग्नस्तत्तो यापसादिनीदं करोति तदा वैपरीत्यमशुभं लब्धेत । उपलन्दलग्नलादु परेक्षोत्र महिषानामप्यशुभः । अन्ये अ

(७३)

[illegible]

[illegible]

श्रीराम·
श्रीशिव.

[illegible]

...ध्यानीति· एतद्वाक्ये स्वपक्षे कार्तिकस्य पौषमधुबाधकत्वमपि दृष्टं स्यात् [illegible]

इदं सौरमासपरत्वेनाभिमतम्· [illegible] धनोपि· [illegible] [illegible]

एतत्तं विवाहं वदंति मार्गशीर्षाधिकत्वेन [illegible] इति· [illegible] चांद्रमासाद्यनेनावगन्तव्यम् [illegible] माघफाल्गुन [illegible]

[illegible] प्रदाः। [illegible] कार्तिके मार्गशीर्षे [illegible] दिनानि [illegible]

[illegible] नक्षत्रमासाः [illegible] [illegible]

[illegible] स्याद्यजनस्य [illegible] निषिद्धः। [illegible]

[illegible]

[illegible] कार्तिके [illegible]

[illegible] चांद्रमासानां विवाह [illegible]

[illegible] सौरमासं प्रशस्यते [illegible] विवाहे [illegible] सौरमासं प्रशस्यते [illegible] विवाह [illegible]

[illegible] इत्येव माघादि सौरमासविवाहं [illegible] चांद्रमास [illegible] [illegible]

श्रीराम.
श्रीशिव.

इत्यादीनि तत्तैः कृतानि मासावलंबनेन [illegible] स्यादित्यत्र सौरमासस्य ग्रहणमिति· [illegible] सौरचांद्रमासानां [illegible]

विवाहः। एतत्तत्पक्षावलंबनेनैव मध्यमप्रमत्वं [illegible] मध्यमपक्षावलंबनेन [illegible]

विदर्भे बहुमासत्वं [illegible] माहुः। तथाच· तापती [illegible] वां द्वौ मासौ प्रशस्येते· [illegible] सर्वदेशेषु [illegible] विवाहः

यः। तथा विंध्यादेर्दक्षिणतो भागे वां द्वौ मासौ प्रशस्येते· [illegible] सर्वदेशेषु सौरो [illegible] विवाहयोः। ९३। [illegible]

[illegible] निषेधत्रितयोद्धृतयाह· [illegible] परि [illegible] मासे जन्ममासः [illegible]

[illegible] जन्ममासो [illegible] यते· [illegible] प्रतिपादितम्· जन्मनक्षत्रे जन्मतिथिः [illegible]

[illegible] विवाहो [illegible] निषिद्धः। वशिष्ठः। स्वजन्ममास [illegible]

[illegible] मासात् [illegible] [illegible]

[illegible] द्वितीयजन्म [illegible] [illegible]

[illegible] जन्ममासे [illegible]

[illegible] माघमासे [illegible]

नाम-
पित्र.

कन्या ज्येष्ठा मासोऽपि ज्येष्ठः इत्येतत् त्रिज्येष्ठं ज्येष्ठत्रयं तत्र कदाचिन्नैव शुभं न प्रशस्तम्। ज्येष्ठमासेन ज्येष्ठ वर्ष [illegible] विवाहो
नैव कार्य इत्यर्थः। कदाचिदेकतरज्येष्ठत्वे ज्येष्ठमासोऽपि वर्तिनदा मध्यमं स प्रदिष्टम्। त्रिज्येष्ठं विवर्जयेदित्यर्थः। एको ज्येष्ठ मध्ये
द्वय मज्ज्येष्ठं तदाशुभमेव। वचनात्। द्वौ ज्येष्ठौ मध्यमौ प्रोक्तौ एकज्येष्ठः शुभावहः। ज्येष्ठत्रयं न कुर्वीत विवाहे सर्वसम्मतम्। कस्याप
वादमाह। केचिदिति। सप्ताष्टपकत्वे सूर्ये वह्निगे मृत्तिकाख्यं [illegible] ज्येष्ठमासेऽपि ज्येष्ठत्वेऽपि कन्यापा विवाहः शुभ इति केचिदा
हुः। एतच्च ज्येष्ठापत्यस्य ज्येष्ठ इति सामान्यतो मंगलेषु त्याज्यनिषेधोऽपवादम्। मनुरुक्तः। ज्येष्ठे ज्येष्ठस्य कुर्वीत मासदृष्टे बालनेऽपि
तो। नोत्तरायणेऽपि कार्तिकादिमासत्रिदशकर्केदिति। अतः ज्येष्ठस्य दुहितॄणां ज्येष्ठमासे च मार्गशीर्षे च मंगलस्य निषेधमाह मान
राजः। मार्गशीर्षे तथा ज्येष्ठे दौर्भाग्यं त्रयं व्रतम्। मासाद्यग्रभूद् दुहितॄणां वक्तव्येन दशवर्षदिति। स्वपमपि ज्येष्ठापत्यस्य ज्ये
ष्ठकन्या न मार्गशीर्षे तिथौ भवति इत्युक्तं प्रकृ। कैश्चित्तु हस्तौ नेष्ठावानमादि ~~[illegible]~~ [illegible] नैवान्योन्य विधिर्ज्येष्ठापा। क
न्यकापा। ज्येष्ठपुत्रे तस्य विवाहो नैव स्यात्। गर्गः। ज्येष्ठायां कन्यकायाश्च ज्येष्ठपुत्रस्य नैव विधिः। विवाहे नैव कर्तव्यो यदि
स्यान्निधनं तयोरिति। १५ संख्यायां विधिर्बहिः त्रिकोणे [illegible]। सूतपत्रिकायादिति। त्रिजकुले इति। देहली दीपकन्यायेन नान
त्रिसंबध्यते। त्रिजकुले स्थने तु सुतस्य सुतस्य च लाभात् बहुत्वात्। कन्याकनत्रितिं न कन्याविवाहो न स्यात्। नारदः। पुत्रोद्वाहात्

।।
।।

[illegible]
परं पुत्रीविवाहो न च ऋतुत्रये। न प्रतमुद्वाहात् मुतस्तु नादपि मृतान्निति। तद्वदिति। त्रिजकुले त्रिपुरुषस्त्रिपुरुषमध्ये कन्याकायाक्त
रादपि लक्ष्मीजननं पुत्रजननं समावर्त्तनादिपाश्चात्तु ततस्थापनं कर्तव्यम्। गार्ग्यः। कुलेऽत्र नवपादवीजमुंडनादि जातकर्मनादि
नंपविबेधो भवनि। यत्संस्कारयनक्ष्मबीजस्थितान्यिनालिय दृष्टिनद्वसा। दौर्भाग्यमस्तु स्यमवर्तिपस्माच्छायाभित्वादिरम्
रादनादि। कुलाशीमत कृष्णान्तविवाहोपनयनाद्य ब्रुवा। गृहमंगलमित्याहुस्तदन्यदनंतुमसंस्तनम्। ज्येष्ठं कृत्वा गृहं सप्तामासं न कुर्या
दशधुमंगलम्। कुर्वन्ति कुनयाः केचिदन्यस्मिन् त्र्यविवत्सरे। नाभ्युपाय तथा गार्ग्यकायं नैमित्तिकं परः। पुत्रोद्वाहः प्रवेशस्त्रोः कन्यात्रा
लस्तु निर्गम। मुंडनं चौलमित्युक्तं प्रतोद्वाहो गृहमंगलम्। चैत्रनक्षत्र नवेति कर्मचर्ये प्रसत्यानं। मौंजीसूत्रपतनं कार्किपतो मौंजी
नमुंडनम्। गार्ग्यजे वनसनेजिस्यात् तदहलत्रतुदयेत। गर्भे देशि यज्ञस्वापि तत्कुर्यादेकमंदुले। एवं सम्मेलत्वे देशकालेन संकटे
सति वोढव्यम्। उत्कं च। एकोदरोत्पन्नयो द्विकोत्रकदिनो द्वहनेयमोर्ध्वामायाः। न च एकदिने कन्याद्वयसंकटे वप्तुमम्। नक्षतिविधं मानं
समाप्ते संकटे महति। एकोदरसमय योरेकाहे मिलनमंडपे कते। नवेति। सहजायोः सोदरयोः त्रीणोः सहोदरककन्याके यमदेवेनोद्धृत।
नारदः। नवैक जन्मनोः पुंसोर्न जन्ये त्र कन्यके। कनं कन्याद्विदकाले नैकदा मुंडनं न च वपनमिति। नवमदुकौ नैकसवपना र्थः। नैनैन स्य

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

श्रीनाम
श्रीलिख

ग्रहविषयः । पर्यवस्यति । तथा ज्येष्ठोत्पन्नः पुमान् पत्न्यग्रजामग्रजं हंति । विशाखोत्पन्नश्च पत्न्यनुजामनुजं वा हन्ति । तथा च
कश्यपः हृदये । पत्न्यग्रजामग्रजं वा हंति ज्येष्ठर्क्षजः पुमान् । तथा भार्यानुजं चैव हंति द्विदैवजः ॥ तत्परिहारश्च तत्रैव । कन्या
द्यपादजौ ज्येष्ठौ तथा शेषत्रिपादजौ । द्विशाखान्त्यपादजौ ज्येष्ठौ तद्वज्ज्येष्ठाद्यपादजाविति । ज्येष्ठाविशाखोत्पन्नयोः दोषं
तत्परिहारं [illegible] ॥ १९ ॥ [illegible] कूटानां नामान्यनुष्टुभाह । वर्णादि इति । एते वर्णादि । मैत्र्यां
सप्तांगुरोगाधिकारकादि गुणाधिकाः । [illegible] गुणांक [illegible] इत्यादि । २० तत्रादौ वर्णकूटं प्रमाणिकयाह ।
द्विजेति । मीनकर्कटवृश्चिकाः द्विजाः ब्राह्मणाः । ततोऽनंतरं मेषसिंहधनुषः क्षत्रियाः । ततोऽनंतरं वृषकन्याम
करा विट्वैश्याः । ततोऽनंतरं मिथुनतुलाकुंभाः शूद्राः । तत्र वधूवरयोर्वर्णतौल्यात्परस्परं तत्र [illegible]
[illegible] एको गुणः [illegible]
[illegible] ॥ २१ ॥ [illegible] । नतु [illegible]
[illegible] । सर्वेषां [illegible]
[illegible] मीन [illegible]
[illegible] ॥
[illegible]

[illegible] ॥ २२ ॥

[illegible] कन्यानन्दा [illegible]
[illegible] कूटमनुष्टुभाह । कन्यकादि इति । कन्यानन्दा [illegible] । तथा [illegible] एकं द्वि [illegible]
[illegible] ॥ [illegible] गुणाः ।
[illegible] ॥ २३ ॥ [illegible]
[illegible] । एवं स्वाती [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] गुणाभावः । [illegible]
[illegible] गुणविभागः । [illegible]

[illegible]

·आह्निके २·

[illegible]

८२

नाम०
नीतिव०
१०

तानाश्रपिंडवरो । वसमिनासि वरातामावेव नासिवरपत्वेन सति दुष्टभकूटे पि विवाहः शुभो निरूपो गादितः । उक्तंच - गगन्मोहने वशिष्ठवाक्यम् - नाडिनाडे विरुद्धे पि मित्रत्वे चांशनाथयोः । विवाहं कारयेद्धीमान् दंपत्योः सौख्यवर्द्धनमिति - अत्रैकनक्षत्रपादभेदे तु भिन्नतनवांशत्वात् नाडीनिदोषःन तु पसं
हत्यापेन प्रवर्तते - तेनावश्यमचाकदप स्वमिन्नार्थत्वं वाच्यम् - तत्र कररपयार्थद्वितसन्देहे तार्थद्वितीयवचनं नहूह वत् ग्रहवैरापवादकं तु ग्रहमैत्र
वलत्वात् - तेरतानाथसवलत्वामि वापकं प्रथमवचनं शुभवविनोध स्वग्रहनाडीवैरूप्य स्वापवादकं तेन नाडिनाडे विरुद्धे पि तत्रादौ ग्रहैश्व
नाडीवैवेसमानतो नाडिनाडेन तस्मिन्नाडिनाडे तथापवादपरमर्थः । नाडीविरुद्धे वह्निकादिनाडी विरुद्धे कपौशिष्टावां तोयाव
कोषद्धादिवि वान सुभोनेवसन्निहितत्वात् ग्रहसंतव्योमाश्रुप्नी पौविरुद्धे पत्यपनं अभूत्वां प्रायिनं वांशस्वामिभिन्नो सत्रवत्ये मि
नत्वे वस मुदं ते विवाहः शुभः । नवांशमिन्नानि हि व्या ल्पोमिकिन्मानम् - उच्यते - नांशनाथसबलत्वे त्वस्याधिकत्वतामेव तत्र शुभगुणपवन
दोषहे वि ध्वनाडीविनोधग्रह विनोध स्व स्वपति तानक रूप स्वपति तान करूप मित्रवगम्यते - न मिन्नलिपिपदीनाडी श्रुद्धिन्नानाशुद्धि
नावश्यकता वा वेदिताहति - ३२ । अथदुष्टाकूटग्रहकूटभकूटानां म्यनितानं शान्तिम्याह - मैत्र्यामिति - स्त्रीपुरुषयो नाडि स्वामिनो मैत्र
त्रीसत्वांतथा राशिनवांशनाथयोर्द्धवत् स्वादि मैत्रांसत्वां दुष्ट भगतानां दोषो न स्यात् - अत्रिः । नाडीभकोप्रहम्यमित्रत्वे वांशनाथयोः ।
गणादिदोषो ष्टत्वाहः पुत्रपौत्रविवर्द्धनः । अथसम्यकूटस्तावैलादरोदिष्य तेलाभित्वं ग्रहस्त्रोति स्वतं दोषनाशस्येत् - एतमेव षेणप्रीति
र्ह मैत्रीवाधि दुष्टभकूटं षडष्टादिकं नाशयेत् - अतसम्यकूटे सत्पगुणस्त्वः भकूटदोषपवादे वत्वोऽतोगाहति - ३३ अथनाडीकूटस्त

नाम०
नीतिव०

ज्येष्ठानेद्रदृति - ज्येष्ठानेद्र मद्राद्मर्यमा उतानाकात्रगतीभमः पतिः यत्रुणः शततानकाहम्पो नन्दानेम्पो धुगं कुणं द्वयं द्वयं ज्येष्ठामूल प्रभृतयो हस्त
मद्रा त्रनवं त्रयतातानाकर्थभाद्रपदादत्तभमश्वनीय एतन्नन्दानवं पनस्वरमेकनाडी प्रत्यते । अथ त्रष्यम रोहाणनाथ विज्ञान नाथामन तीधनिष्ठाकर्णी
षाढ पर्णीफा ध्रुवमत्र तारभाद्रपदः एतन्मवकं पगस्पगं मध्यनाडी प्रत्यते । अथ वाय्वग्निव्याघ्र विरवोडु कृगरागग्या धुत्स्वाती तरतो गाद्वं स्वाती
विशावोऽनक्षिः अस्तिकाऽहिदीव्यालाद्दवेषाविश्वे उत्तराषाढ दोषवलतोस्ववपौष्णमतेवती एतत्नन्दानवं कमपगत् तीयैक नाडी प्रत्यते -
एतस्फूलेमाह - दंपत्योः स्त्रीपुंसकयोरेकनाडयां पतिनपनमसत्तमध्यनाड्यां हि निश्चयेन मृत्युनपि स्यात् - नानदेन तु विशेषउक्तः वनु स्त्री
खान्हि मोऽन्या वा कन्या वा : क्रमशोऽहि वभाद्य तिभादुंडुमानाडीत्रिवतुः पंचपर्व युगरा तावे तांलेपावैकनाड्यां मृत्युर्न संशयः । एकना
डीविवाहे स्वगुणैः सर्वैः समन्वितः । वर्जनीयः प्रयत्नेन दंपत्योर्निधनं यत इति - अत्र मध्यस्पष्टमाहगर्गः । वत्स्यादकन्यका मन्दांगरा
ये दक्षिणादि कम - विमंतत्व्यापसन्नेनमित्रपर्वं शुभावहम् - ~~तै माडावकि नोर्त रनाम हनु श्वाजिस्यान त्लात दोष [illegible]~~
~~केतसम्द कूटं सेव प्रीति स्वाधि दुष्टनाकूट~~ । कन्यायंजिला श्व स्यादत्तावेतोम्यभादिकम् - पंचमीत्यपमोहतुः पवमा कूः लिपवाजितम् -
मासलोतवे कनाडीस्या दातन्नमप्रति दावजी - दृग स्यावेकनाडीस्या दुरपानित्व सुखितो - नातीलिवाने व तेउरवन : । श्च छम ष्टेतु म मनिमो
गः सनीडे वनिता नीतविकोगः । मध्यमत्वे तैम वेतिविवाहेउ मकोर्मंत्रां व दतिवमाह : । अश्वादिनाडीवेधर्नै कमातरुकद्वितीय ककम -
पाम्यादि तुर्यतुर्यं वपक्ष तिकादि षष्ठ करुम कन्पच्य - अर्केन्दुजन्दोतिस तन्तु जनीयाः केतुः स्थितोनान्हुश्चरांकतोना । जन्मादिनाडी गीतवे
शुभाः स्युः शुभेशुभं स्पादशुभे अशुभंतथा - ०१ । १० । १९ । भुषः २ । ११ । २० । मं० ३ । १२ । २१ । ल० ४ । १३ । २२ । के० ५ । १४ । २३ । शुक्र ६ । १५ । २४ । [illegible]

१ । १० । १९ । २ । ११ । २० । ३ । १२ । २१ । ४ । १३ । २२ । ५ । १४ । २३ । ६ । १५ । २४ ।

८१

१७ ~~८४~~ ८५

शुभग्रहनाडीनक्षत्रे शुभकार्यं कुर्यात् । अशुभग्रहनाडीनक्षत्रे ह्यसत्फलम् ॥ चतुर्थनाडी ॥ पाञ्चालेषु पंचनाडिकाः त्रिनाडी सर्वदेशेषु शुभाव ह शुभफलप्रदाः । पंचनाडीसमायोगः पांचालेष्वालेद् (?) दृश्यते । इतरत्र समायोगाद्दम्पत्योर्दोषकृत् । त्रिनाडीसमायोगः सर्वत्रापि शुभ नक इति । अथ चतुष्पकल्पेषु । दोषापत्ति नाडीसमायोगः सर्वत्रापि त्याज्य इति माण्डव्यकल्पेषु । दोषापत्ति नाडीसमायोगे जपादिकम् । त्रिधा चाशास्त्रोक्तं सर्ववेदे कांचनादिना । हिरण्यमाषि दक्षिणां दद्यात् इत्यादि कृत्वा संयोगे नवसनं हेम सर्वदोषापहारक इति । अन्यच्च । द्रव्य ...षु सुतं प्रदेयं ... पंचमेपि वस्त्रं प्रदेयं ... दत्वा शान्तिं सर्वदोषेति ॥ ३७ ॥ इति नाडीविचारः

अ	आ	इ	ई	२ले
इ	उ	उ	ए	०
वे	स्वा	वि	मनु	ज्ये
श्र	उ	पू	पू	०
ध	श	पू	उ	रे
रो	मृ	म	मा	०

पंचवर्गनाडी ।

अ	रो	मृ	आ
म	२ले	उ	उ
पू	उ	ह	चि
मू	पू	उ	श्र
पू	ध	ध	श
उ	रे	मा	म

इति चतुर्वर्गनाडी ।

आ	पु	ने
रु	रु	मा
उ	पू	म
ह	चि	स्वा
ज्ये	मा	वि
मू	पू	उ
श	ध	श्र
पू	उ	रे
श्र	म	मा

इति त्रिवर्गनाडी ।

अथ वेन्दुभाषार्थं भावान्तरभागकोणिनीत्याह । योनीति । योनयो भागे नत्या षट्पूं भानि गतानि ... मध्यभागकोणिनी संज्ञानि । फलमाह । मर्त्यादिषु इति ० मावमाव । रारामतः ... स्त्रीसमागमे चाष्टी ... इति स्त्रीलाभ ... मध्यभागजे पत्यपत्य प्रीतिः पंचेत । पदे पदे भागजे ... मित्रे ... एकबन्धवर्गयोर्वसहं मे पित्रे ... तत्रमा ... त्रिदेवो ... भागवतेषि । अथ ... नक्षत्रे मतं वर्गकूटमार्गमाह । स्वतोषि पंचमं ... कु इति पंचवर्गाः एकोनवर्गीय्यः ... वर्ग एवमष्टौ वर्गाः स्त्रीवर्गः ...

म० न०

कवर्गो मार्जारस्य ... । चवर्गः सिंहस्य । टवर्गः शुनः । तवर्गः सर्पस्य । पवर्गो मार्जारमूषकस्य । यवर्गो मृगस्य । शवर्गो मेषस्य । अत्र नित्यारस्वस्मात् पंचमावेष्टितो मे ... गरुडसर्पयोर्मार्जारमूषकयोः सिंहमृगयोः श्वमेषयोः परस्परं महावैरं मित्रत्वम् । स्त्रीपुंसयोर्मि ... ३६ । इदानीं नक्षत्रं नन्दवर्गे वैनाशिकं ... यदा त्वेकवर्गे उदासीनवर्गे वास्यात् तदा शुभम् । एतच्च स्वामिसेवकयोरपि विचार्यमिति ३६ । इदानीं नक्षत्रमन्यवर्गे वैनाशिकं शुभम् । यदा ... नाडीदोषेणाज्ञानं च दोषानस्यात् । अथ ... नाक्षत्रे इति । द्वयोर्वधूवरयोः ... यदि मित्रं स्यात् तदा नाडीदोषे ... तथा राशीनां ... पदपादत्रयं ... नन्दत्रैकनाडि ... भं स्यात् । ... पदापादत्रयं चतुर्थं च तथा ... मातीव शोभना ... शोभना । अन्ये ... राश्य ... आह । गर्गः । एकनाडी ... भ स्यात् । जन्मनक्षत्र ... नन्दत्रैकैव ... नन्दत्रैकेति । ... जन्मनक्षत्र ... नान्ते ... आह । वशिष्ठः । ... नाम ... ३७ । ... मध्यमेन नाम ... नाम ... प्रदद्यात् ... यदा ... द्वितीयं ... जन्मनक्षत्र ... तथा ... मतं ... नक्षत्रे ... आह । स्व ... । तथा ... नामनक्षत्रे । ... पादत्रये ... नाथा ... स्यात् द्वितीय ... अन्यत्र ... जन्मनक्षत्रं ... द्वितीयं ... नाम ... इति । ३८ । नाम्ना ... नामनक्षत्रे ... ४ । नाम ...

श्रीराम.
श्रीशिव.

[illegible]

अथ नाडिस्वामिनो मंत्रमाधिराह · ऊनाब्जेति · स्वच्छार्णव · [illegible] ।। मौक्तिकस्त्रजो · इन्दुमं [illegible]

[illegible] · एवं चतुरादि क्रमक

नादिस्वरूप · एवमेव [illegible] · २९ । [illegible] · समग्रहेति · पंच

[illegible]

[illegible] · ऊनेति · [illegible] स्वामी · ततः [illegible]

[illegible] ।। ततः पंचांशानां [illegible] ।। ततः पंचांशानां भौम · ।। [illegible]

[illegible] ।। ततः पंचांशानां [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] · ३० ।। [illegible]

[illegible] ।। [illegible] द्वादशांशाः [illegible]

[illegible]

[illegible]

श्रीराम
श्रीशिव.

[illegible] · ।। [illegible]

[illegible] · ४२ । [illegible] · [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ।। [illegible] ।। मीनो [illegible]

मि [illegible]

[illegible]

[illegible] ।। [illegible] · पंचमी [illegible]

[illegible] · पंचमी प्रतिपदो [illegible]

83

[illegible]

[illegible]

84

॥ केनोहिरणाम्. नजमे कर्वमाद्रुपदा कांतदेवं बष्ठि घटिकात्मके नन्दात्रभागे ध्रुवकाऽन्नाः। न्यूनाधिकत्वे स्वकीकरणमाह पोइति. विषनाडिकाः ध्रुवः स्वना
मतोऽन्येवमादयोऽष्टनन्दात्रभोगेन निघ्नाः सत्तर्कैः षष्ट्या भाजिताः सन्तः विषनाडिकाः स्वष्टाभवेयुः। तथा विषनाडिकाः भभोगेन निघ्नाः षष्ट्या भाज्या
लब्धास्वष्टाभवेयुरित्यर्थः। पवित्रानमाहयुतः। चन्द्रो विषघ्नी दोषंहन्ति केन्द्रत्रिकोणगाः। लग्नं विना शुभैर्दृष्टः केन्द्रे वा लग्नपस्तथेति. विषना
डुघ्नितं दोषं हन्ति सौम्यवर्गः शशी। मित्रं दृष्टो यथा स्वोच्चस्थः स्थे लग्ने वापि वा. देवराममनोहरे नेति प्रियामयो नापि विषघटिकाऽन्नाः। तिथि भन
गादि। अभिजुवार्द्धयोगजादिदिक्पावकविश्ववासवाः मुनिभसंख्याः प्रथमातिथेः क्रमात्पतंविषंस्या द्रुतिका चतुष्टयम्. ।५।५।८।७।५।
।५।८। ७।१०।१३। ७।८। नरवद्वयं छादशदिक् ये आषाढ़ा रव नत्वा नियथाक्रमेण. रुद्रादिजान्ते शुपनेचन लोना आविषं स्यात् रवं न वर्जनीयम्.
।२०।२।१२।१०।७।२५। अथ दुर्मुहूर्तविवर्जनादो दिवा मुहूर्तानाह मलिनी धन्दसा. शिनी रवेति. अथ आषाढ़ा चन्द्रादयस्य केमुहूर्तस्य पार्थ
केन तन्दाग्नो... एते वा सजेयं व दश मुहूर्ताः स्युः।५२। शिवेति। प्रथम मुहूर्तो रौद्रादि तिजीविकोऽपग्नः। विश्वकर्मा तथा मतः श्रीविधः।
एते निशि मुहूर्ताः प्रकीर्तिताः। मानः पंचदशो भागो मुहूर्तो यत्र यामिनि तिक्षण कोले।५३। अथ दुर्मुहूर्तान् शुभकृत्प्रयातेनाह. नवा
वर्ज्यमिति. नवो नवमा मुहूर्ता निशि ५४ एवं सोमा ब्रह्मनन्दाः दृष्टेकत्वं प्राप्य नन्दा स्वामिके मुहूर्तौ निषिद्धौ. मात्पत्स्वष्टम्. अथ येषं
विवन्द्य तिथि तनन्दा त्रादि कमति जिन्मा नंच मतर्षिन्याह. वेषेति. वेषयोहि तेषु गादि नन्दानैर्विवाहः शुभः। त्रिकेति. त्रिकाः ५।१२।७।८।
ऋ्मा ३० मासि वर्जितनित जि जुन्वेति शुभ मासकानेविवाहः शुभ। मासि जिदन्नन्दनामाह. अथ वैरवेति. वे २ व ३ नामा छात्रस्य प्राप्तां

१

अथ वे यदोषं पंचशलाका वेधाख्यं तैवेन्द्रांस्य एकं स्यादूर्ध्व जिकीडितेनाह. वेधोत्योन्येति. विवंधामि जितो नोहिरूपमि जितो ग्राह धरते तो ये ज्येऽन्योन्यं
पचस्थगं भवेत्. नोहित्तीस्थयत्र हे मि जिद्धैवा। मामि जितिस्थ ते नोहिणी विद्धा. एवं सर्वत्र प्यास्त्वेये वनतायाभमोह. विद्धेति. तत्रैतस्मि नन्दा के
विधमाने मत्हे साति यदि चतुर्थपादे स्थित दापनन्दान तस्य प्रथम पादेवेधः। यदि तृतीयपादे तदा द्वितीयपादे वेधः। एवं यदा द्वितीयपादे तदा तृती
यपादे वेधः यदि प्रथमपादे तदा चतुर्थपादे स्य वेध इत्यर्थः। मावं च तावेधः सौम्यग्रह एवनावदः। पाद मेव शुभेवेध तत्त्व इति. कश्य
५७। कृत्ति जिघ्नं युतंधिषा कृत्ता नोतं च कल्पयम्. माति ते मम वं हर्षेभ्य ता नो नमि चततोत. भयापि। यष्टप्रवेशे तान्वनतो पालिषि
द्गमे. वेधः पंचशलाका सिद्धस्य तास्य प्रशलाक वे इति नो निर्णि वेधनाः। मध्यापोः प्रथमे पादे मस्ततस्य प्रथमे तथा. अवस्थश्च तुर्थे केन विवाहः
शालानाशन इति ताद्दंशाजनकं सेवम्. ५६। अथ विवाहादन्यत्र चशीपपीतादौ केद्विवाहे जिसप्तशलाका चक्रे वेधो वर्ज्यस्तदर्थ चक्रमाह.
त्रिमेव सप्तशलाका वेधो रवाद्दूर्ध्व जिकीडितेनाह. ग्रावेति. कुम्भ दिशिके सप्तशलाकाच केउवे छा प्रख्यातस्य न्ते विपः पतस्य तं कृत्ता जिति
तत्व नाजि वेद्येवं ज्ञान चित्तेकर्णा बाहाद्दूरस्यादिक्यात्वेवम्. दीक्षिकयाम्. वसम्या श्रीन प्रशलाका मिनपाने पाने न यो विवाहे उ
द्वाहज्ञानस्य उत्संगतां मीच मानमूर्विजुद्वनीप्रयाति. ५७। अथ कूर्मचक्रो तादिदोषं स्यापयादमाह. अन्यानिति. कूर्मचक्र हेलिंकतिनिया
कूर्मे शिवान्नि. अदिशवात्यहना चत्वारि कमंन गांतप्यानि वक्षमाण्णि जितो वाद्यानि तानि न वन्दे नाडि ता नाजिन यदि वैद्रेण कुम्भका
नो मिनदा जुमकानी हेति जिवाहादे नो न्या निरतिशुभाः प्रवनं मेयस्य यस्ति। ५८। अथ लतादोषं शुभग्रह त्यतिकराह. राजाकितिं.
गातोनवनी नवा घावंशपति. ग्रामेव एवे तिथितंमंक स्था क्रोतन ग्रामातवाह रा इह तां नुदिता। स्वष्ट संस्थितोनेवाशुभः सप्तमं।

[illegible]

।के नोहिराणामू: मजगने पूर्वभाद्रपदान्तरे वं षष्ठिघटि कात्मके नन्दत्रभागे ध्रुवकाऽन्का:। न्यूनाधिकत्वे स्वच्छीकरणमाह। यदीति। विषनाडिका: ध्रुव: खना
मतो इत्येवमादयो इष्टनन्दत्रभोगेन निघ्ना: सत्यै: षष्ट्या भाजिता: सत: विषनाडिका: स्वच्छा भवेयु:। तथा विषनाडिका: नामि भोगे न निघ्ना: षष्ट्या भाज्या
लब्धा स्वच्छा भवेयुरित्यर्थ:। पतितानमाहगुरु:। चन्द्रो विषघ्नी दोषं हन्ति केन्द्रत्रिकोणगा:। लग्नं विनापुभैदृष्ट: केन्द्रे वा लग्नप लग्नेति। विषना
ड्युत्थितं दोषं हन्ति सौम्यदृग: शशी। मित्रं दृष्टो यथा स्योपसर्गस्य जन्मयोगिना देवरामनोहनेति षिवा नयोगादि विषघटिका ऽन्का:। तिथि भुन
गादि। अभिभुयार्द्धयोगजा द्विदिक् पावकविश्ववासवा: मुनिमसंख्या: प्रथमातिथे: क्रमात्पनंविषं स्यात्तुटिका वसुत्रयम्‌। १५।५।८।७।५।
।४।८।७।१०।१३।७।८। नक्षत्रं वं द्वादशादिकू स्यै लावालाख्वनत्वाभिपथाक्रमेण। स्वार्धादिना मे प्रथमं च न लोनाङोविषं स्यादखं गुरुवर्जनीयम्‌।
।२०।२।१२।१०।७।२५। अथदुर्मुहूर्तं विवक्षुनादौ दिवामुहूर्तानाह मलिनी छन्दसा। शिवी रवेति। अथ पाताला ध्वन्द्राहत्पुके मुहूर्तस्यपार्थ
केन तत्वात्राणां काश्रम्‌। एते वा सत्येवं वद्रथ मुहूर्ता: स्यु:।५२। शिवेति। अथ मुहूर्ते शेषोदिति जीवि को गज:। विश्वकर्मत्वष्टा: मजत: अभिध:।
एते निशि मुहूर्ता: प्रकीर्तिता:। सान्त: पंचदशो भागो मुहूर्तोऽयत था निशि रात्रिक्रवकोक्ते:।५३। अथ दुर्मुहूर्तान् प्रमञ्जप्रपातेनाह - नवा
वर्ष्येमेति। नवो वर्ज मामुहूर्तो निशि ५४ एवं सोमाञलनन्द: चैवेकत्वं प्राप्य नन्दा स्यादि वै मुहूर्तो निषिद्धौ। मापतस्यपञ्च। मथमेषं
षिवन्द्र षिहितनन्दा जाद्दिक्रमनिजिन्मानंवमहर्विन्यौ। आह - वेधेति। वेधगाहितेषु गादिनन्दा नै विवाह: शुभ:। निकेति। निका ५।१९।१४।
सामा ३० मामिवर्जितनिजि शुभमेति शुभमाहकाले विवाह: शुभ:। मामिजिदनन्दा तामाह। मथवैरवेति। वेरवड नगाजा हातस्यप्रात्पा

[illegible]

अथ वेधदोषं पंचशलाकाचक्रोपागं नै वैन्द्रांस्य च्छ यादृजविक्रीडितेनाह। वेधोन्यो वेति। विप्रं यामि जितो नोहि एव मित्रितो गाह एक तो वेधोऽनोन्यं
पतस्पतं भवेत्‌। नोहि सीस्यगहे मिजिद्विध:। जामि जिस्पिते नोहिणी विध्य। एवं सर्वत्र व्याख्येयं व नगाले भ्रमोह। वेद इति। तत्रैन विलन्दान्त
विध्यमाने ग्रहे सति यदि चतुर्थपादे स्थितदा पयनन्दानभ्य प्रथमपादे वेध:। यदि तृतीयपादे तदा द्वितीयपादे वेध:। एवं यदा द्वितीयपादे तदा तृती
यपादे वेध:। यदि प्रथमपादे तदा चतुर्थपादेऽस्य वेध इत्यर्थ:। सवं वनगा वेध: सौम्यगाह एवमा नद:। पादमेव च भै वेध तत्तलम हाति। कश्य
प:। कुमति पंचुतं विवा कुमारी नवकक्तनम। मतिपादेऽमवं हर्मिजतन्नो नभिवत्येन त। अधीपाति:। यच्छ प्रवेश पचे दानेवतोपातिषि
द्वेष। वेध: पंचशलाकाख्ये ऽथ नामसप्तशलाके हानिमोतिनि वेधगामि:। मध्याद्वा प्रथमे पादे मृत्युश्चप्रथमे तथा। अवलत्स्वरात्तु रेवे विवाह:
प्राणनाशनम्‌ इति तद्रुर्लंघनं सेवत। ५५। ममविवाहादन्य त्र च शेषमी ताद्दौ के दृष्टिविवाहे जिसप्त शलाका वक्ष्ये धो वर्जसत दर्ष्यं वक्ष्यमाने
त्रिलेवसप्तशलाका वेधो शार्दूलविक्रीडितेनाह। धाके अनीति। कुण्डदेशिकेसप्तशलाकाव केजुष्ठ प्रध्यनन्दाभिप: पतनस्पतं कुमारी विवि
तत्त्वेनामिवेदवेद एवं ज्ञातव्यमिन्के कृत्वा बाह्वदृत्वादिष्या व्यवम। दीजिकपाप। वयन्त्रार्थं सप्तशलाकानिमयामेनयामेनवाविवाहे उ
द्वाहजलोपतुस्तेकं तामीध्वज्ञानमूमि त्रयतीय याति। ५७। अथ क्रूरसंज्ञानादि दोषं सापयादमाह। अत्रातीति। क्रूरसंज्ञादि मामितेषा
क्रूरैभुक्तानि। आदित्यभुक्तान्वक्ष्या मालानि क्रूर गंतव्यानि च नक्षत्रानि लोविधो त्यात दूषितानि वनदो ताणि तानि च यदि वैदुर्लाभ त्याज्य
त्यजितदा शुभकर्मणि तेनापि काद्दौ त्यानि हृतिभ्रमा: प्रवत्तं भवेत्‌ पापनि। ।५८। अथ जननादो षप्रपनातिकाह। तदाहिति।
गाणेन च जोनधा वाधिं ध्यानि: रायापंचएते [illegible] तेत्रवेधा [illegible] नवंते वधाशुभ: सप्तमं।

मकरराशिस्थभौमाः नक्षत्रेषु गण्डान्तादयो दोषाः [illegible] नन्दायां तेषु [illegible] ततीयं नन्दां [illegible] कालतो नवनीयस्य [illegible] वक्ष्याह [illegible] सिद्धिरिति [illegible] वाद्रीनाथं कर्क [illegible] नन्द

स्य [illegible] न्नामयत्तं [illegible] होराः [illegible] दतीति । ५९ । अथ पातदोषं दोषवं

स्य [illegible] हविर्तिति । [illegible] हविर्तित्यादि [illegible] नन्दानां भवेत् [illegible] स्यात

निवापिते स्यात् । ६० । अथ [illegible] पतिक्रान्ति [illegible] पातदोषं [illegible] हं । पं [illegible] स्वाजे [illegible] । [illegible]

[illegible] । एव [illegible] पाठ [illegible] मान्यो । [illegible] स्यात् [illegible] नेन [illegible] ति

साम्यं संभवमा [illegible] ततदानवनं [illegible] द्राममविनो [illegible] सेवम । ६१ । अथ [illegible] दोषं [illegible] वज्रा

पाहा [illegible] [illegible] नन्दा [illegible] विष

[illegible] नन्दत्रेष्वा [illegible] दोषः स्यात् । पंदारम [illegible] स्यात् । पदोसमः स्यात् [illegible] दोषहत्य

र्थः । एकार्गलेति [illegible] नामि [illegible] नन्द [illegible] कर्षणाकर्षि [illegible] मादि [illegible]

मीक्ष [illegible] उभयवनप्रामाण्या [illegible] ३२

· श्रीराम · [illegible] दोषप्रपे [illegible] याह · [illegible] · [illegible] नन्दा [illegible] नन्दा [illegible]

[illegible] दशाश [illegible] विंशति । पंचादशा [illegible] विंशति [illegible] विंशति [illegible] विंशति [illegible]

उपग्रहोपनामकदोषाः [illegible] विंशतिः । [illegible] विहानमाह · अमानेति · [illegible] अमान · ६३

उपग्रहोपनामक दोषाः स्युः प्रदक्षिणे [illegible] पातेति · पात [illegible] दोषः उपग्रहः [illegible]

[illegible] पादमर्धं कामं [illegible] नन्दा [illegible] उपग्रहे पाते [illegible]

[illegible] नन्दा [illegible]

त [illegible] नन्दा [illegible] प्रमाणक इति · [illegible]

व [illegible] नाम्यः उक्तं च · उपग्रहे [illegible] नन्दास्य [illegible] मोक्षम

[illegible] पादे [illegible] दोषः स्यात् · [illegible]

[illegible] इति [illegible] ४ । २ । ५ । [illegible]

७ । ५ । ७ सर्वचन्द्र [illegible] ५ । ६ । ७ । [illegible] ५ । ३ । २ । सौम्ये [illegible]

३ । २ । ८ । [illegible] २ । ३ । २ । [illegible] २ । ८ । ३ । [illegible]

८८

[OrderDescription]
,CREATED=23.10.20 10:36
,TRANSFERRED=2020/10/23 at 10:49:29
,PAGES=88
,TYPE=STD
,NAME=S0004454
,Book Name=M-907-PRAMITAKSHAR TIKA
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF

FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF
,FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF

FILE48=00000048.TIF
,FILE49=00000049.TIF
,FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF
,FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF
,FILE56=00000056.TIF
,FILE57=00000057.TIF
,FILE58=00000058.TIF
,FILE59=00000059.TIF
,FILE60=00000060.TIF
,FILE61=00000061.TIF
,FILE62=00000062.TIF
,FILE63=00000063.TIF
,FILE64=00000064.TIF
,FILE65=00000065.TIF
,FILE66=00000066.TIF
,FILE67=00000067.TIF
,FILE68=00000068.TIF
,FILE69=00000069.TIF
,FILE70=00000070.TIF
,FILE71=00000071.TIF
,FILE72=00000072.TIF
,FILE73=00000073.TIF
,FILE74=00000074.TIF
,FILE75=00000075.TIF

FILE76=00000076.TIF
,FILE77=00000077.TIF
,FILE78=00000078.TIF
,FILE79=00000079.TIF
,FILE80=00000080.TIF
,FILE81=00000081.TIF
,FILE82=00000082.TIF
,FILE83=00000083.TIF
,FILE84=00000084.TIF
,FILE85=00000085.TIF
,FILE86=00000086.TIF
,FILE87=00000087.TIF
,FILE88=00000088.TIF
,